

colofon

>> Tekst & Redactie

Mone Bennekens
Joeri Vanbelle

>> Vormgeving

Jan Van Lierde

>> Foto's

Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal

>> Opdrachtgever

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Afdeling Bos & Groen
Koning Albert II-laan 20, bus 8
1000 Brussel
Tel: 02-553 81 02
E-mail: bos.groen@lin.vlaanderen.be

>> Met dank aan:

De leden van het platform 'groene ruimte'

Gudrun Van Langenhove (Afdeling Bos & Groen)
Patrick Huvenne (Afdeling Bos & Groen)
Marc Spanhove (Afdeling Bos & Groen)
Dirk Vangijseghem (Vlaamse Hoge Bosraad)
Francis Van den Noortgaete (JEROM – Aminabel)
Frank Strynck (Steunpunt Jeugd vzw)
Nathalie De Leenheer (Vlaamse Jeugdraad)
Karen Burvenich (VVKSM)
Els Vossen (Chirojeugd Vlaanderen)
Els Pieraerts (KSJ-KSA-VKSJ)
Bart Brepoels (KLJ)
David Berg (FOS open scouting)
Steven Van Hemelryck (JNM)
Rik Devreese (VBV)
Hilde Vanderlinden (Provinciale jeugddienst Limburg)

Medewerkers EBG vzw

Pierre Kestemont
Mireille Hermans

Inhoudsopgave

1 Algemene inleiding	4
2 Historiek project 'bosvriendelijk spelen'	5
3 Rapport 5 jaar 'bosvriendelijk spelen'	6
3.1 Onderzoeksvraag	6
3.2 Doelgroep	6
3.3 Parameters	6
3.4 Methodiek	7
a) Methode	7
b) Vragenlijsten	8
4 Resultaten bossector	9
4.1 Algemene gegevens over de bossector	9
a) Werkingsgebied	9
b) Contacten met jeugd	9
4.2 Bekendheid project 'bosvriendelijk spelen'	11
a) Vertrouwdheid met project	11
b) Kennis van de website	11
c) Kennis van producten 'bosvriendelijk spelen'	13
1. Kiekebosboek	13
2. Wie is wie	14
3. Folder 'bosvriendelijk spelen'	15
4. Video 'Ik wil groen'	16
5. Cursus over speelzones	16
d) Persoonlijke meningen over inhoud 'bosvriendelijk spelen'	18
1. Voor aanvang project	18
2. Na vijf jaar project	19
4.3 De speelzone	20
a) Officiële speelzone	20
1. Aantal en oppervlakte	21
2. Frequentie gebruik	23
3. Periode gebruik	23
b) Officieuze speelzone	24
1. Aantal en oppervlakte	24
2. Frequentie gebruik	26
3. Periode gebruik	27
4.4 Contact met kinderen, jongeren en jeugdgroepen	28
a) Jonge recreanten van het bos	28
b) Problemen met jongeren in het bos	28
c) Het proces-verbaal	31
d) Overleg met jeugdsector	31
e) Rol leeftijd en statuut	33
4.5 Ervaringen en bevindingen i.v.m. bosvriendelijk spelen	34
4.6 Toekomstperspectieven en verwachtingen	38
4.7 Individuele opmerkingen en suggesties bij het project	40
a) Individuele opmerkingen	40
b) Suggesties voor de bossector	40
c) Suggesties voor de jeugdsector	40

5 Resultaten jeugdsector	41
5.1 Bekendheid project bosvriendelijk spelen	41
a) Vertrouwdheid met project	41
b) Kennis van de website	41
c) Kennis van producten 'bosvriendelijk spelen'	43
1. Kiekebosboek	43
2. Wie wacht op je bos	44
3. Folder 'bosvriendelijk spelen'	45
4. Video 'Ik wil groen	46
d) Persoonlijke meningen over inhoud 'bosvriendelijk spelen'	47
1. Voor aanvang project	47
2. Na vijf jaar project	47
5.2 Bosvriendelijk spelen in de praktijk	48
a) Spelen in en met het bos	48
1. Inleidende vraag	48
2. Seizoen	48
3. Plaats	49
4. Reden	50
5. Benodigdheden	50
6. Inkleding spel	52
5.3 Contacten met de bossector	53
a) Aanwezigheid van bossen	53
b) Contacten met boswachter	53
c) Problemen jeugdsector – bossector	55
d) Overleg jeugdsector - bossector	55
5.4 Ervaringen en bevindingen i.v.m. bosvriendelijk spelen	57
5.5 Toekomstperspectieven en verwachtingen	58
5.6 Individuele opmerkingen bij het project	60
6 Conclusies	63
6.1 Tijd en plaats	63
6.2 Inkleding en materiaal	63
6.3 Contact	63
6.4 Speelzones	64
6.5 Vorming	64
6.6 Aanbevelingen	64
Bijlage	65

1. Algemene Inleiding

Na vijf jaar 'bosvriendelijk spelen' werd het tijd na te gaan wat de resultaten van het project zijn. Daartoe werden enquêtes opgesteld voor zowel bos- als jeugdsector. Eind december 2003 werd gestart met de bevragingen van de bossector, eind februari 2004 werd de jeugdsector bevroegd. Met dit rapport willen we dan ook een onderbouwd overzicht van de 'stand van zaken' rond bosvriendelijk spelen voorleggen.

Voor het onderzoek is het belangrijk te weten wat we in de vijf projectjaren 'bosvriendelijk spelen' allemaal verwezenlijkt hebben. Daarom wordt het onderzoek in het eerste hoofdstuk binnen zijn historische context geplaatst.

Onder de vorm van een enquête bij bos- en jeugdsector (bijlage 1) werd het onderzoek verricht. In het tweede hoofdstuk wordt dan ook dieper ingegaan op de aanpak van het onderzoek. De onderzoeksvraag, de doelgroep, de parameters en de methodiek worden hier toegelicht.

Na een toelichting bij de aanpak van het project worden in het vierde en vijfde hoofdstuk de resultaten van de bevraging weergegeven via grafieken. De resultaten voor de bossector zijn terug te vinden in het vierde hoofdstuk en de resultaten van de jeugdsector in het vijfde hoofdstuk.

Het rapport wordt afgesloten met een aantal conclusies rond dit onderzoek, namelijk een antwoord op de vraag 'Wat zijn de resultaten na vijf jaar project 'bosvriendelijk spelen''. Deze conclusies zijn terug te vinden in het zesde hoofdstuk.

2. Historiek project 'bosvriendelijk spelen'

Op 1 juni 1999 werd het project gelanceerd naar aanleiding van de 20ste Week van het bos (oktober 1998). De hoofddoelstelling van dit project is de inburgering van het begrip bosvriendelijk spelen in de bossector en de jeugdsector. Dit projectjaar (2003-2004) is de vijfde termijn van het project.

1999-2000

De hoofdpodracht tijdens het eerste projectjaar bestond voornamelijk uit contacten leggen met de jeugdsector. Een tweede actiepunt lag op publicatie en ontwerp van verschillende vormingspakketten. Tevens werd er vorming gegeven aan de bossector, zowel bij de afdeling Bos & Groen als voor de privé-eigenaars. Voor beide sectoren werd ook een ruime informatiecampagne opgestart.

2000-2001

Tijdens het tweede projectjaar werd een spelenboek ontworpen. Er werd toen geopteerd voor een boek, omdat een boek een ideaal medium is om een ruimer publiek te bereiken. Naast de realisatie en verspreiding van het boek werden steeds vaker workshops begeleid voor jeugdwerkers.

2001-2002

In het derde projectjaar lag de nadruk op het realiseren van een vormingweekend, uitbreiding naar koop- en leenspelen en een ontwikkeling van een video. Tijdens dit projectjaar werd er voor de eerste keer een vormingsweekend georganiseerd. In het weekend kwamen alle facetten van het bosvriendelijk spelen aan bod. Ook werden de bestaande pakketten in samenwerking met het CIS (centrum voor informatieve spelen) bijgewerkt en uitgewerkt tot koop- en leenspelen. De video werd gemaakt in samenwerking met Jekino (Een vereniging erkend als landelijk jeugdwerk die films maakt voor en door jongeren, www.jekino.be). Tevens werd er ook meer aandacht besteed aan de bossector, voornamelijk tijdens de permanente vorming van boswachters en personeelsleden van het hoofdbestuur.

2002-2003

Om gebruik te maken van een populair medium bij de jeugd, werd tijdens het vierde projectjaar het "internet" bespeeld. Tijdens dit projectjaar werd een website en bijhorende Cd-rom ontwikkeld. Naast de aanmaak van een nieuwe folder "bosvriendelijk spelen" werden de oude producten up-to-date gebracht. Er werd ook opnieuw een instructorenweekend georganiseerd. Tevens werd de verspreiding van het Kiekebosboek op grote schaal gestimuleerd. Dit jaar werkte het EBG samen met diverse partners aan enkele publicaties. De koop- en leenspelen werden verfijnd en "Uren naturen" werd uitgebreid tot leenspel.

2003-2004

Naast het evaluatierapport vijf jaar 'bosvriendelijk spelen' werd de website www.bosspel.be afgewerkt en opgefrist. Er werd ook een grootschalige campagne opgestart om de website en de Cd-rom te promoten. Uiteraard werd de aangevraagde vorming verder begeleid en publicaties "Wie wacht op je bos?" en "Wie is wie in het jeugdwerk?" aangepast. Er werd ook nog verder gezocht naar andere mogelijke samenwerkingsverbanden, waarbij de nadruk ligt bij de bosgroepen en de regionale landschappen.

3. Rapport 5 jaar 'bosvriendelijk spelen'

3.1 Onderzoeksvraag

Voor de jeugdsector werden in het onderzoek 4 zaken onderzocht, namelijk:

- Of na 5 jaar project het speelgedrag van de jongeren bosvriendelijker is geworden. Specifiek werd er onderzocht of het materiaal gebruikt tijdens het spel, tijdstip van het spel, inkleding en plaats van het spel is geëvolueerd.
- Welke elementen van bosvriendelijk spelen toegepast worden in de praktijk
- Of de contacten met de bossector tijdens de loop van het project veranderd zijn
- Of er nog bijkomende noden zijn rond bosvriendelijk spelen in de toekomst

Voor de bossector werden in het onderzoek volgende 4 zaken onderzocht:

- Of de contacten met de jeugdsector verbeterd zijn
- Of het speelgedrag van de jongeren, volgens hen, bosvriendelijker is geworden
- Welke elementen van bosvriendelijk spelen toegepast worden in de praktijk
- Welke de bijkomende noden zijn rond bosvriendelijk spelen in de toekomst

3.2 Doelgroep

- Voor de jeugdsector werden zowel animatoren die een module bosvriendelijk spelen gevolgd hebben als anderen die geen module gevolgd hebben bevroegd. Ook werden jeugdwerkers die het Kiekebosboek gelezen hebben, die de video gezien hebben en de website bezocht hebben ondervraagd naar de kwaliteit van de producten, welke elementen ze geïmplementeerd hebben in hun spelen en wat de nood is aan dergelijke producten in de toekomst.
- Voor de bossector werden de personen, die in contact komen met de jeugd, bevroegd. De respondenten waren voornamelijk de boswachters, houtvesters, bosgroepen, Vereniging voor Bos in Vlaanderen en de Vlaamse Hoge Bosraad.

3.3 Parameters

Volgende parameters werden onderzocht:

- 1) De plaats waar jongeren spelen
- 2) Het tijdstip wanneer jongeren in het bos spelen (b.v. spelen ze in het broedseizoen)
- 3) Het materiaal dat ze gebruiken als spel materiaal
- 4) De inkleding van het spel zodat de deelnemers bosvriendelijker worden en respect krijgen voor het bos
→ Dit zijn eveneens de vier pijlers van het vormingsprogramma 'bosvriendelijk spelen'.
- 5) De contacten van de bossector met de jeugdsector en vice versa
- 6) De implementatie van elementen uit Kiekebos, de video, de website en ondersteunende producties en de relevantie ervan voor de toekomst
- 7) Aantal speelzones verspreid over Vlaanderen

3.4 Methodiek

a) Methode

✓ Jeugdsector:

In een eerste poging werden 200 plaatselijke jeugdgroepen schriftelijk aangesproken om deel te nemen aan onze evaluatie.

Verdeling:

- 1) Jeugdbewegingen: 150 groepen
  - VVSKM: 40 groepen
  - CHIRO: 40 groepen
  - KLJ: 25 groepen
  - KSA-KSJ-VKSJ: 25 groepen
  - FOS: 20 groepen
- 2) Jeugdleden en jeugddiensten: 30 raden/ diensten
- 3) Andere jeugdinitiatieven: 20 jeugdgroepen

Helaas kwamen er maar 24 (=12%) ingevulde evaluatieformulieren terug. Door de zeer lage respons werden we verplicht een andere strategie te gebruiken.

In een tweede poging opteerden we ervoor een wedstrijd uit te schrijven. De enquête werd online geplaatst op www.bosspel.be. Ze bestond uit meerkeuzevragen die speels werden voorgesteld. We hadden geprobeerd de vragen zo op te stellen zodat sociaalwenselijke antwoorden zoveel mogelijk uitgesloten werden. Toch kunnen we stellen dat sommige respondenten wel degelijk sociaalwenselijke antwoorden gaven.

Via verschillende kanalen werden animatoren en hoofdanimatoren uitgenodigd deel te nemen aan onze wedstrijd. Deze kanalen waren; een verspreiding van onze flyers via de nationale secretariaten, een artikel in de elektronische nieuwsbrief van Steunpunt Jeugd (www.kreten.be), een artikel op de website en in de nieuwsbrief van Jeugdwerknet (www.jeugdwerknet.be) en een artikel in Dubbelpunt (leidingtijdschrift uitgebracht door Chirojeugd Vlaanderen vzw). De ingevulde formulieren kwamen rechtstreeks op het EBG terecht en dienden dan enkel nog verwerkt te worden. Deze strategie zorgde voor 224 deelnemers wat we een relevante steekproef kunnen noemen aangezien we een steekproef van 200 deelnemers hadden vooropgesteld.

✓ Bossector:

Het enquêteren van de bossector is schriftelijk gebeurd. Alle houtvesterijen kregen een brief toegestuurd met een uitnodiging tot deelname. De brief bevatte ook het aantal enquêtes nodig voor de boswachters. Daarnaast werden ook alle bosgroepcoördinatoren, de bosverenigingen, namelijk de Vereniging voor Bos in Vlaanderen en de Koninklijke Belgische bosbouwmaatschappij, en de Vlaamse Hoge Bosraad uitgenodigd deel te nemen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de respons vanuit de houtvesterijen.

De andere respondenten binnen de bossector waren Bosgroep Houtland, Bosgroep Zuiderkempen, Bosgroep Zandrug Maldegem-Stekene, de Vereniging voor Bos in Vlaanderen en de Vlaamse Hoge Bosraad.

Houtvesterij	Aantal boswachters	Teruggekomen ingevulde evaluatieformulieren
Antwerpen	11 boswachters	10
Turnhout	12 boswachters	11
Hechtel	8 boswachters	7
Hasselt	14 boswachters	14
Bree	4 boswachters	4
Gent	14 boswachters	13
Groenendaal	11 boswachters	11
Leuven	11 boswachters	5
Brugge	11 boswachters	8

We kunnen vaststellen dat er 88 respondenten waren binnen de totale bossector.

b) Vragenlijsten

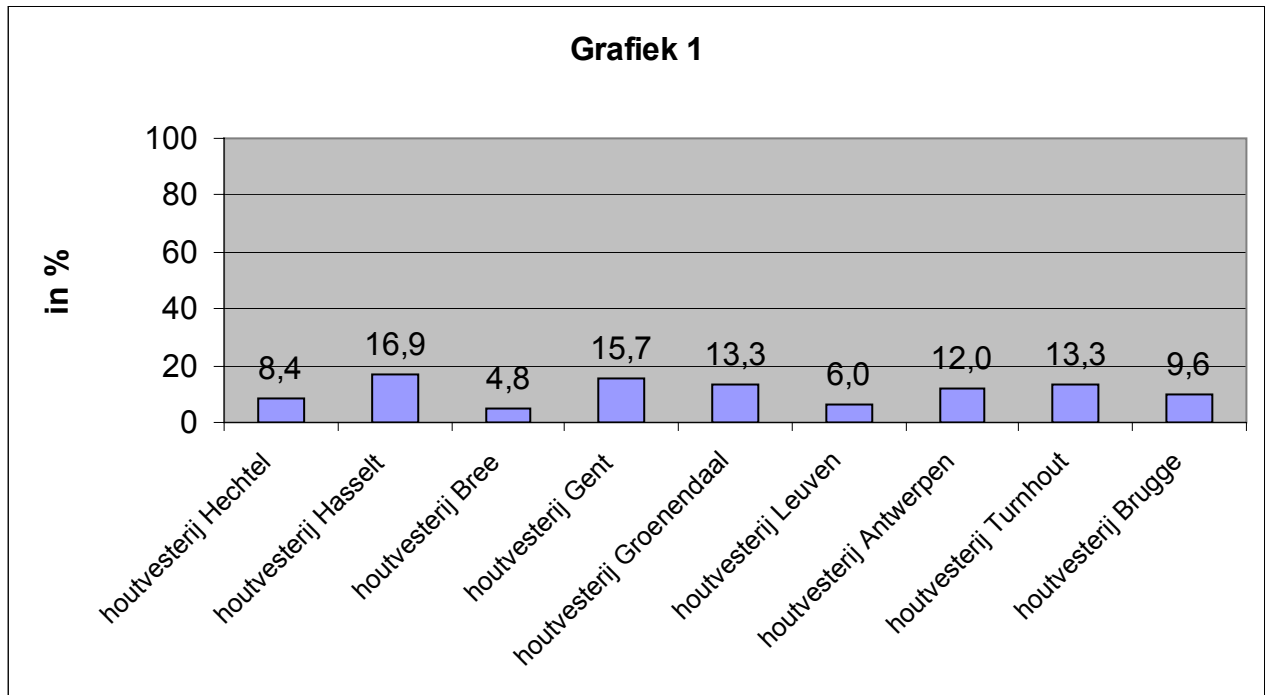
In bijlage kan je de vragenlijst vinden van de bossector en de jeugdsector. De vragenlijst voor de bossector is met de post verstuurd. De vragenlijst voor de jeugdsector was te vinden op www.bosspel.be.

4. Resultaten bossector

4.1 Algemene gegevens over de bossector

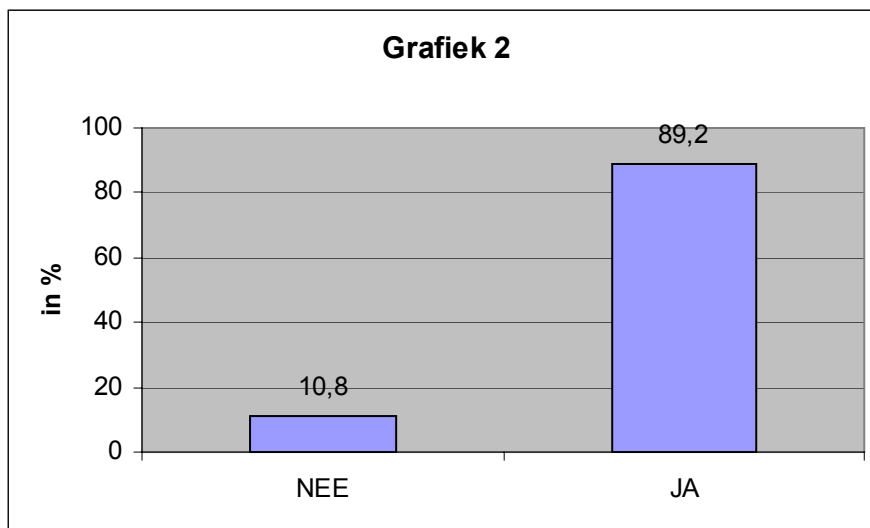
a) Werkingsgebied

Vraag 2: In welke houtvesterij bent u tewerkgesteld?

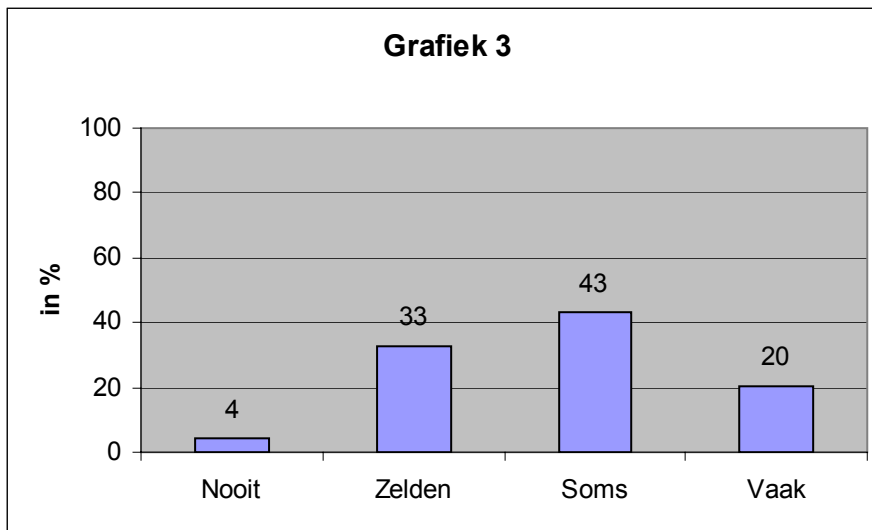
b) Contacten met jeugd

Vraag 3: Komt u tijdens het uitoefenen van uw ambt in contact met de georganiseerde jeugd?

Ongeveer 90% van de ondervraagde boswachters komt tijdens het uitoefenen van zijn ambt in contact met de georganiseerde jeugd.

Vraag 3 bis: Hoe vaak komt u in schoolverband in contact met de georganiseerde jeugd?

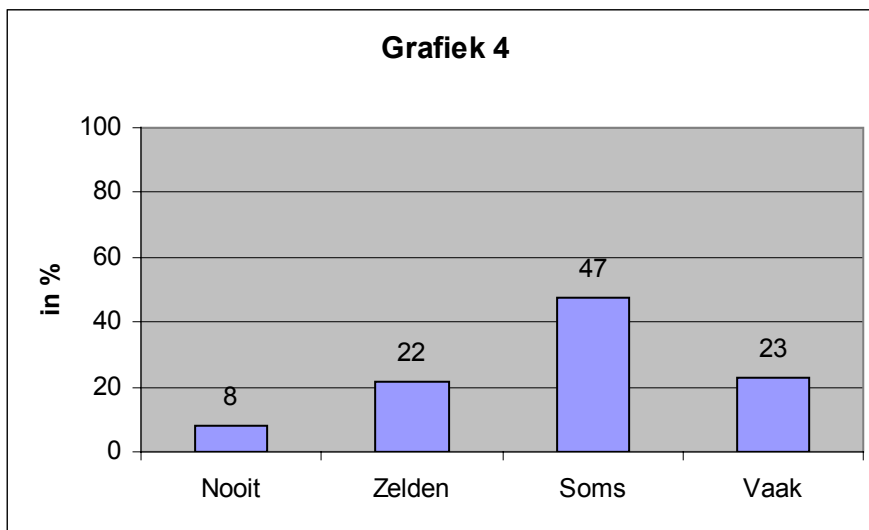
Legende:

Zelden: 1 à 2 keer per jaar

Soms: 3 à 10 keer per jaar

Vaak: meer dan 10 keer per jaar

Vraag 3 tris: Hoe vaak komt u buiten schoolverband in contact met de georganiseerde jeugd?

Legende:

Zelden: 1 à 2 keer per jaar

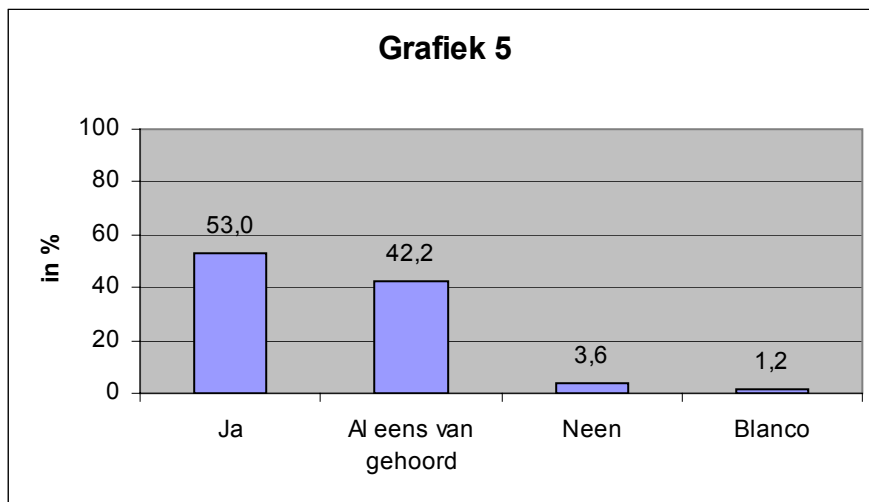
Soms: 3 à 10 keer per jaar

Vaak: meer dan 10 keer per jaar

4.2 Bekendheid project 'bosvriendelijk spelen'

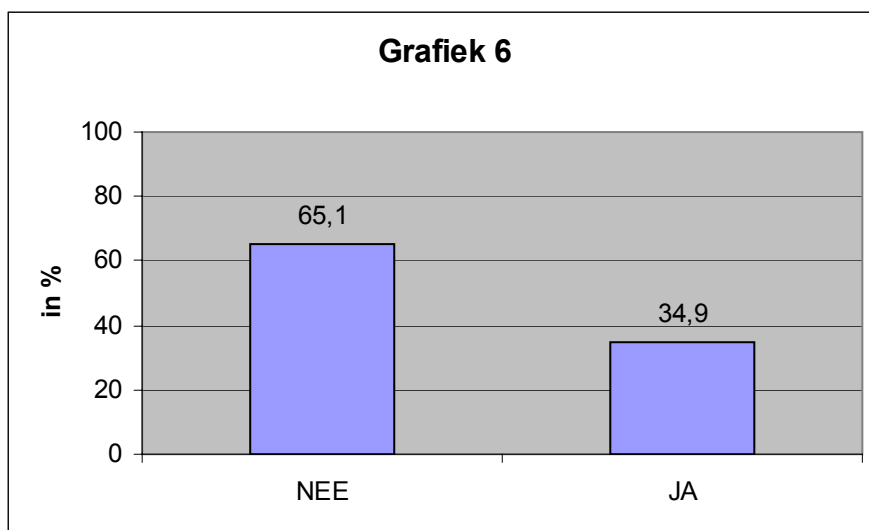
a) Vertrouwdheid met project

Vraag 4: Bent u vertrouwd met het begrip 'bosvriendelijk spelen'?

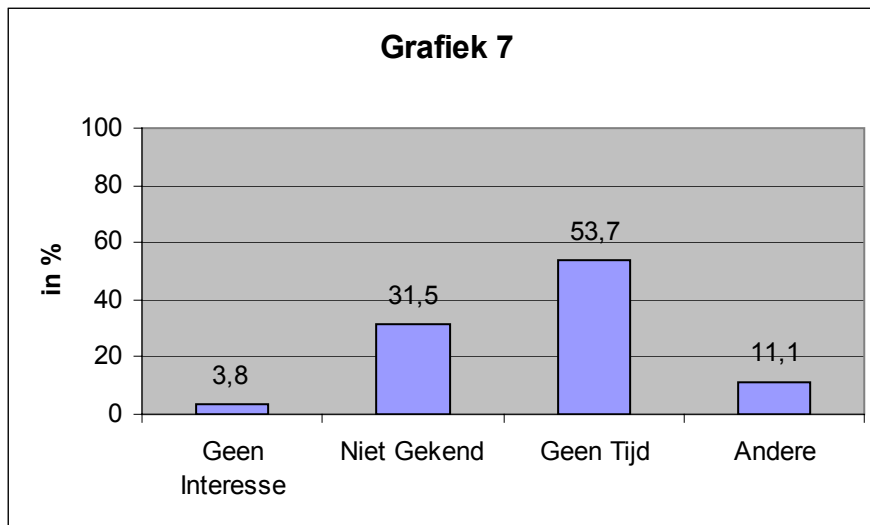

b) Kennis van de website 'www.bosspel.be'

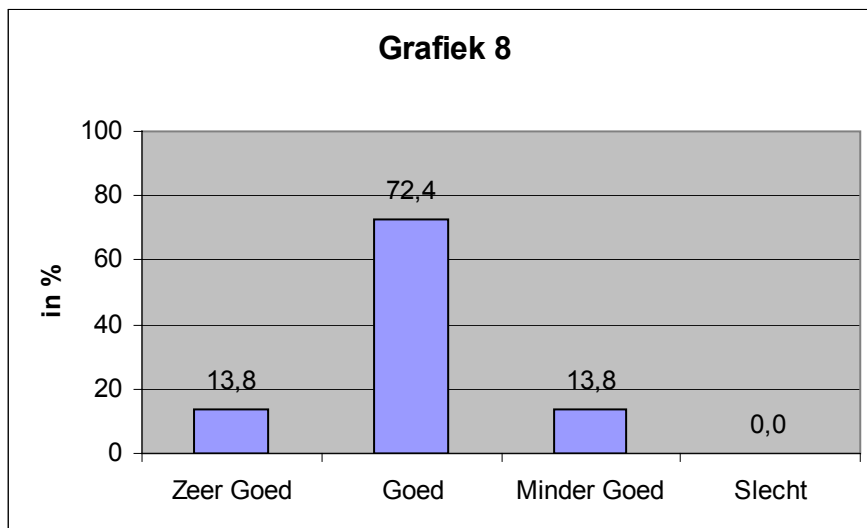
Vraag 5: Hebt u de website al eens bezocht?

Vraag 5 bis: Zo neen, wat is de reden hiervoor?

Vraag 5 tris: Zo ja, wat is uw beoordeling van de website?

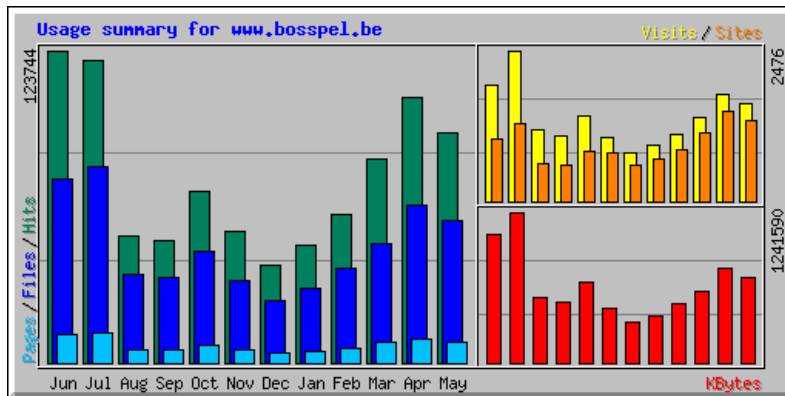

Van de 65% respondenten die de website niet bezocht hebben, geeft ongeveer 54% aan geen tijd te hebben om de website te bezoeken, 32% meent de website niet te kennen en 4% heeft geen interesse voor de website. Over het algemeen wordt de website positief geëvalueerd (14% evalueert hem als 'zeer goed' en 72% als 'goed'). Hiermee wordt bedoeld dat de website gebruiksvriendelijk en informatief is. De bossector meent dat de jongeren door het speelse karakter van de website worden aangetrokken deze te gebruiken.

Negatieve opmerkingen bij de website zijn de volgende:

- Informatie over de boswachters en kaart met speelzones is onvolledig
  - De achtergrondkleuren zijn te scherp en de tekst is te klein
  - De algemene bekendheid van de website is nog niet groot genoeg
- Opmerking: Toch blijkt uit de grafieken (zie grafiek visits website 'www.bosspel.be') dat het aantal bezoekers blijft stijgen. Ondertussen hebben er 17.000 verschillende bezoekers de website bezocht. Gemiddeld surfen de bezoekers verder naar 6 pagina's en klikken ze per pagina twee items aan.

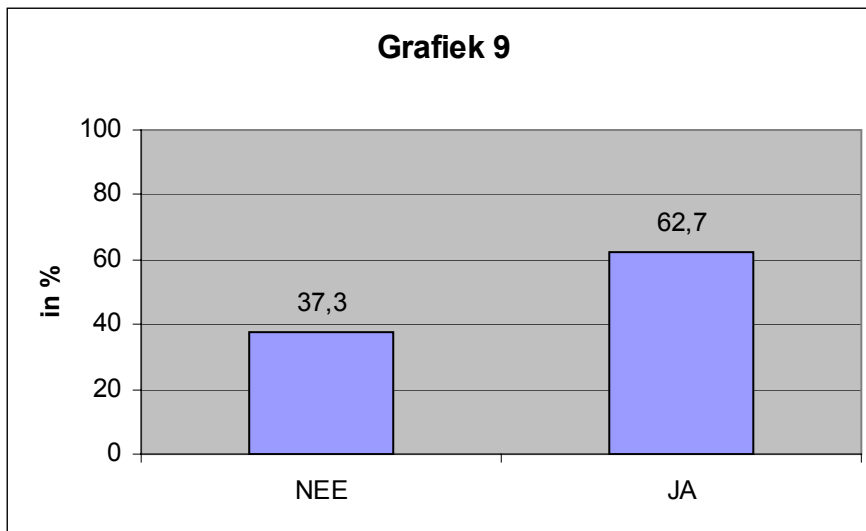
Grafiek Visits website 'www.bosspel.be'

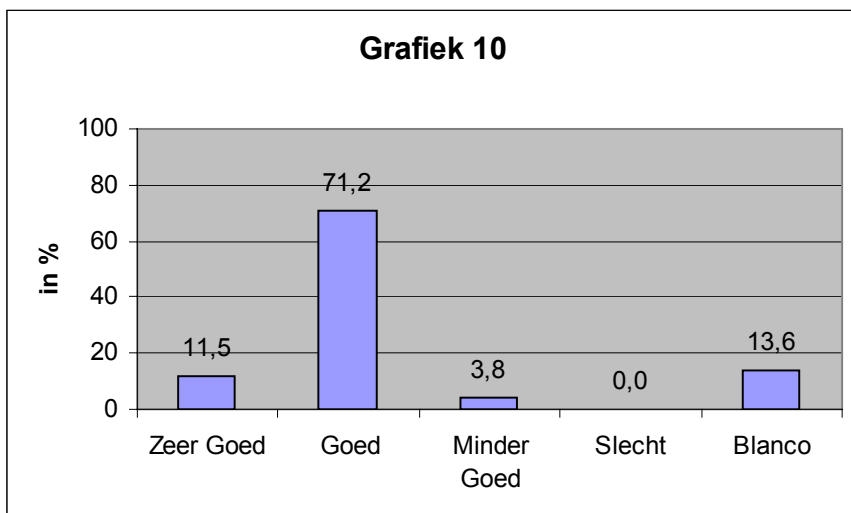
c) Kennis van producten 'Bosvriendelijk spelen'

1. Kiekebosboek

Vraag 6: Kent u het boek 'Kiekebos, als bomen gaan spelen'?

Vraag 6 bis: Wat is uw beoordeling van deze publicatie?

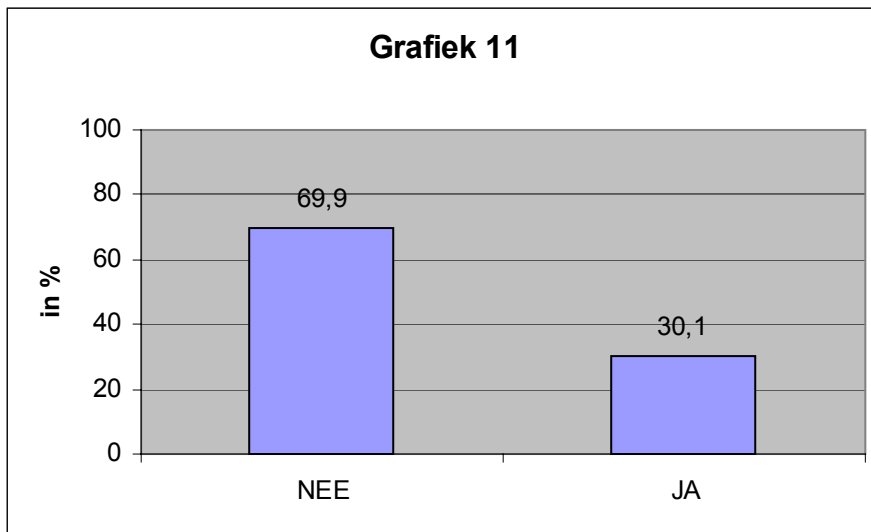
Negatieve opmerkingen bij het boek:

- Interessant maar eerder gericht op kleine kinderen dan op jeugd in het algemeen
- Te duur in aankoop
- Het boek legt te weinig nadruk op het behoud van het bos in zijn oorspronkelijke staat

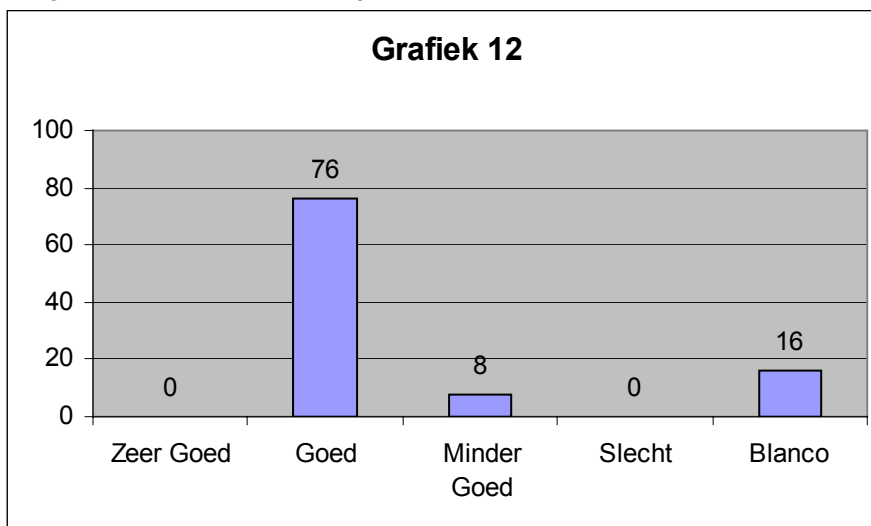
Het merendeel van de bossector kent het Kiekebosboek, welk eveneens als positief wordt geëvalueerd. Wel wordt in de enquête vaak aangegeven dat het boek op de boekenplank blijft staan omdat men nog geen tijd had het door te nemen. Uit de enquêtes blijkt ook dat een aantal boswachters de spelen uit het boek gebruikt bij boswandelingen met groepen.

2. Wie is Wie

Vraag 7: Kent u de publicatie 'Wie is Wie in het jeugdwerk'?

Vraag 7 bis: Wat is uw beoordeling van deze publicatie?

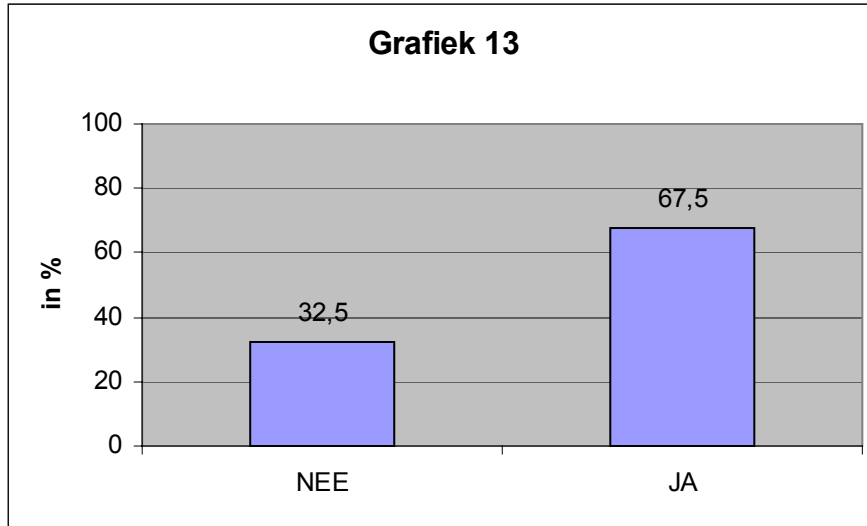
De algemene opmerkingen bij de brochure zijn:

- Namen en adressen moeten jaarlijks geactualiseerd worden
- Er zou een lijst met de namen en adressen van de boswachters toegevoegd moeten worden
- Voor verbetering in lay-out en bijwerking vatbaar

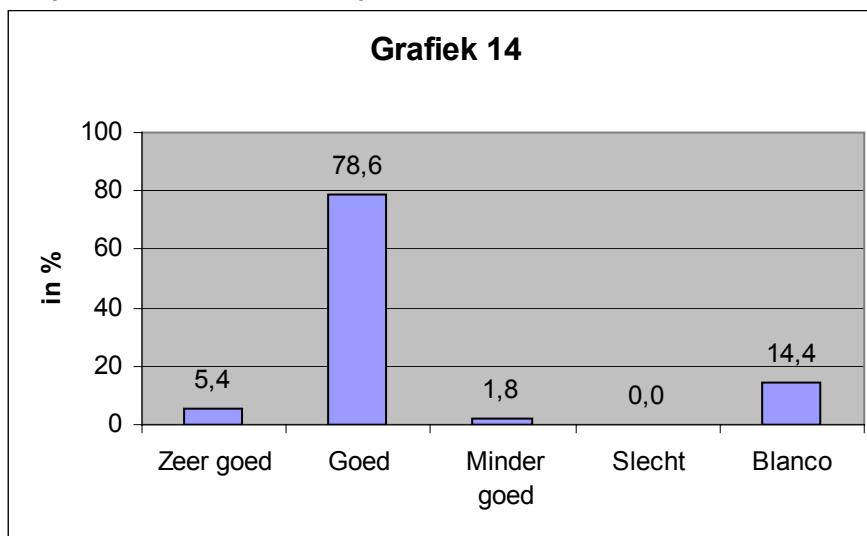
De bekendheid van dit product is eerder laag (30%). De belangrijkste reden hiervoor is het feit dat er geen jaarlijkse verspreiding is van dit document. Meestal is het enkel in het bezit van de houtvester. Dit heeft als gevolg dat de boswachters het enkel kunnen raadplegen door een bezoek aan de houtvesterij.

3. Folder 'Bosvriendelijk spelen'

Vraag 8: Kent u de folder 'bosvriendelijk spelen'?

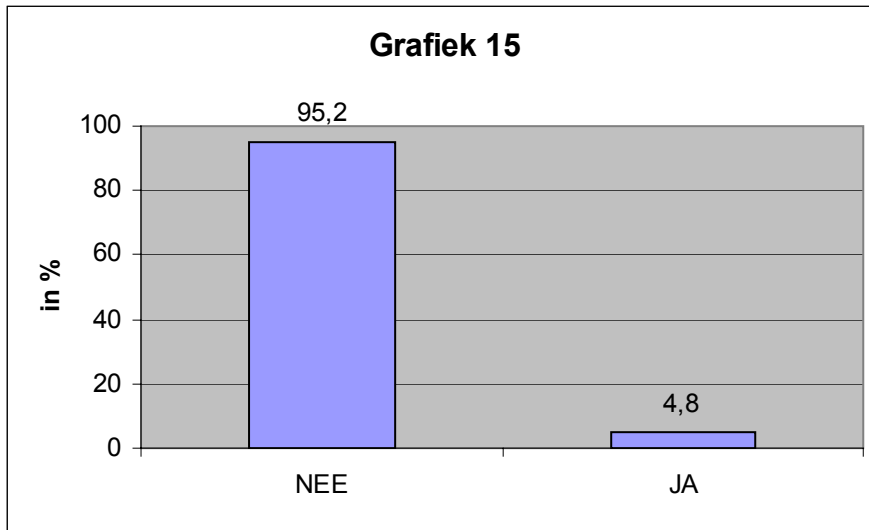
Vraag 8 bis: Wat is uw beoordeling van deze publicatie?

De folder 'bosvriendelijk spelen' is een brochure waarin ons vormingsaanbod wordt duidelijk gemaakt. We zenden dit ook naar de boswachters om hen op de hoogte te stellen van wat dergelijke vormen inhoudt. Op die manier krijgen de boswachters een beeld van de inhoud van een vormingsmoment 'bosvriendelijk spelen'. De bekendheid van de folder ligt heel hoog en wordt als positief geëvalueerd. In de enquêtes werden geen verdere opmerkingen bij de folder aangegeven.

4. Video 'Ik wil groen'

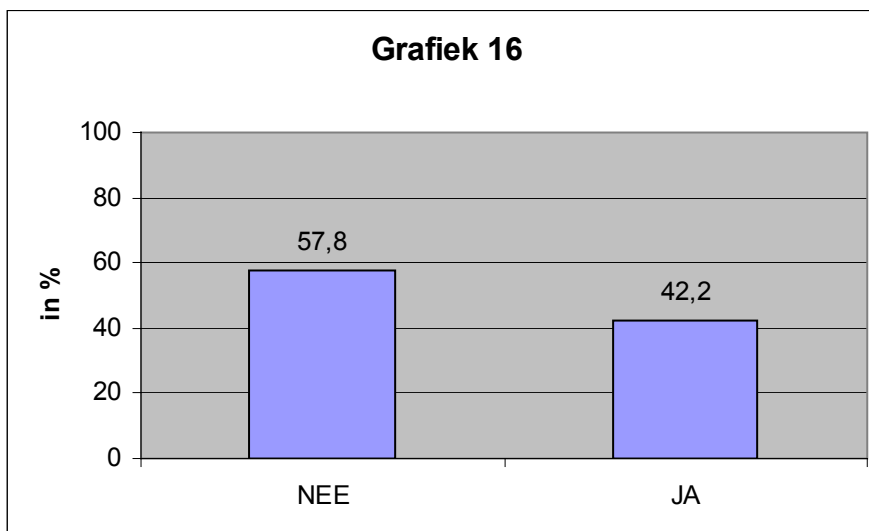
Vraag 9: Kent u de video 'Ik wil groen'?

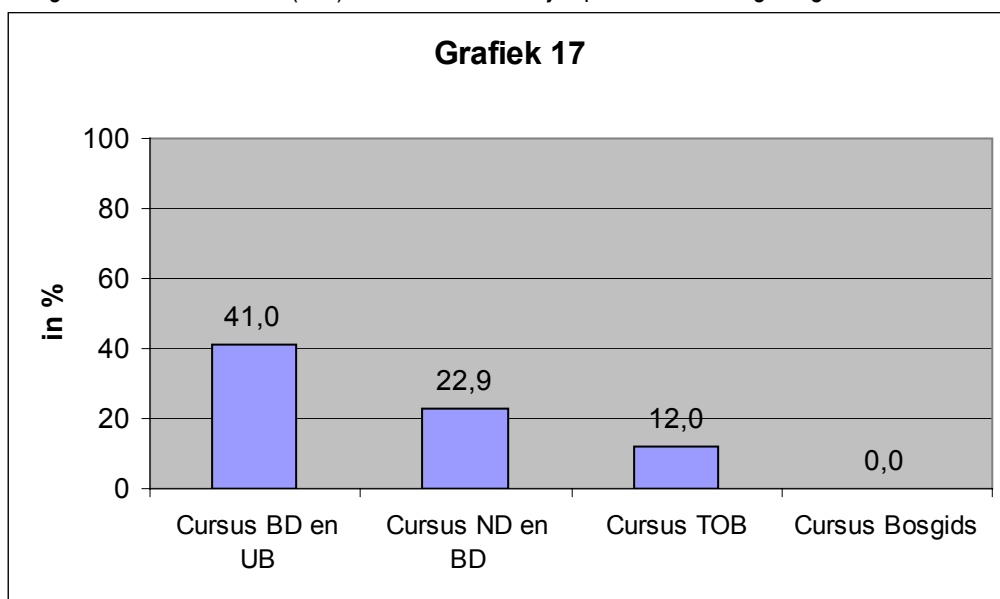
De bekendheid van dit product is zo goed als nihil. De reden ervoor is niet ver te zoeken. Het EBG heeft in samenspraak met de opdrachtgever destijds beslist om het product niet al te sterk te promoten gezien de beperkte kwaliteit. Het percentage respondenten dat aangeeft kennis te hebben van de video bedraagt 4,8%. Hiervan beoordeelt 2,4% de video positief (in grafiek aangegeven door 'goed') terwijl de andere 2,4% hem negatief (1,2% minder goed en 1,2% slecht) beoordeelt.

5. Cursus over speelzones

Vraag 10: Hebt u cursussen gevolgd waarin het aspect 'speelzones' aan bod kwam?

Vraag 10 bis: Welke cursus(sen) i.v.m. 'bosvriendelijk spelen' hebt u al gevolgd?

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

Legende:

Cursus BD en UB:	Cursus bosdecreet en uitvoeringsbesluiten
Cursus ND en BD:	Cursus natuurdecreet en bosdecreet
Cursus TOB:	Cursus toegankelijkheid openbare bossen

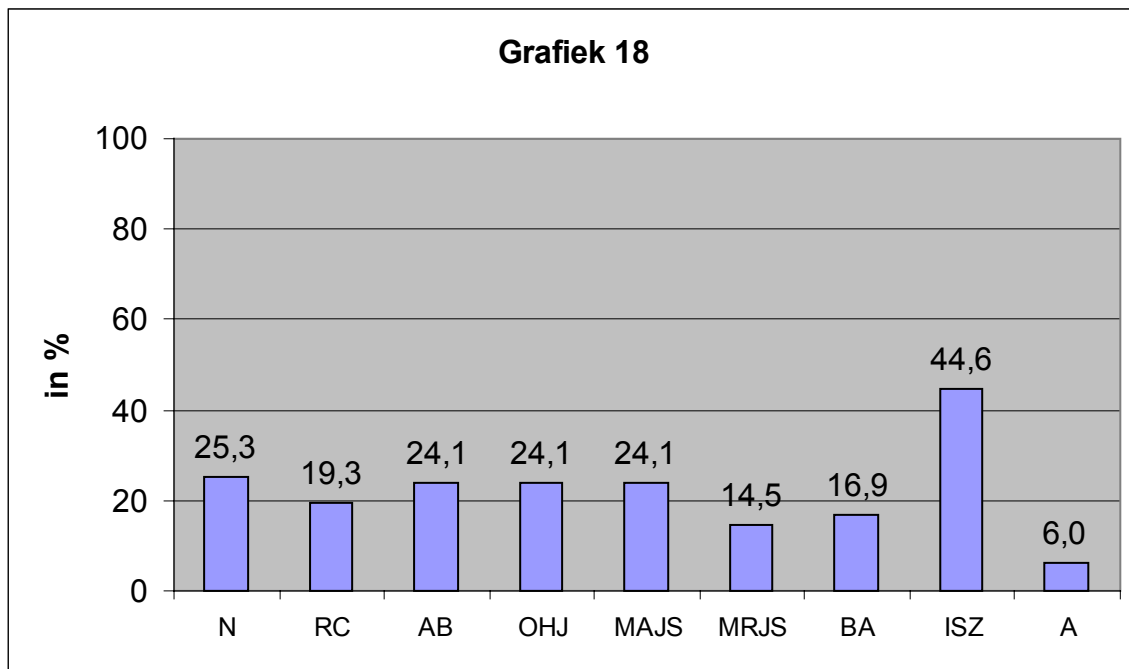
Opmerking:

Deze cursussen handelden niet expliciet over het aspect 'speelzones'. Toch werd, binnen elk van deze cursussen, een onderdeel aan dit aspect besteed. Deze cursussen werden door het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal (EBG) georganiseerd. Uit de inschrijvingslijsten blijkt dat van de 96 boswachters in Vlaanderen 94 boswachters de cursus 'Bosdecreet en uitvoeringsbesluiten' effectief heeft gevolgd. Vermits binnen elk van de aangegeven cursussen (in de grafiek) een onderdeel besteed werd aan het thema 'speelzone', kunnen we besluiten dat ongeveer alle boswachters verwacht worden iets van dit thema te weten. Toch blijkt uit bovenstaande grafieken (grafiek 17) het omgekeerde waar te zijn. Slechts 41% geeft aan ooit een cursus over 'speelzones' gevolgd te hebben en dit terwijl elke boswachter op Vlaams gebied wel degelijk één van de cursussen gevolgd heeft.

d) Persoonlijke meningen over inhoud 'bosvriendelijk spelen'

1. Voor aanvang project

Vraag 11: Wat hield bosvriendelijk spelen (bvs) voor u in voor de aanvang van het project in 1999?

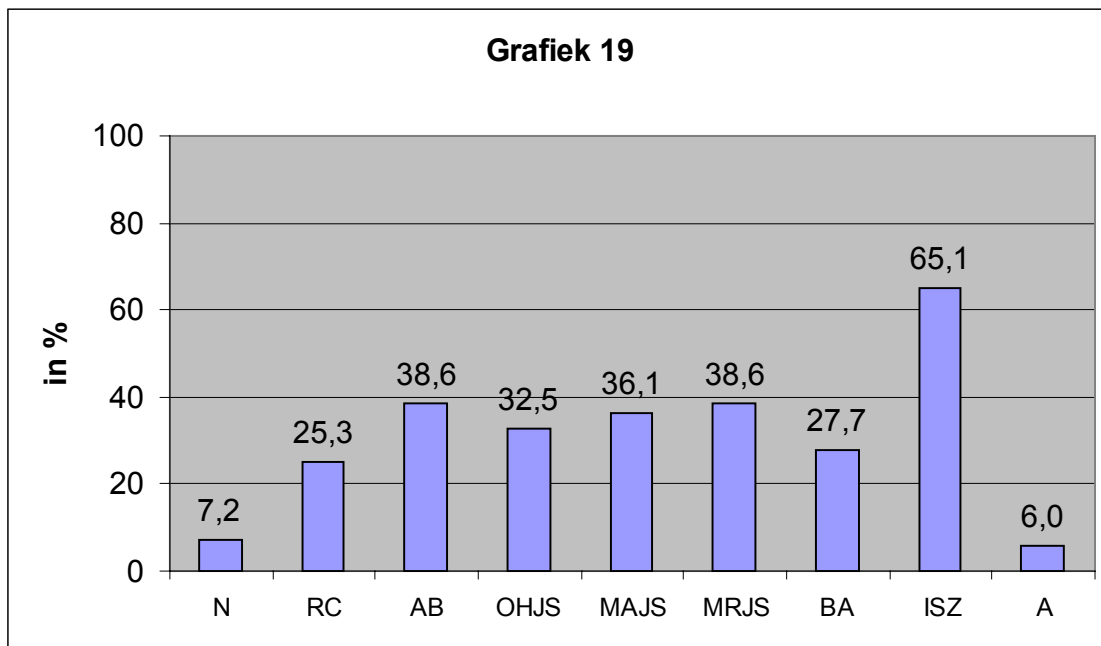
(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

Legende:

- N: Niets
- RC: Regelmatig contact tussen jeugd- en bossector
- AB: Aandacht in het beheer voor de recreatieve spelfunctie van het bos
- OHJ: Op de hoogte gebracht worden van de bosactiviteiten van de jeugdsector
- MAJS: Meer aandacht van de jeugdsector voor de kwetsbaarheden van het bos
- MRJS: Meer respect van de jeugdsector voor de natuurfunctie van het bos
- BA: Bosspel van jeugd meer aangepast aan het bos qua materiaal, tijdstip, inkleding en plaats
- ISZ: Instellen van speelzones
- A: Andere

2. Na vijf jaar project

Vraag 12: Wat houdt bosvriendelijk spelen (bvs) voor u nu in?

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

Legende:

- N: Niets
- RC: Regelmatig contact tussen jeugd- en bossector
- AB: Aandacht in het beheer voor de recreatieve spelfunctie van het bos
- OHJ: Op de hoogte gebracht worden van de bosactiviteiten van de jeugdsector
- MAJS: Meer aandacht van de jeugdsector voor de kwetsbaarheden van het bos
- MRJS: Meer respect van de jeugdsector voor de natuurfunctie van het bos
- BA: Bosspel van jeugd meer aangepast aan het bos qua materiaal, tijdstip, inkleding en plaats
- ISZ: Instellen van speelzones
- A: Andere

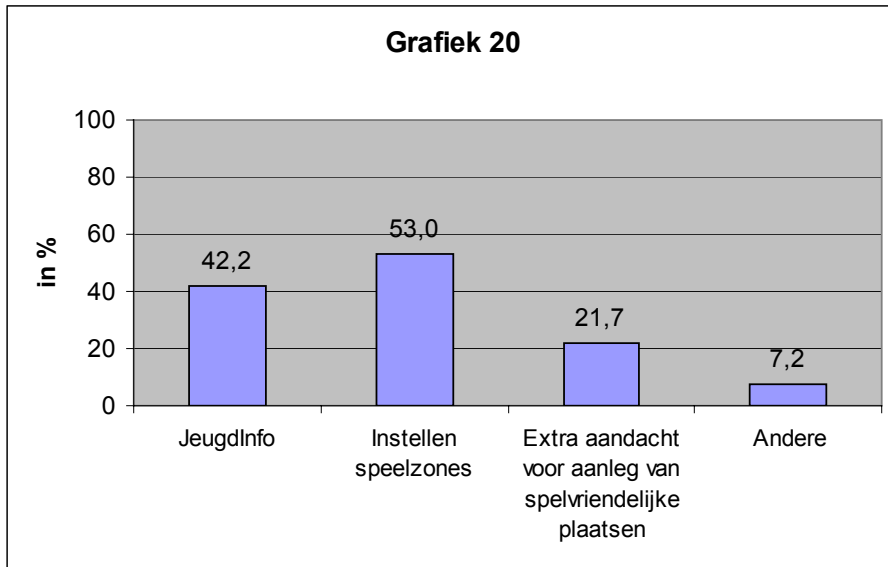
Conclusies na vijf jaar project bosvriendelijk spelen:

Voor de aanvang van het project kende 25% van het aantal ondervraagden niets over de inhoud van 'bosvriendelijk spelen'. Nu, na een vijf-jaar-durend project, is nog maar 7% van de respondenten onwetend over het begrip.

Het begrip 'bosvriendelijk spelen' werd voor de start van het project voornamelijk opgevat als: het instellen van speelzones, aandacht in het beheer voor de recreatieve spelfunctie van het bos, op de hoogte gebracht worden van de bosactiviteiten van de jeugdsector en meer aandacht van de jeugdsector voor de kwetsbaarheden van het bos.

Na vijf jaar project blijft men het begrip associëren met 'het instellen van speelzones'. Daarnaast zien we ongeveer een verdubbeling van de volgende twee antwoorden: aandacht in het beheer voor de recreatieve spelfunctie van het bos en meer aandacht van de jeugdsector voor de kwetsbaarheden van het bos. Belangrijk is te melden dat de bossector het begrip meer en meer omschrijft als meer respect van de jeugdsector voor de natuurfunctie van het bos (een verdrievoudiging).

Vraag 13: Ik heb bosvriendelijk spelen in praktijk gebracht door?

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

Legende:

Jeugdinfo: algemene informatie over het bos, informatie over activiteiten/ evenementen in het bos georganiseerd door de bossector.

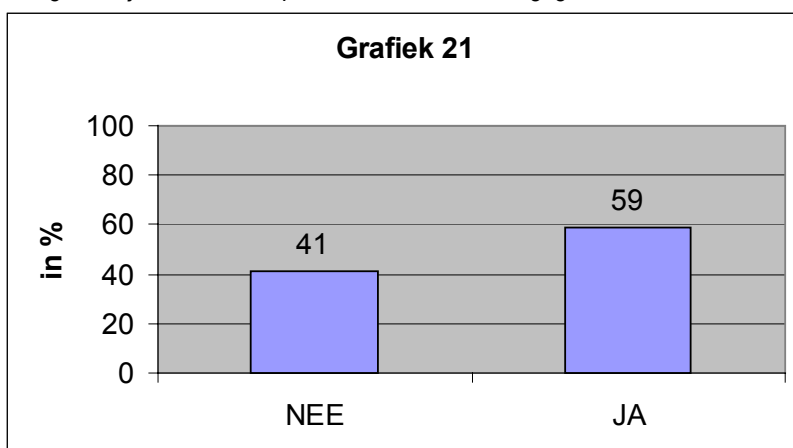
Hoe werd BVS nog in de praktijk omgezet?

- Via de Week van het Bos
- Door te voorzien in extra speelelementen
- Door medewerking van gemeenten (toegankelijkheidsreglement met speelzones)

4.3 De Speelzone

a) Officiële speelzones[^]

Vraag 14: Zijn er officiële speelzones in uw werkingsgebied?

[^] Officiële speelzone: zone die in samenspraak met de gemeentelijke jeugdraad en jeugddienst aangeduid werd en door de Afdeling Bos & Groen erkend werd als zone waar kinderen en jongeren vrij kunnen spelen en die opgenomen werd in het toegankelijkheidsreglement of het beheerplan van het bos

Redenen, aangegeven door de bossector, voor het nog steeds niet aanwezig zijn van officiële speelzones:

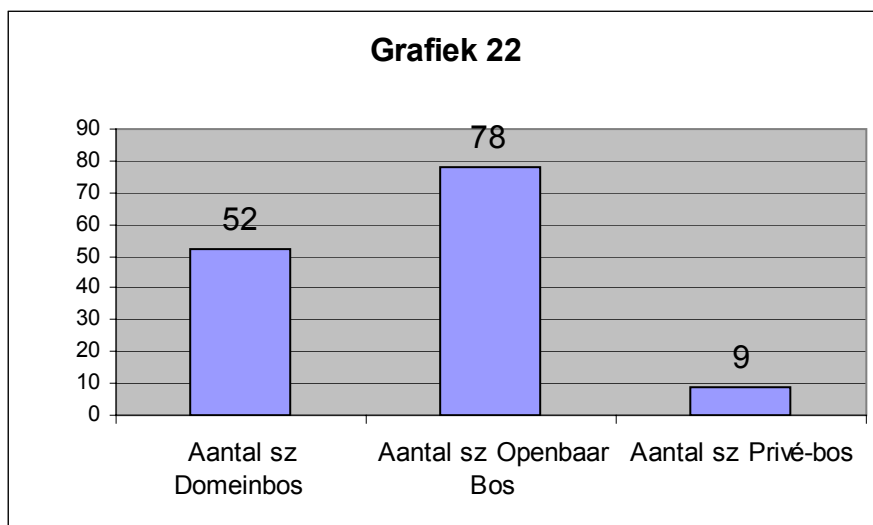
- ◆ Een van de belangrijkste redenen die in de enquêtes (=mening van de boswachters/ bossector) wordt aangehaald is het feit dat de procedure voor het instellen van speelzones veel te ingewikkeld is. Een eenvoudigere manier voor het instellen van speelzones zou het voor velen gemakkelijker maken. Niet enkel de bossector maar ook de jeugdsector zou er voordeel uit halen. Zo zouden zij zonder veel administratieve taken vrij in het bos kunnen spelen.

Opmerking: Het instellen van een speelzone kan op een heel eenvoudige manier gebeuren. Het Bosbeheer bepaalt, na de gemeentelijke jeugdraad te hebben gehoord, welke domeinbossen of delen ervan permanent of gedurende een vaste periode in het jaar als speelzone ingesteld worden. [^] Blijkbaar zijn nog heel weinig boswachters op de hoogte van dit systeem. Duidelijke informatie is dus een must.

- ◆ In bepaalde gevallen werd de procedure tot het instellen van speelzones nooit gestart. In sommige gevallen werden wel voorstellen gedaan maar kwam er geen reactie vanuit de administratie van de Afdeling Bos & Groen. In andere gevallen kreeg de boswachter geen aanvragen vanuit de jeugdsector. In enkele gevallen werden er afspraken gemaakt met de jeugdsector maar ging de boswachter niet over tot het instellen van speelzones omdat deze ervan overtuigd was dat de jeugd liever vrij en ongebonden in het bos speelt.
- ◆ Vaak ligt het probleem eerder op vlak van 'de bossen'. Er is geen geschikt bos of de bossen zijn te afgelegen. In vele gebieden zijn er teveel privé-bossen en te weinig openbare bossen. Het probleem stelt zich dan dat de boswachter daar geen speelzones kan instellen.
- ◆ Als laatste reden werd aangegeven dat in bepaalde gebieden het beheerplan nog in ontwikkeling is en er daardoor nog geen speelzones zijn.

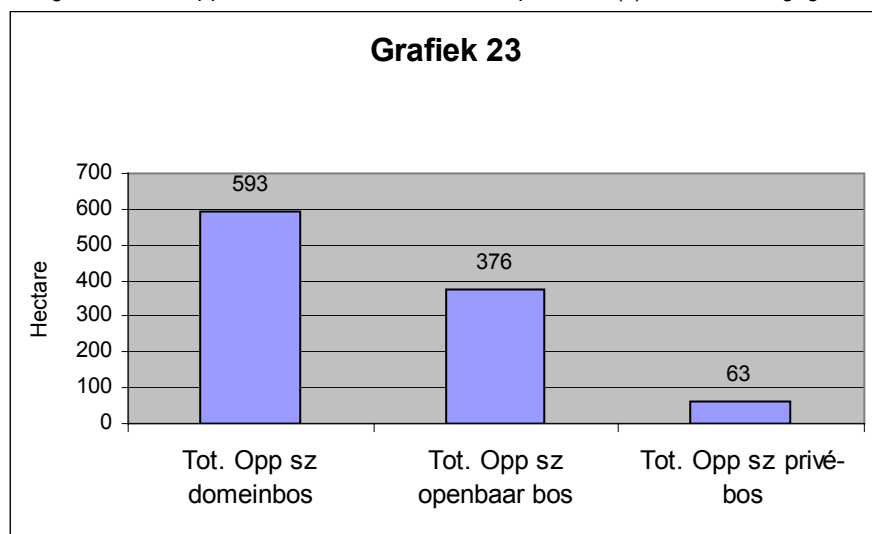
1. Aantal en oppervlakte

Vraag 15: Waar zijn deze officiële speelzones gelegen en hoeveel zijn er?

[^] Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de toegankelijkheid en het occasionele gebruik van bossen, 22 juli 1993.

Vraag 16: Totale oppervlakte van deze officiële speelzone(s) in uw werkingsgebied?

Het totale aantal officiële speelzones in Vlaanderen, volgens de bevraging, is gelijk aan 139.

De totale oppervlakte aan officiële speelzones in Vlaanderen, volgens de bevraging, bedraagt 1032 ha.

Tot. opp. bos in Vlaanderen	Tot. opp. domeinbos in Vlaanderen	Tot. opp. openbaar bos in Vlaanderen	Tot. opp. prive-bos in Vlaanderen
146.381	18.111	25.335	102.935
Tot. opp. officiële speelzones in Vlaanderen	Tot. opp officiële speelzone in domeinbos	Tot. opp. officiële speelzone in openbaar bos	Tot. opp. officiële speelzone in privé-bos
1032	593	376	63
Percentage tot. opp. officiële sz in Vlaanderen t.o.v. tot.opp. bos in Vlaanderen	Percentage officiële sz domeinbos t.o.v. tot. opp. domeinbos	Percentage officiële sz openbaar bos t.o.v. tot. opp. openbaar bos	Percentage officiële sz privé bos t.o.v. tot. opp. privé-bos
0,7%	3,3%	1,48%	0,06%

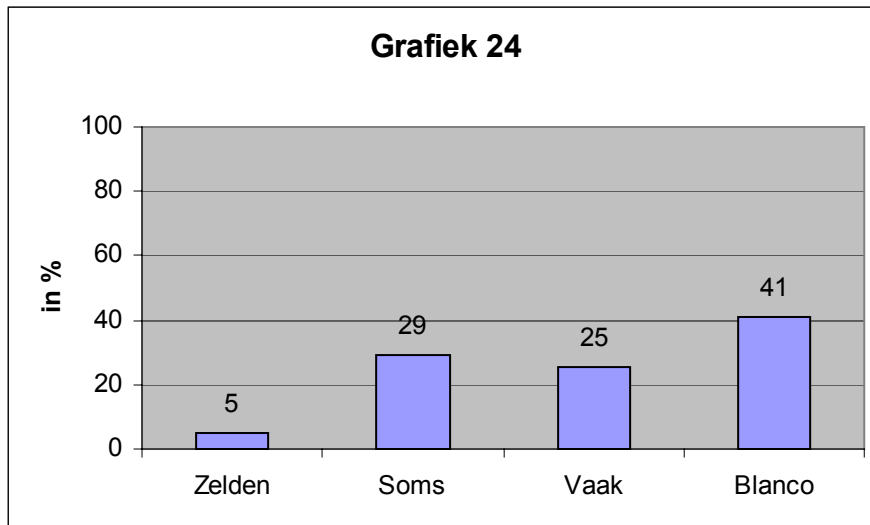
Opmerking:

1) De gegevens over het aantal hectare bos in Vlaanderen zijn afkomstig uit de Boskartering toestand 2000.

2) In de inleiding kon u reeds lezen dat wij geprobeerd hebben alle boswachters te bevragen. De tabel in de inleiding geeft aan hoeveel boswachters we effectief bereikt hebben. Door het onvolledige bereik, ontbreken er nog een aantal hectaren aan speelzones.

2. Frequentie gebruik

Vraag 18: Wordt er frequent gebruik gemaakt van de officiële speelzone(s)?

Legende:

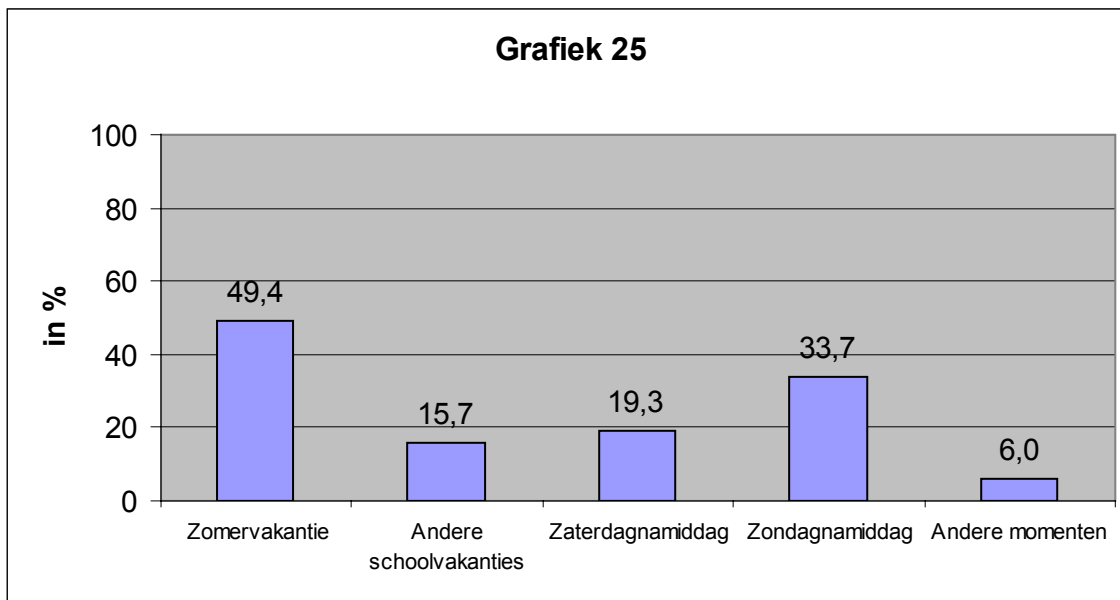
Zelden: 1 à 2 keer per jaar

Soms: 3 à 10 keer per jaar

Vaak: meer dan 10 keer per jaar

3. Periode gebruik

Vraag 19: Wanneer wordt er voornamelijk in het bos gespeeld?

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

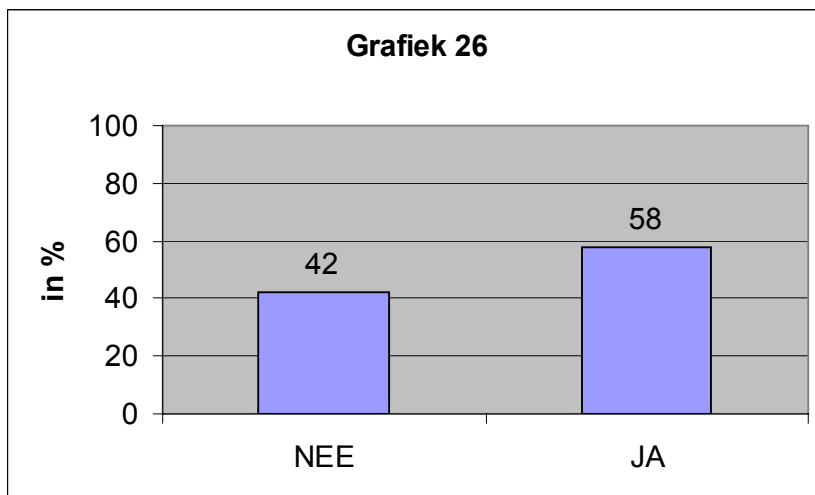
Andere momenten waarop er nog in de speelzone gespeeld wordt:

- Verlengde weekends
- Week van het Bos
- Scholen tijdens de lesuren

Over het algemeen kunnen we concluderen dat er redelijk veel gespeeld wordt in de officiële speelzones (rekening houdend met het feit dat nog niet in elk bos een officiële speelzone is ingesteld). De belangrijkste momenten waarop er in de officiële speelzones gespeeld wordt zijn de zomervakanties (kampen, speelpleinen, ...) en zondagnamiddagen (jeugdbewegingnamiddag).

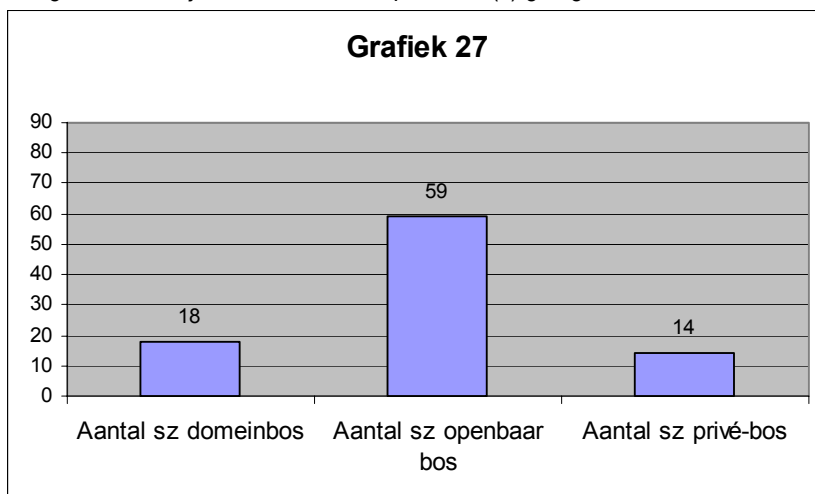
b) Officieuze Speelzones[^]

Vraag 23: Zijn er officieuze speelzones in uw werkingsgebied?

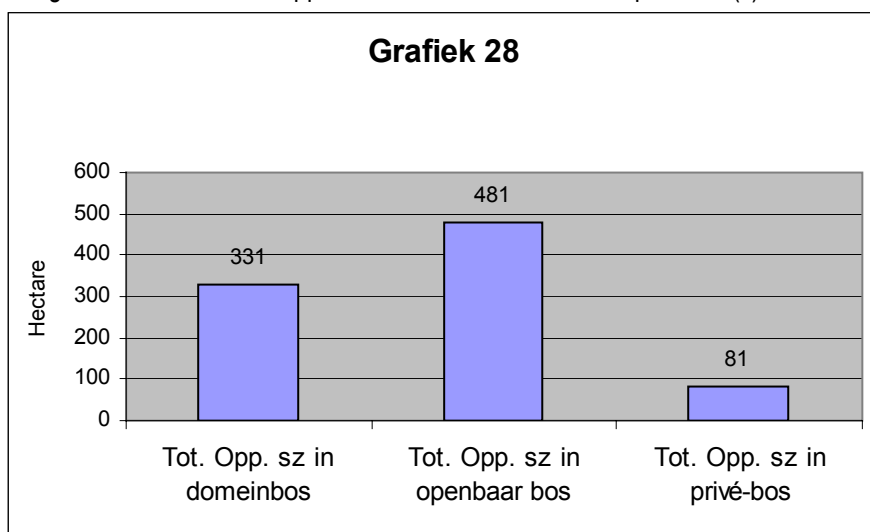
1. Aantal en oppervlakte

Vraag 24: Waar zijn deze officieuze speelzone(s) gelegen?

[^] Officieuze speelzone: een niet erkende speelzone

Vraag 25: Wat is de totale oppervlakte van deze officieuze speelzone(s) in uw werkingsgebied?

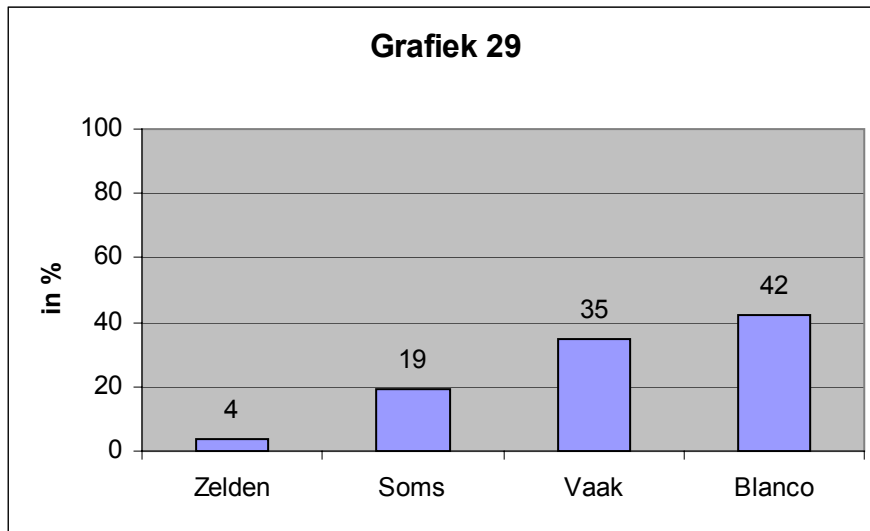

Volgens de bevraging is het totale aantal officieuze speelzones in Vlaanderen gelijk aan 91.
 Uit de bevraging blijkt dat de totale oppervlakte aan officieuze speelzones in Vlaanderen 893 ha bedraagt.

Tot. opp. bos in Vlaanderen	Tot. opp. domeinbos in Vlaanderen	Tot. opp. openbaar bos in Vlaanderen	Tot. opp. privé-bos in Vlaanderen
146.381	18.111	25.335	102.935
Tot. opp. Officieuze speelzones in Vlaanderen	Tot. opp. officieuze speelzone in domeinbos	Tot. opp. officieuze speelzone in openbaar bos	Tot. opp. officieuze speelzone in privé-bos
893	331	481	81
Percentage tot. opp. officieuze sz in Vlaanderen t.o.v. tot. opp. bos in Vlaanderen	Percentage officieuze sz domeinbos t.o.v. tot. opp. domeinbos	Percentage officieuze sz openbaar bos t.o.v. tot. opp. openbaar bos	Percentage officieuze sz privé-bos t.o.v. tot. opp. privé-bos
0,61%	1,83%	1,9%	0,08%

2. Frequentie gebruik

Vraag 26: Wordt er frequent gebruik gemaakt van de officieuze speelzones?

Legende:

Zelden: 1 à 2 keer per jaar

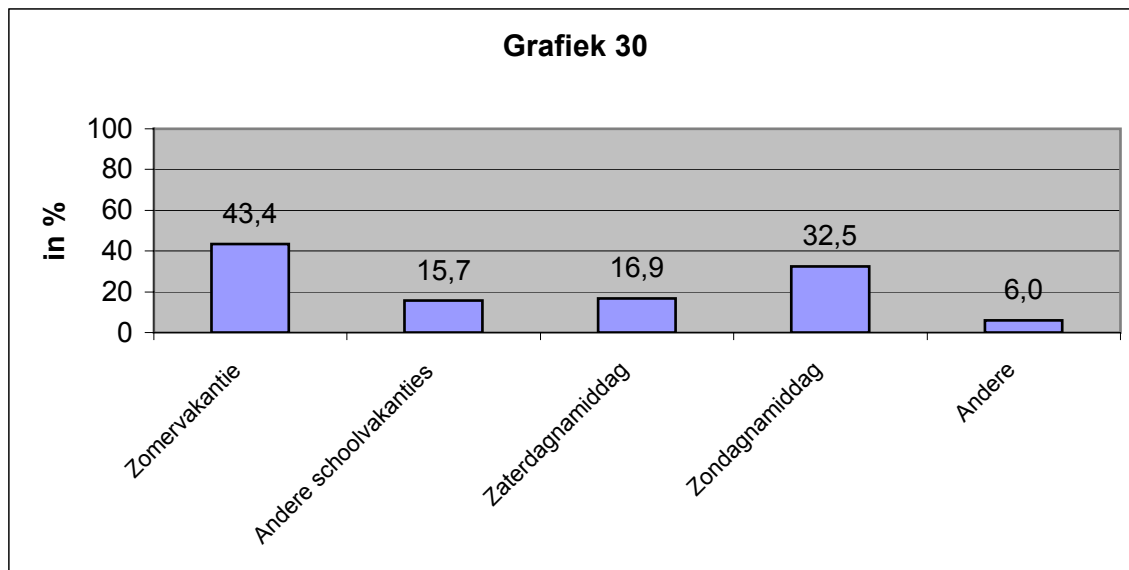
Soms: 3 à 10 keer per jaar

Vaak: meer dan 10 keer per jaar

Bij een vergelijking tussen de frequentie van spelen in de officiële en de officieuze speelzone merken we dat er meer gespeeld wordt in de officieuze speelzone. Vaak is het zo dat er enkel officieuze speelzones zijn waardoor het jeugdwerk genoodzaakt is in deze zones te spelen. Een streefdoel voor de toekomst, het omzetten van officieuze speelzones naar officiële speelzones. Periode van gebruik blijkt in beide gevallen overeen te komen, zomervakantie en zondagnamiddag.

3. Periode gebruik

Vraag 27: Op welke momenten wordt er het meest gespeeld in deze speelzones?

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

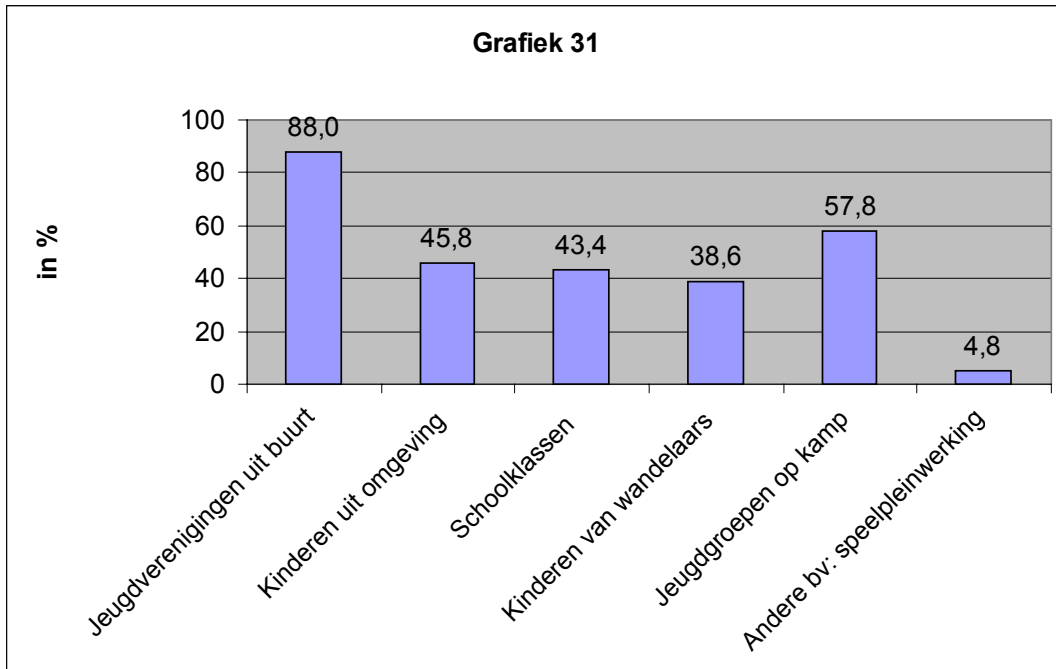
Algemene conclusie bij dit hoofdstuk:

Uit de bevraging blijkt dat van alle Vlaamse bossen ongeveer 1032 ha is ingenomen als officiële speelzone. De totale oppervlakte aan officiële speelzones in Vlaanderen bedraagt, volgens de bevraging, 893 ha. Als we dit met elkaar vergelijken, merken we dat 46% van de oppervlakte uit officiële speelzones bestaat. Vermits een officiële speelzone gedefinieerd wordt als een niet erkende speelzone, kunnen we concluderen dat er ongeveer 50% te weinig oppervlakte aan erkende speelzones is om het jeugdwerk over voldoende speelruimte te laten beschikken. De nood aan meer officiële speelzones is groot.

4.4 Contact met de kinderen, jongeren en jeugdgroepen

a) Jonge recreanten van het bos

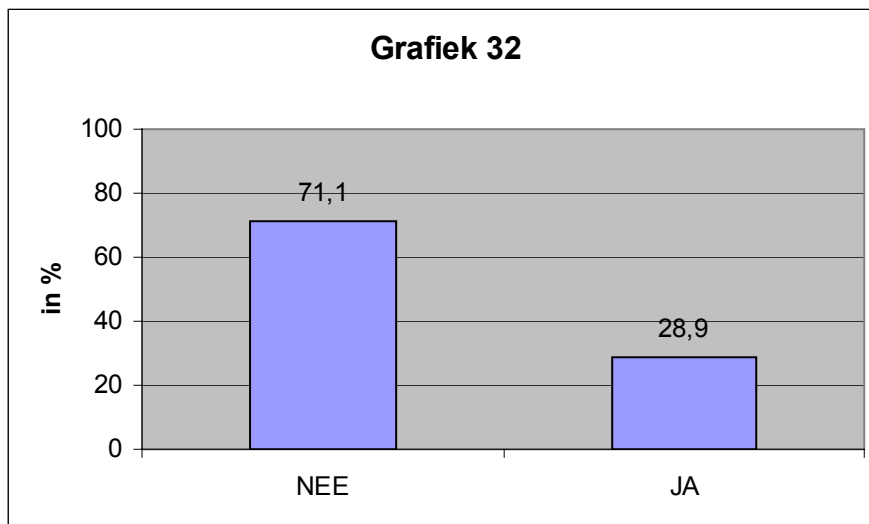
Vraag 28: Wie speelt er in het bos?

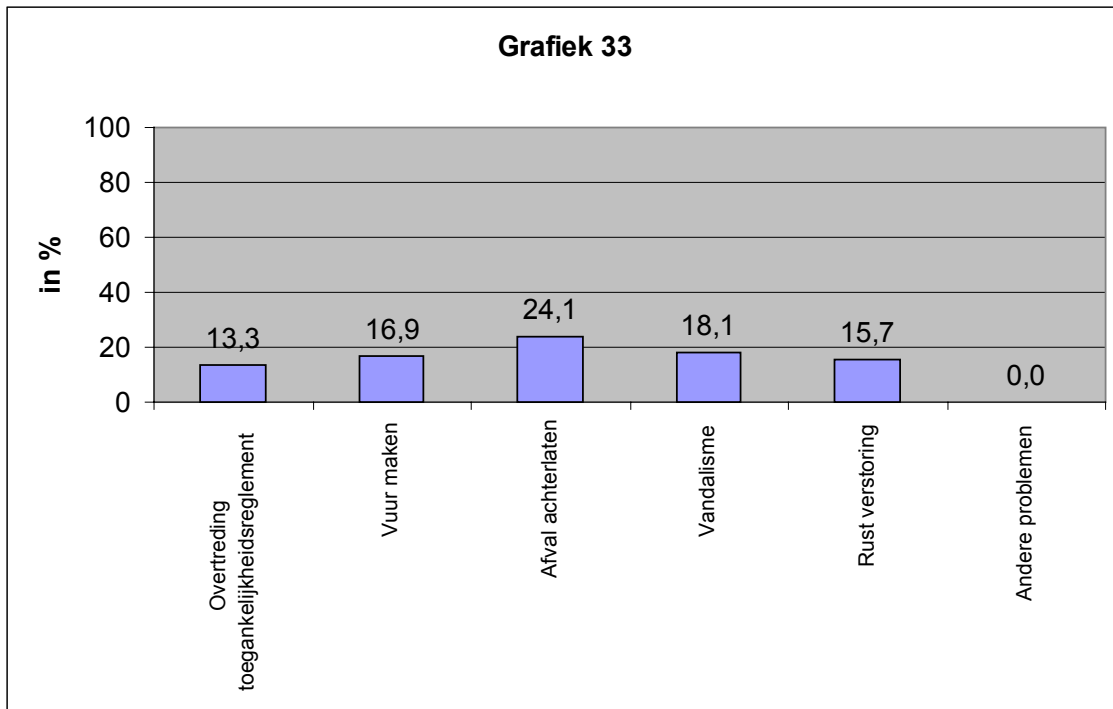
(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

b) Problemen met jongeren in het bos

Vraag 29: Ondervindt u problemen met 'individuele' kinderen en jongeren uit de buurt?

Vraag 29 bis: Zo ja, welke problemen

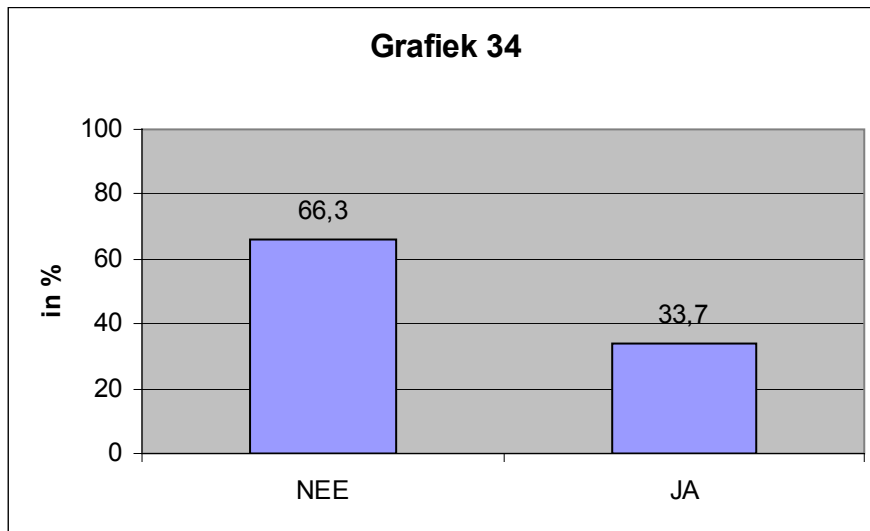

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

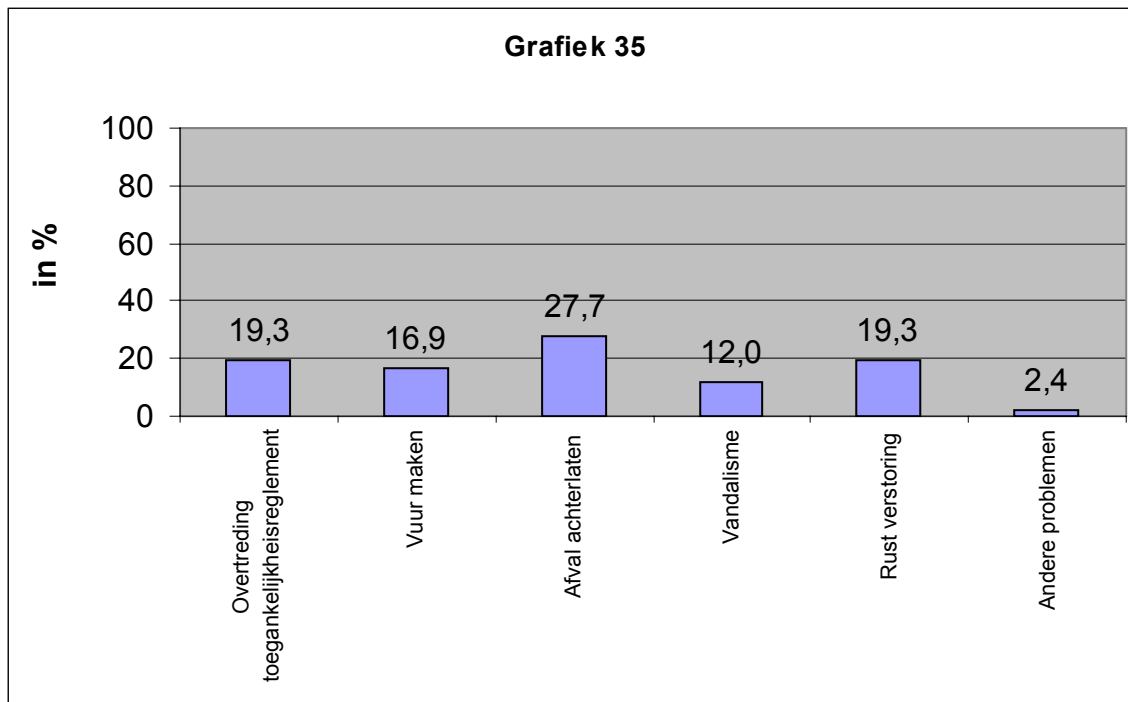
Andere problemen met individuele jongeren:

- Roken
- Drugs
- Feestjes

Vraag 30: Ondervindt u problemen met jeugdverenigingen?

Vraag 30 bis: Zo ja, welke problemen

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

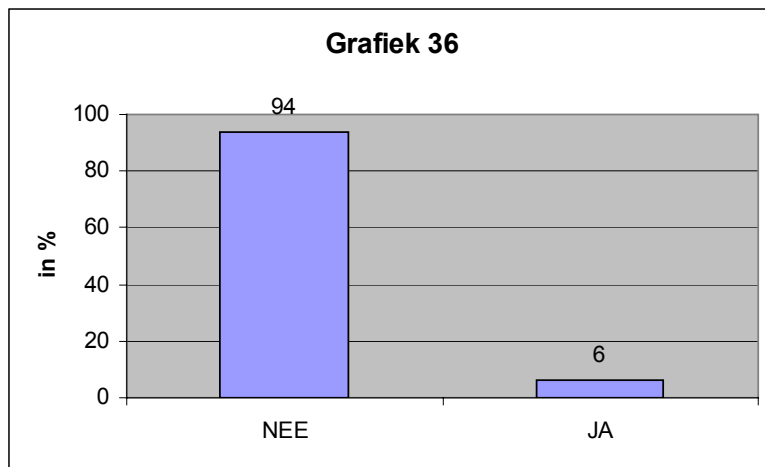
Opmerking: Problemen met jeugdgroepen zijn zichtbaarder dan die met individuele kinderen. Een groep van 20 personen laat meer sporen na dan 2 buurtkinderen die even in een bos spelen.

Vergelijking problemen met individuele jongeren en jeugdgroepen:

Het voorkomen van problemen met individuele jongeren ligt iets lager dan het voorkomen bij jeugdgroepen. Het belangrijkste probleem bij beide groepen is vooral het achterlaten van afval. Dit ligt bij de jeugdgroepen net iets hoger dan bij de individuele jongeren. Het tweede belangrijkste probleem ligt bij beide groepen op een andere vlak. Individuele jongeren doen meer aan vandalisme terwijl jeugdgroepen vooral de rust verstoren. Een laatste belangrijk probleem geldt voor beide groepen, namelijk het maken van vuur.

c) Het proces-verbaal

Vraag 32: Zijn er ernstige problemen geweest met de jeugdgroepen waarvoor u genoodzaakt was een proces-verbaal op te stellen?

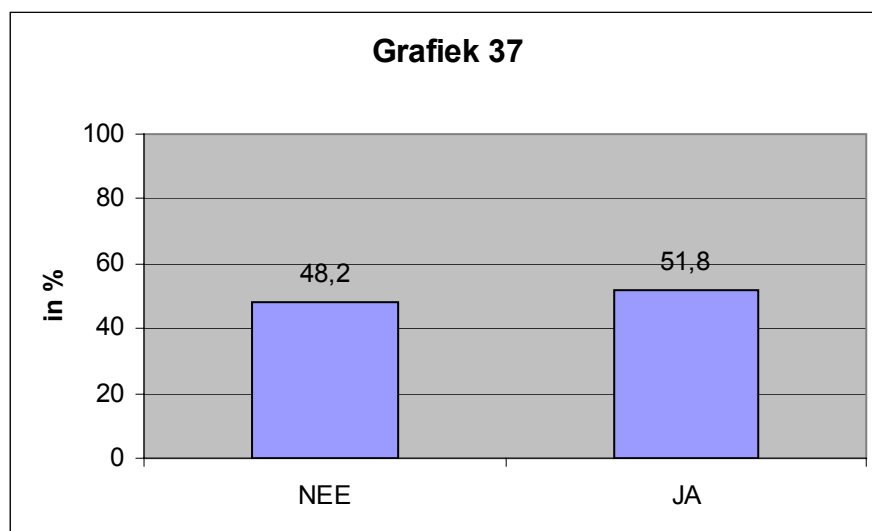

Het opstellen van een proces-verbaal kwam tot nu toe zelden tot nooit voor. Wel werden er een aantal waarschuwingen gegeven aan bepaalde jeugdgroepen. Deze gingen voornamelijk over het maken van kampvuren.

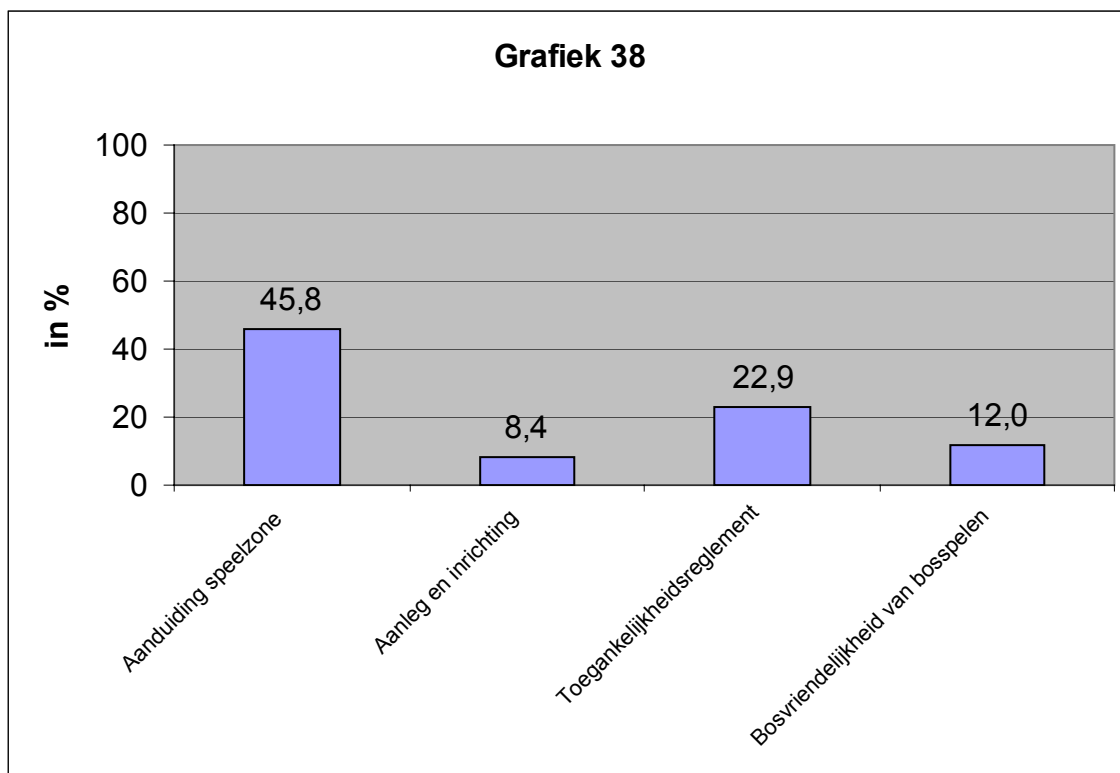
In gevallen waar er wel een proces-verbaal werd uitgeschreven, draaiden de problemen rond het kamperen in een rustzone, het afzagen van droge bomen, het uitstippelen van routes met papieren pijlen die naderhand blijven hangen, motorvoertuigen in het bos, schaatsen en zwemmen in de vennen en het verstoren van dassenburchten.

d) Overleg met jeugdsector

Vraag 33: Is er overleg geweest met de jeugdsector?

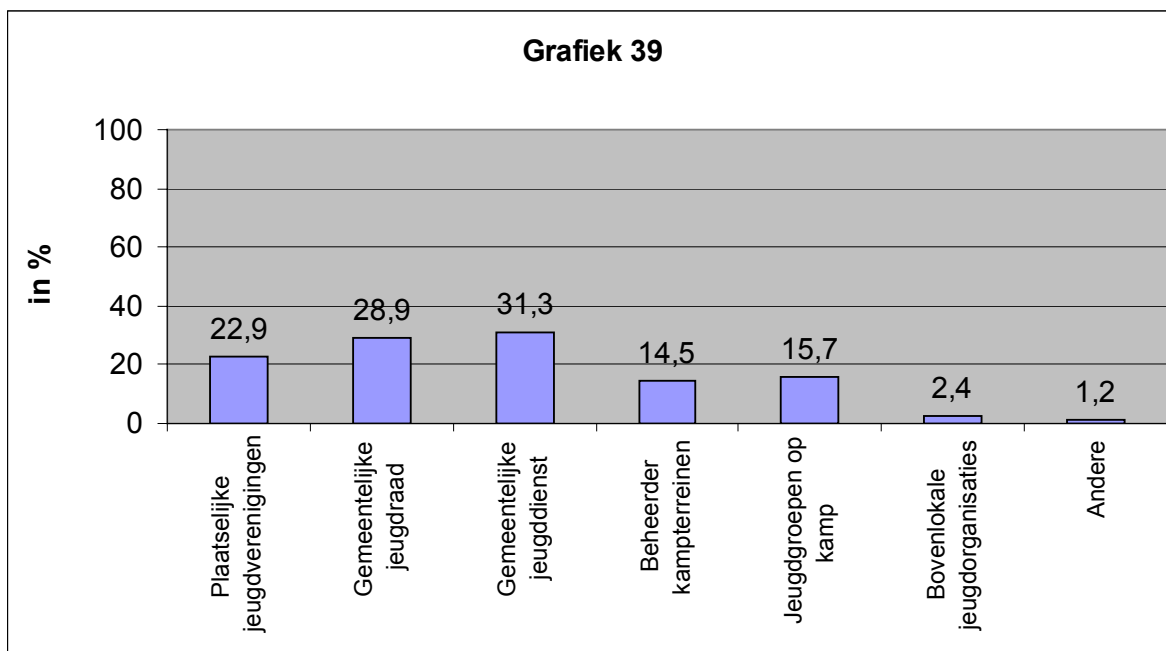

Vraag 33 bis: Zo ja, waarover

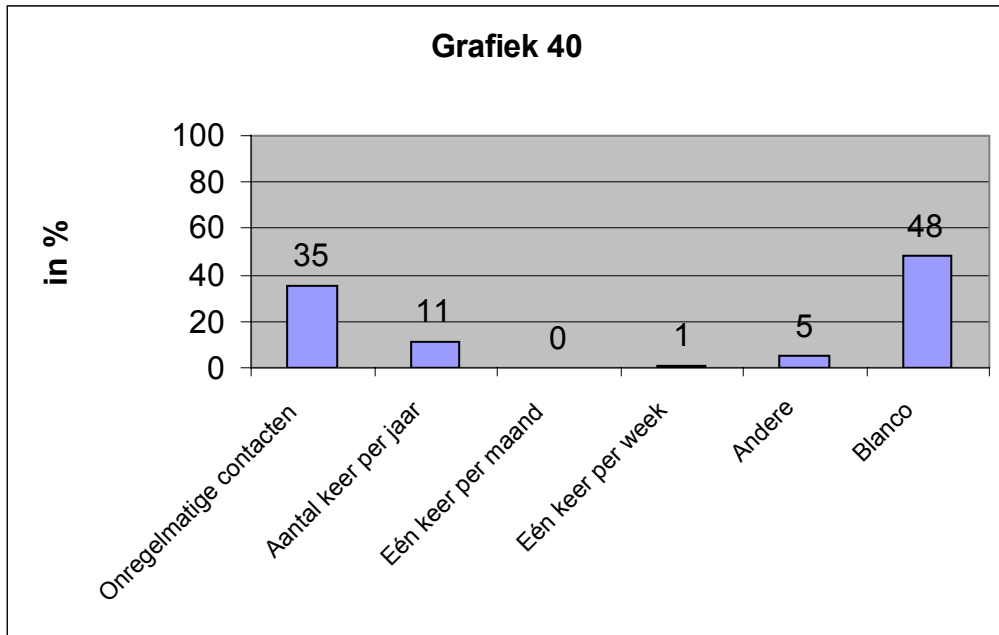
(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

Vraag 33 tris: Zo ja, met wie?

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

Vraag 34: Hoe vaak heeft u contact met de jeugdsector?

Legende:

Onregelmatige contacten: op de hoogst noodzakelijke momenten

Aantal keren per jaar: 2 keer tot 3 keer per jaar

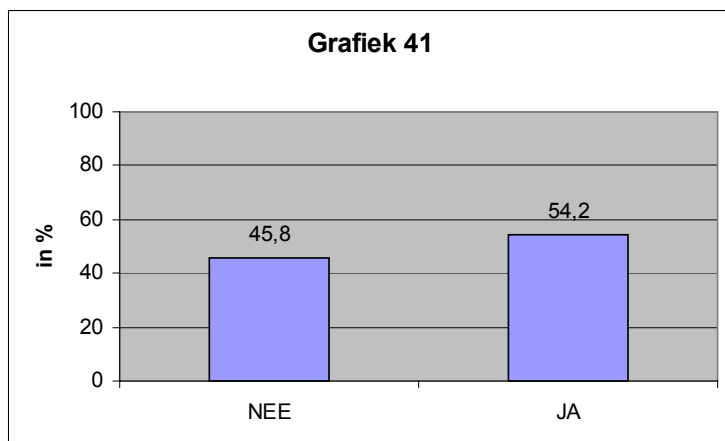
Conclusies overleg met de jeugdsector:

In ongeveer 50% van de gevallen wordt er overleg gepleegd met de jeugdsector. Dit overleg handelt meestal over de aanduiding van de speelzone. In sommige gevallen is er ook overleg over het toegankelijkheidsreglement.

De bossector treedt het meest in overleg met de gemeentelijke jeugddienst. Op de tweede plaats staat de gemeentelijke jeugdraad en op de derde plaats de plaatselijke jeugdverenigingen. Hieruit blijkt dat de drempel tot de gemeentelijke jeugddienst het kleinst is. Boswachters zijn meer gewoon om te overleggen met administraties dan met de doelgroep op zich. Bovendien kan het overleg met de jeugddienst tijdens de normale kantooruren plaatsvinden. De contacten tussen bossector en jeugdsector zijn van onregelmatige aard.

e) Rol leeftijd en statuut

Vraag 35: In het besluit van de Vlaamse regering van 22 juli 1993 betreffende de toegankelijkheid van bossen is voorzien dat enkel 'kinderen en jongeren jonger dan 18 jaar en hun begeleiders' in de speelzone kunnen spelen. Vindt u dat iedereen, ongeacht zijn leeftijd en statuut, in deze zones moet kunnen spelen?

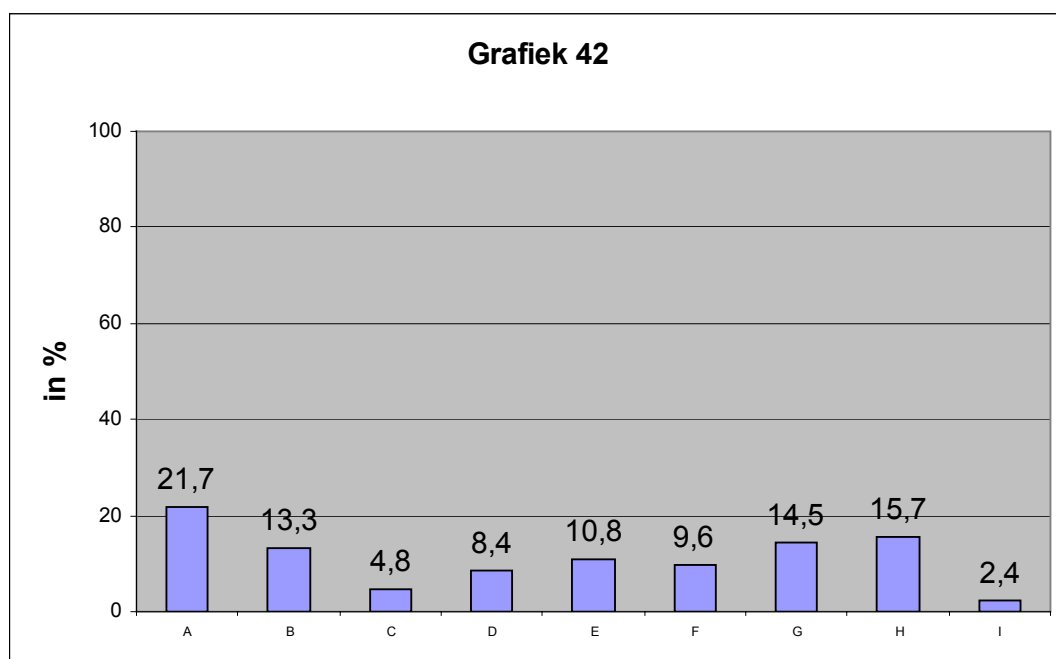

Redenen speelzone niet toegankelijk voor +18-jarigen:

- Hoe groter het leeftijdsverschil van de gebruikers, hoe moeilijker verenigbaar. Eenmaal 18 jaar liggen de interesses om te spelen op een ander vlak. Zij zijn meer geïnteresseerd in activiteiten als quad, paint-ball, ... Deze spelletjes vragen een totaal andere accommodatie.
- Er moet voorrang gegeven worden aan kinderen. Ze moeten zich al zo netjes gedragen in het gewone leven dus deze ruimte moet voor hen een plek blijven waar ze kunnen stoeien.
- Druk op het bos beperken.

4.5 Ervaringen en bevindingen i.v.m. bosvriendelijk spelen

Vraag: Er wordt de laatste jaren 'bosvriendelijker' gespeeld, dit merk ik aan?

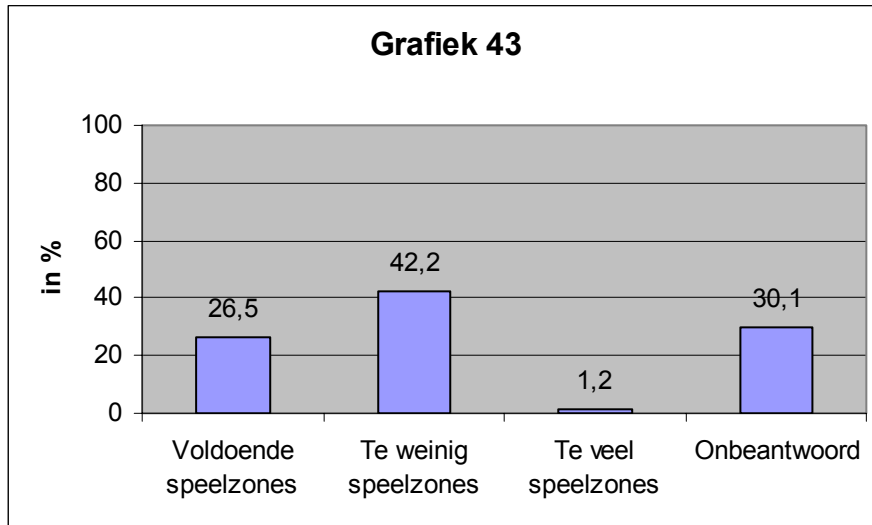
Legende:

- A: De plaats waar ze spelen
- B: Het materiaal dat ze gebruiken
- C: Het tijdstip waarop ze spelen
- D: De inkleiding van hun spel
- E: Hun respectvolle houding tegenover de natuur
- F: Geen overlast voor andere bosgebruikers
- G: Geen achterblijvend materiaal
- H: Neen, de jeugdsector is niet bosvriendelijker gaan spelen
- I: Andere

Het project 'bosvriendelijk spelen' heeft er de laatste jaren toe bijgedragen dat de jeugdverenigingen bewuster nadenken over de plek waar ze spelen. In dit geval kiezen ze dan meestal voor de speelzone of een minder kwetsbare plek. Daarnaast zijn ze zich ook bewuster geworden over het achterblijvende materiaal. Meer en meer groepen nemen hun materiaal en vuil terug mee naar hun jeugdheem. Toch blijft 15% van de respondenten ervan overtuigd dat de jeugdsector niet bosvriendelijker is gaan spelen. Door het grote verloop binnen het jeugdwerk blijkt het voortbestaan van dit project noodzakelijk. Nog niet elke jeugdgroep en elke jeugdleid(st)er werd bereikt wat een spijtige zaak is maar een streefdoel moet blijven.

Stellingen:

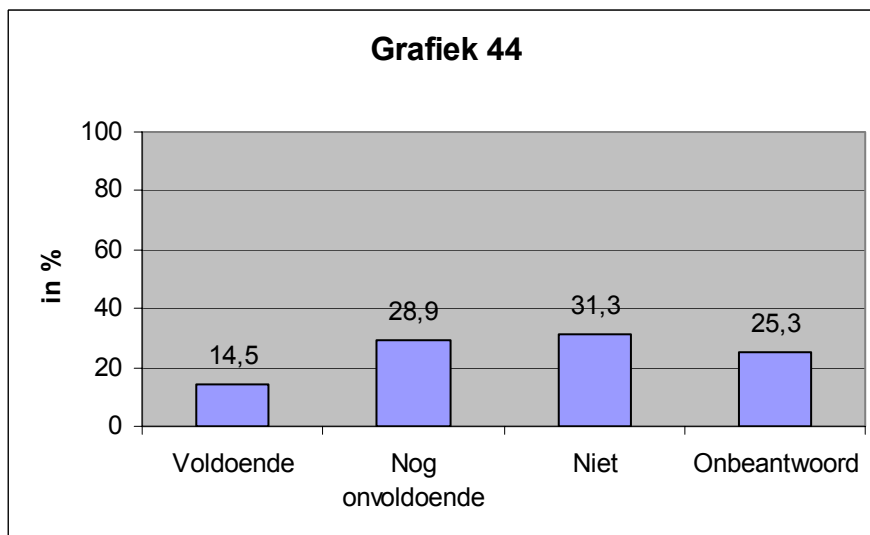
- ✓ Er zijn voldoende speelzones
- ✓ Er zijn te weinig speelzones
- ✓ Er zijn te veel speelzones

Bijna de helft van de ondervraagden blijft overtuigd van de noodzaak aan speelzones. Ongeveer 42% van de ondervraagden geeft in de enquêtes aan dat er te weinig speelzones zijn in Vlaanderen.

Stellingen:

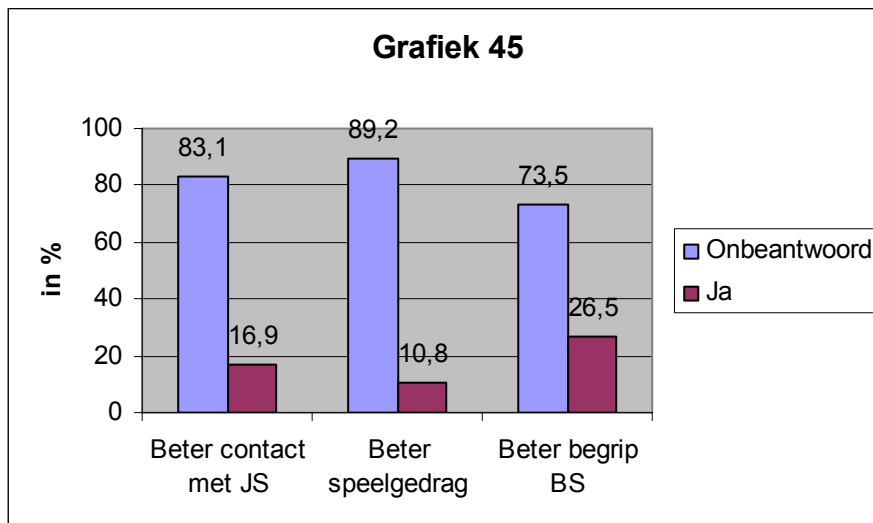
- ✓ De jeugdgroepen informeren mij voldoende over hun activiteiten in het bos
- ✓ De jeugdgroepen informeren mij nog onvoldoende over hun activiteiten in het bos
- ✓ De jeugdgroepen informeren mij niet over hun activiteiten in het bos

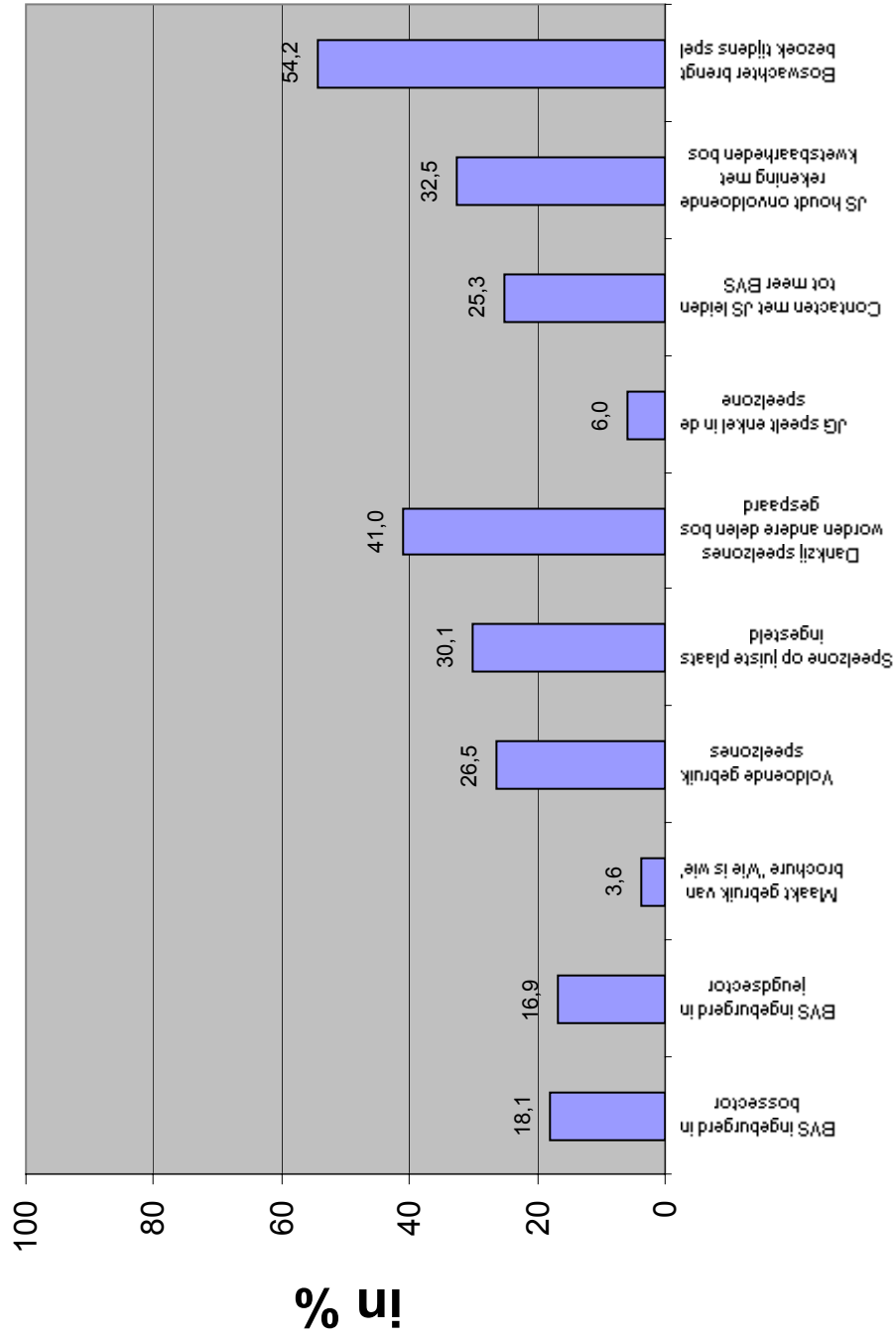
De noodzaak aan informatie over bosactiviteiten van de jeugdsector aan de bossector bleek in grafiek 19 een belangrijke rol te spelen voor de bossector. Uit grafiek 44 blijkt dat, volgens de bossector, de jeugdsector de bossector nog onvoldoende informeert over zijn bosactiviteiten. De jeugdsector dient de volgende jaren dan ook gesensibiliseerd te worden rond de noodzaak van het informeren van de bossector over hun activiteiten in het bos.

Stellingen:

- ✓ Het project heeft bijgedragen tot een beter contact met de jeugdsector
- ✓ Het project heeft bijgedragen tot een beter speelgedrag van de jeugd
- ✓ Het project heeft bijgedragen tot een beter begrip van de bossector voor de noden van de jeugdsector

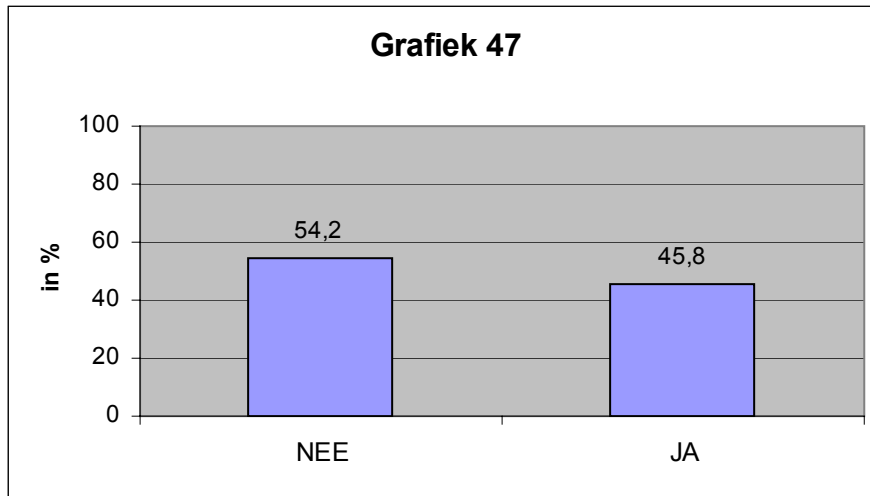
Grafiek 46

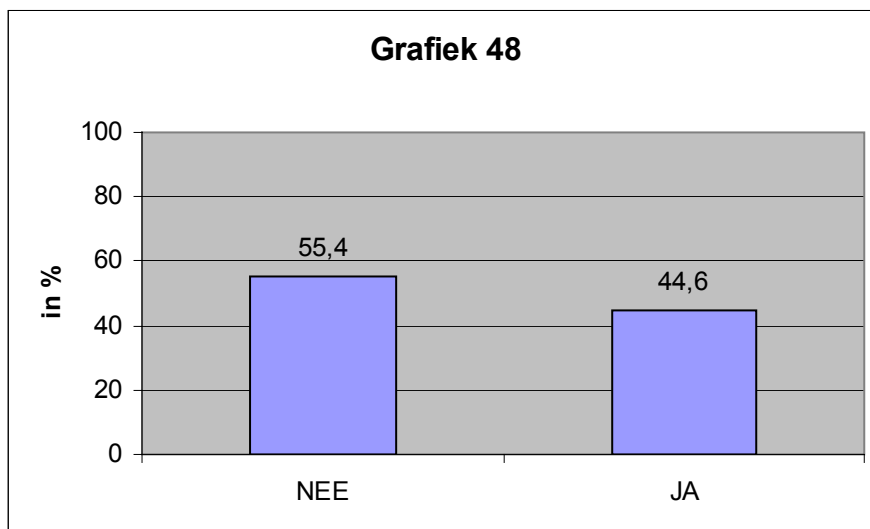
(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

4.6 Toekomstperspectieven en verwachtingen

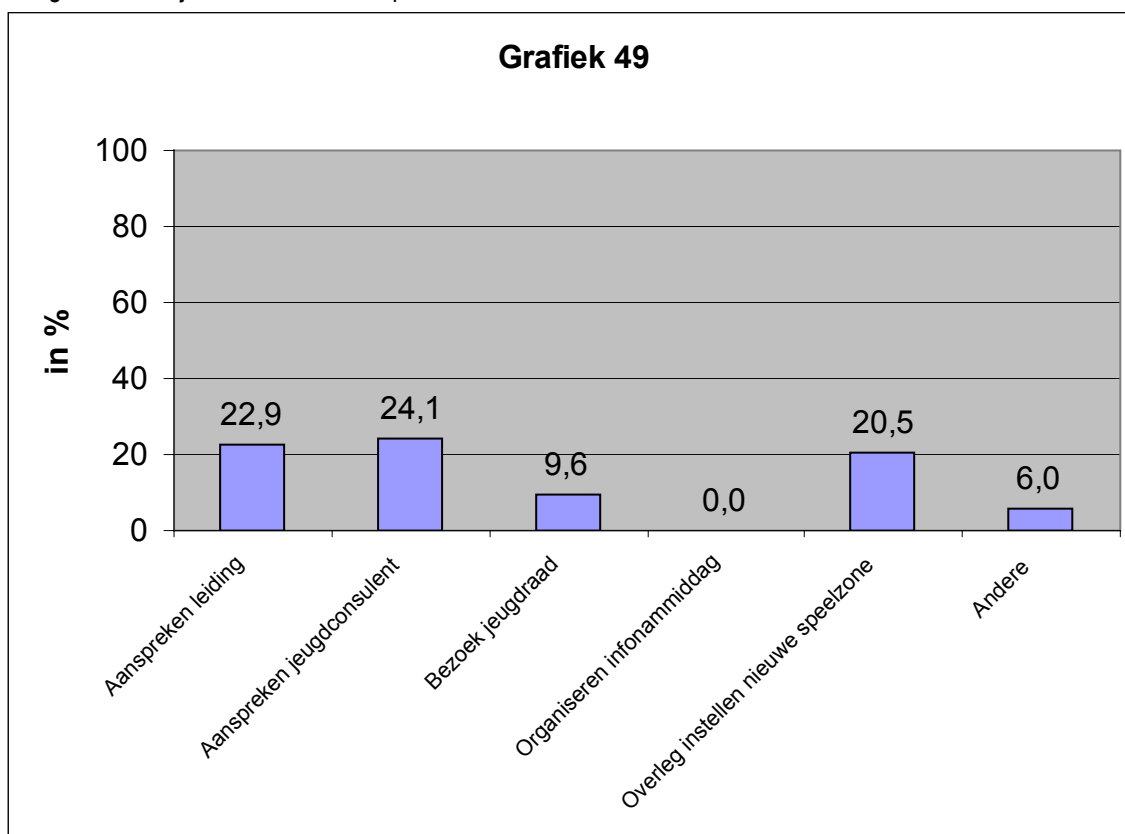
Vraag 37: Bent u van plan in de toekomst (nog) een speelzone af te bakenen?

Vraag 38: Bent u van plan in de toekomst meer contact te zoeken met de jeugdsector en hen meer te informeren over speelmogelijkheden in het bos?

Vraag 38 bis: Zo ja, hoe wilt u dit aanpakken?

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

Conclusies over de toekomstperspectieven bij de bossector:

In de toekomst wil zeker nog 45% van de ondervraagden een speelzone in zijn gebied inplanten. Hiervan meent 44% daarvoor contact op te nemen met de jeugdsector. In deze meeste gevallen zal men hiervoor de jeugdconsulent of de plaatselijke leiding aanspreken. Anderen blijven eerder kiezen voor een overleg over het instellen van een nieuwe speelzone. Met een overleg, bedoelen we, een vergadering met alle betrokken partijen (jeugdraad, jeugddienst, beheerder kampterreinen, schepen van jeugd, milieudienst).

4.7 Individuele opmerkingen en suggesties bij het project

a) Individuele opmerkingen

- De jeugd die ik tegenkom in het Zoniënwoud tijdens de vakanties en weekends zijn meestal Franstaligen uit het Waalse of Brusselse Hoofdstedelijk Gewest. Deze zijn niet op de hoogte van de reglementering op het Vlaamse niveau
- Goede voorlichting aan organisaties en scholen
- Veilige locatie dicht bij de jeugdlokalen wordt niet weerhouden wegens verkavelingsplaats
- Vele bossen in mijn gebied zijn te kwetsbaar en te klein
- De leiding zal het vaak goed bedoelen maar of de jeugd altijd wil meewerken is dikwijls de vraag
- Loofbossen met bramen en brandnetels zijn niet aangenaam voor kinderen. De grens van bos naar park is maar heel klein, vooral in kleine loofbossen die recent zijn aangeplant. In tegenstelling tot naalddhout, wat in Limburg veel meer aanwezig is. Hier zijn de mogelijkheden legio.
- Er zouden vanuit de sector duidelijke richtlijnen m.b.t. toegankelijkheid aan alle jeugdverenigingen kenbaar gemaakt moeten worden. Ik ben nog geen enkele jeugdgroep tegengekomen die ook maar enige notie had van de desbetreffende regelgeving
- Ik heb nog niet echt de tijd gehad om me voldoende in te werken in deze materie. Alles hangt af van personen. Bos en jeugdsector werken in Brussel wel goed samen maar ik heb de indruk dat plaatselijke groepen weinig interesse hebben. Anderzijds zijn er heel wat collega's die te weinig geïnteresseerd zijn rond spelen in het bos, dit wegens tijdsgebrek of non-interesse. Er is nog veel werk aan de winkel
- Het is een project gedragen door Bos & Groen. Ik vraag mij af of de jeugdsector zich hierin interesseert! We hebben niet genoeg tijd om hier mee bezig te zijn.
- Onze bossen zijn al overspoeld door mountainbikers, wandelaars, joggers dus voorzichtig zijn met het afbakenen van speelzones
- Speeltuinen, pretparken zijn afgebakende speelzones, al dan niet commercieel uitgebaat. Afgebakende speelzones leggen ook een beperking op, daarom zou ik liever een groot speelbos zien waar enkel de waardevolle risicogebieden afgeschermd worden. Speelbossen grenzend aan jeugdlokalen worden regelmatig gebruikt als speelzones, te zien aan de achtergelaten afval

b) Suggesties voor de bossector

- Het afbakenen van een speelzone kan het best gebeuren door een beplanting met sleedoorn, meidoorn of andere struiken en doorns
- De website constant updaten en bijwerken
- Bosspelen niet speciaal aanmoedigen, bepaalde vrijheid laten, reglementering toepassen naar de zin, niet naar het woord!
- Zou de huidige boswachter over wat meer tijd beschikken, dan zou dit alles beter in gepaste banen geleid kunnen worden. Wanneer denkt u dat wij ons daarmee kunnen bezighouden? Het normale werk raakt al niet rond
- Bosuitbreiding, aanleg recreatief ingerichte bossen zijn noodzakelijk
- Bij bebossingprojecten lijkt het me een goed idee speelbossen aan te planten met snelgroeiende planten. De bestaande bossen zijn meestal te kwetsbaar om speelzones in te stellen
- Beter aanduiden waar niet kan gespeeld worden en wanneer
- Minder werk voor de boswachter
- De speelzones dienen door Afdeling Bos & Groen kenbaar en of aangeduid te worden, wat sinds 1992 nog steeds niet gebeurde. Ik ben tevreden van de jeugdgroepen maar niet van het hoofdbestuur!
- We moeten gemeenten stimuleren om nieuwe bossen aan te planten

c) Suggesties voor de jeugdsector

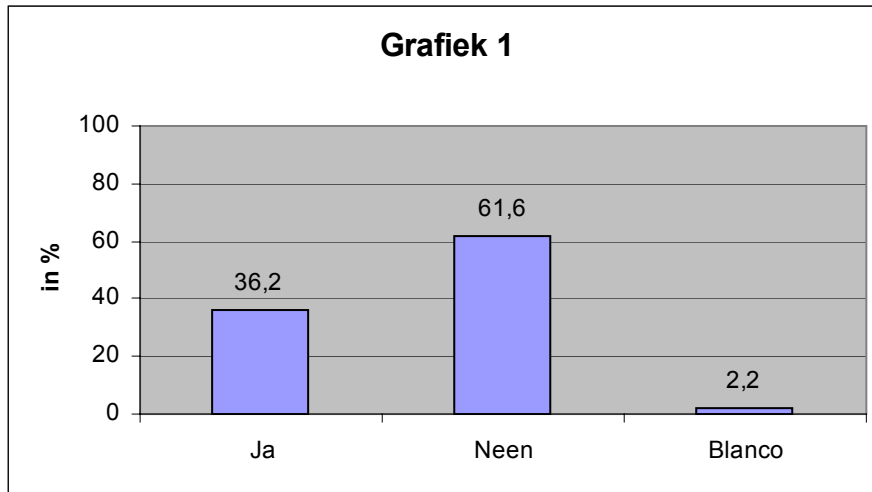
- Indien jeugdsector nood heeft aan speelzones, moeten ze zelf maar voorstellen doen!
- De jeugd moet ook meer gesensibiliseerd worden en meer begrip opbrengen voor onze bossen in plaats van ze af te breken
- Het is de taak van de jeugdleiding contact op te nemen met de boswachter en niet omgekeerd
- Ik wacht af tot wanneer er vanuit de privé-boseigenaars of jeugdverenigingen vragen komen

5. Resultaten jeugdsector

5.1 Bekendheid project 'Bosvriendelijk spelen'

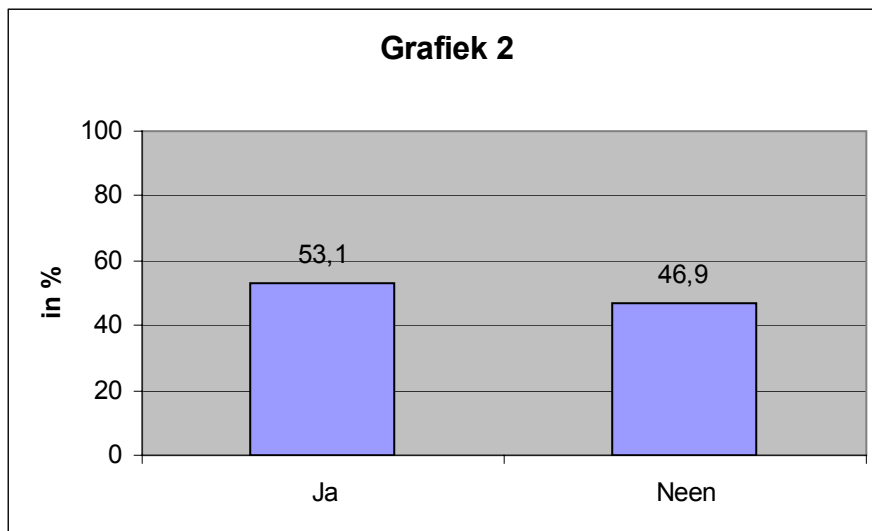
a) Vertrouwdheid met project

Vraag 1: Had u voor het volgen van één van de vormingmomenten al gehoord van het begrip 'bosvriendelijk spelen'?

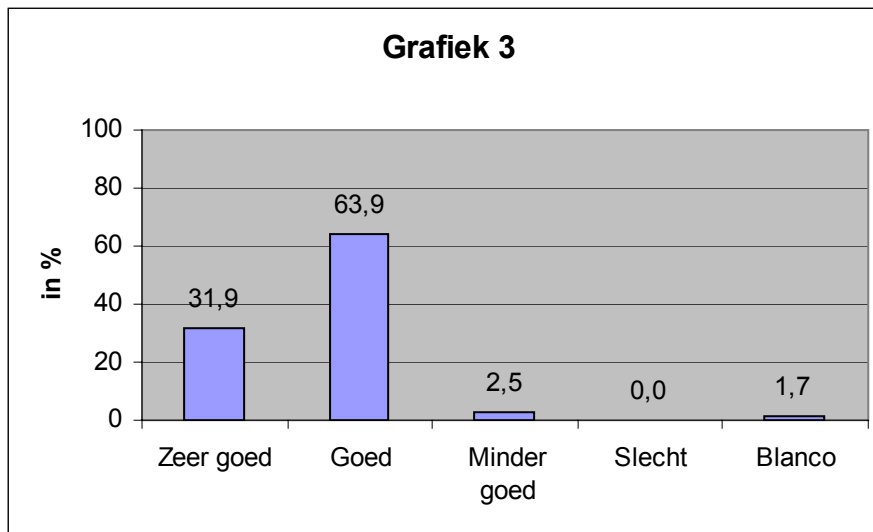

b) Kennis van de website

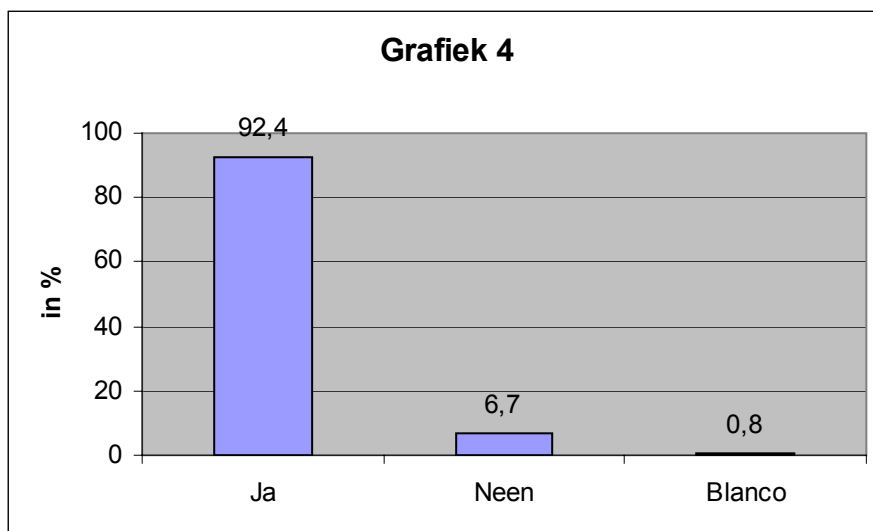
Vraag 2: Hebt u de website 'www.bosspel.be' al eens bezocht?

Vraag 2 bis: Wat is uw beoordeling van deze website?

Vraag 2 tris: Bent u tevreden over de informatie die u op deze website kan terugvinden?

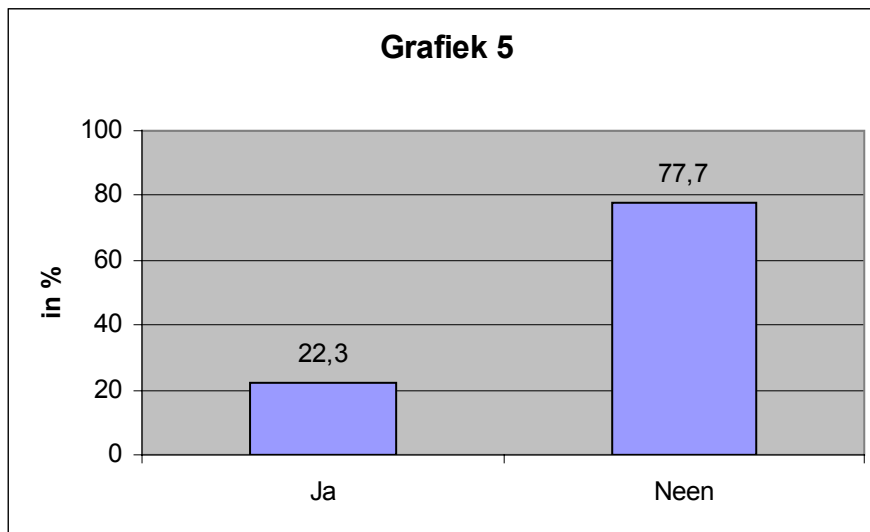

Ongeveer de helft van de ondervraagden beweert de website reeds bezocht te hebben. Het overgrootste deel beoordeelt de website positief (goed tot zeer goed). Toch merken we dat 2,5% van de respondenten de website negatief evalueert.

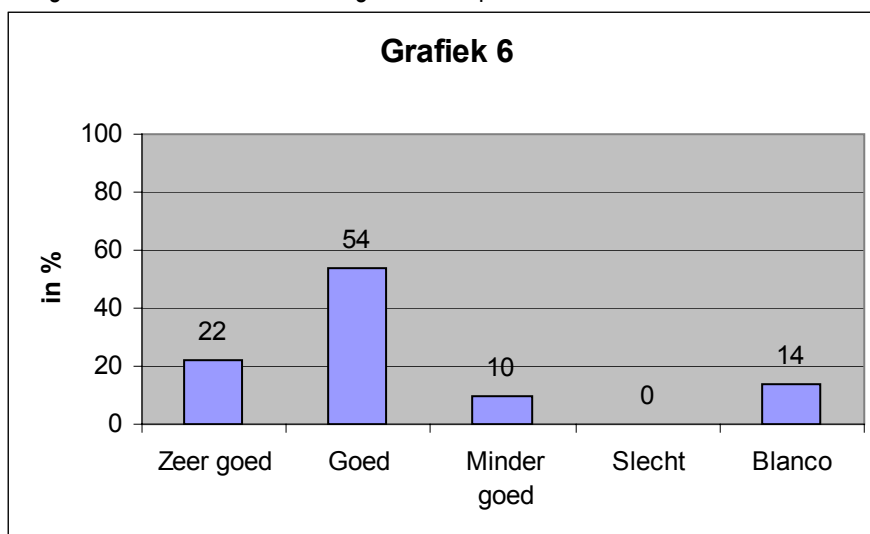
c) Kennis van producten 'Bosvriendelijk spelen'

1. Kiekebosboek

Vraag 3: Kent u het boek 'Kiekebos, als bomen gaan spelen'?

Vraag 3 bis: Wat is uw beoordeling van deze publicatie?

Positieve opmerkingen over het Kiekebosboek:

- Veel leuke, interessante spelen en handige tips
- Gemakkelijke en begrijpbare taal
- Praktisch
- De belangrijkste informatie wordt erin uitgelegd

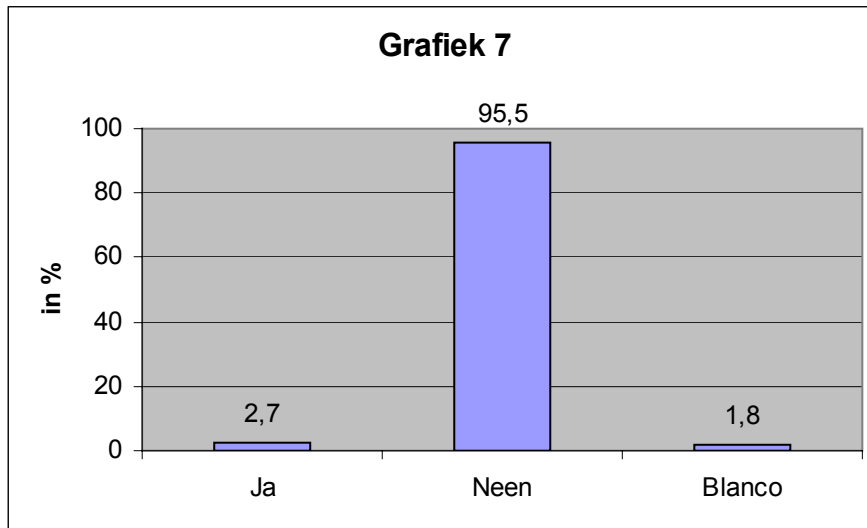
Negatieve opmerkingen over het Kiekebosboek:

- Teveel bosspelen en te weinig bosinformatie
- Spelen zijn te simpel en te saai om met de jeugdgroep te spelen
- De kaft en de vormgeving zijn niet aantrekkelijk genoeg

De bekendheid van het Kiekebosboek is eerder klein. Van dit kiekebosboek bestaat enkel nog maar een eerste druk. Wel werden deze boeken verkocht in de Banier (chirowinkel) en de scoutshop wat de bekendheid ervan vergrootte. Het grootste probleem is het grote verloop binnen het jeugdwerk. Om goed te zijn zouden we bij elke start van het nieuwe jaar een nieuwe folder met informatie over onze producten en vormingen naar elke plaatselijke jeugdgroep moeten zenden. Hierdoor wordt elke nieuwe generatie jeugdanimatoren ingelicht over onze producten en het project. De bekendheid van het project in het algemeen en van onze producten zou hierdoor een stuk hoger liggen.

2. Wie wacht op je bos

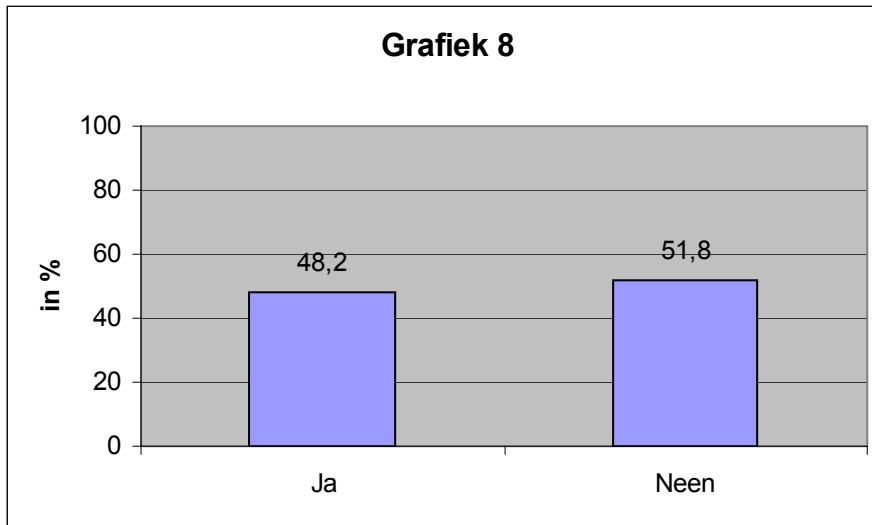
Vraag 4: Kent u de publicatie 'Wie wacht op je bos'?

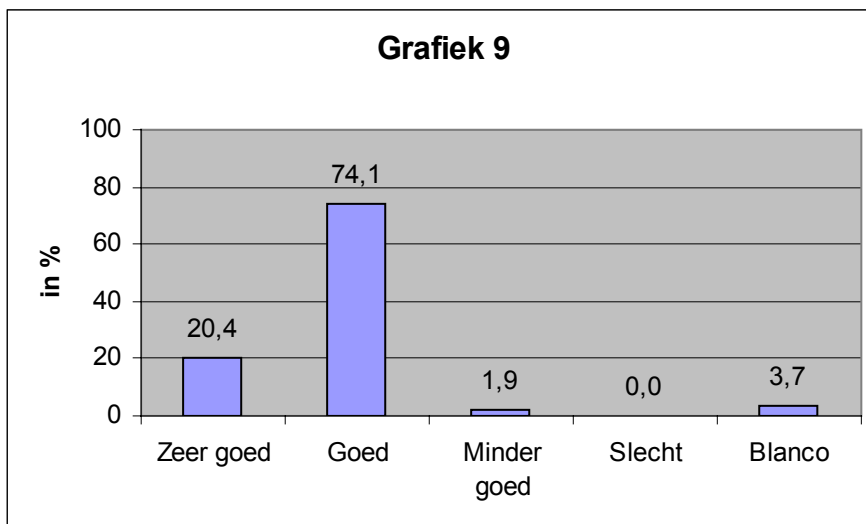
De folder 'Wie wacht op je bos' is een uitgave waarin de jeugdsector alle gegevens van de boswachters in Vlaanderen kan terugvinden. De bekendheid van dit product is zeer laag. Enkel 2,7% van de ondervraagden kent dit product. De belangrijkste reden hiervoor is het feit dat deze folder slechts één keer in de afgelopen vijf projectjaren werd verspreid. Daarbij komt nog dat er maar een beperkte verspreiding (200 exemplaren) van dit product gebeurde. Enkel de nationale en regionale secretariaten van de grote bewegingen ontvingen een exemplaar. De plaatselijke groepen kunnen dus enkel via hun regionaal of nationaal secretariaat gebruik maken van dit product. Dit verklaart de zeer lage bekendheid ervan. Diegenen van de ondervraagden die het product toch kennen, beoordelen het positief tot zeer positief.

3. Folder 'bosvriendelijk spelen'

Vraag 5: Kent u de folder 'bosvriendelijk spelen'?

Vraag 5 bis: Wat is uw beoordeling van deze publicatie?

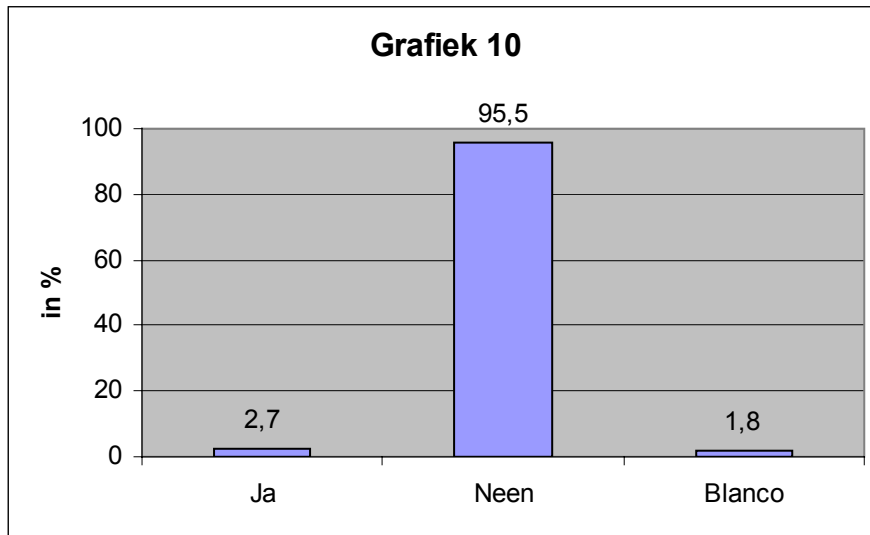
Algemene opmerkingen bij de folder:

- Leuke en aantrekkelijke vormgeving
- Zeer kindvriendelijk
- Duidelijk en niet te ingewikkeld opgesteld

De folder 'bosvriendelijk spelen' is een brochure waarin ons vormingsaanbod wordt verduidelijkt. Er werden 10.000 exemplaren van deze folder in het jeugdwerk verspreid. Toch blijkt uit de grafiek dat minder dan de helft (48,2%) van de ondervraagden deze folder kent. De verspreiding van de folder gebeurde steeds via een mailing vanuit de nationale secretariaten van de grote jeugdbewegingen. Helaas blijkt 51% er geen kennis van te hebben. Het grote verloop binnen het jeugdwerk zal waarschijnlijk één van de belangrijkste redenen zijn voor dit lage cijfer.

4. Video 'Ik wil groen'

Vraag 6: Kent u de video 'Ik wil groen'?

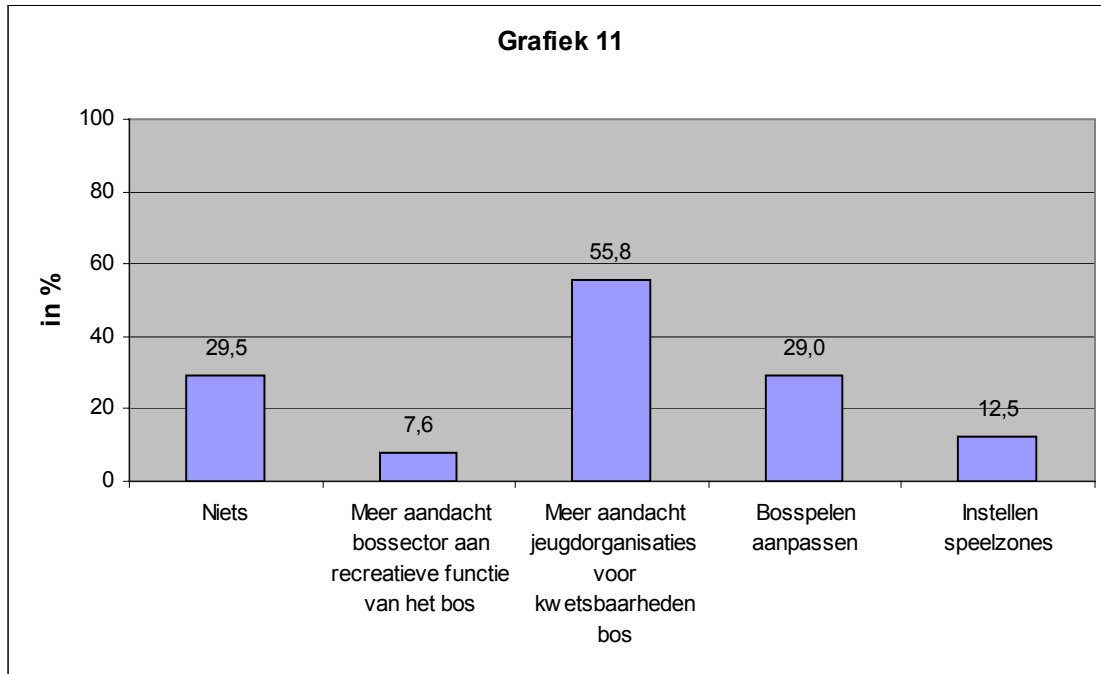

Het EBG heeft in samenspraak met de opdrachtgever destijds beslist om het product niet te promoten gezien de beperkte kwaliteit. Vandaar de zeer lage bekendheid (2,7%). Van alle respondenten (224) reageerden zes personen op de vraag naar de beoordeling van dit product. Hiervan evalueren vier personen het product als goed tot zeer goed en twee personen als minder goed tot slecht. Deze tendens merken we eveneens bij de gegevens van de bossector.

d) Persoonlijke meningen over inhoud 'bosvriendelijk spelen'

1. Voor aanvang project

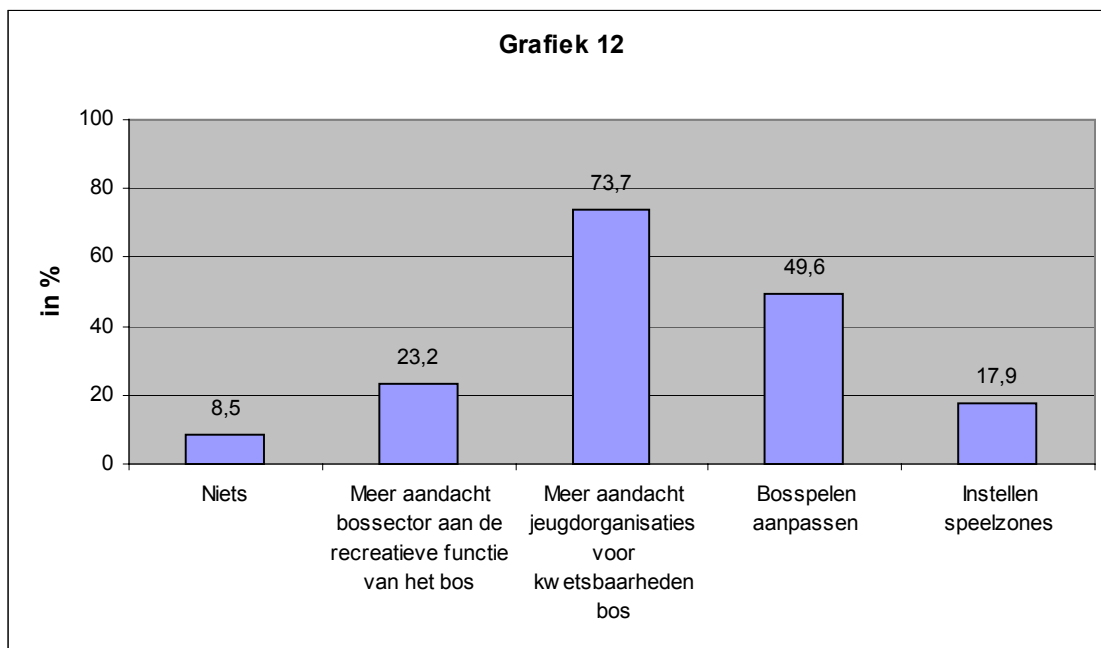
Vraag 7: Wat hield 'bosvriendelijk spelen' voor u in voor de aanvang van het project in 1999 of voor het volgen van één van de vormingsmomenten?

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

2. Na vijf jaar project

Vraag 8: Wat houdt 'bosvriendelijk spelen' voor u nu in?

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

Conclusie na vijf jaar project bosvriendelijk spelen:

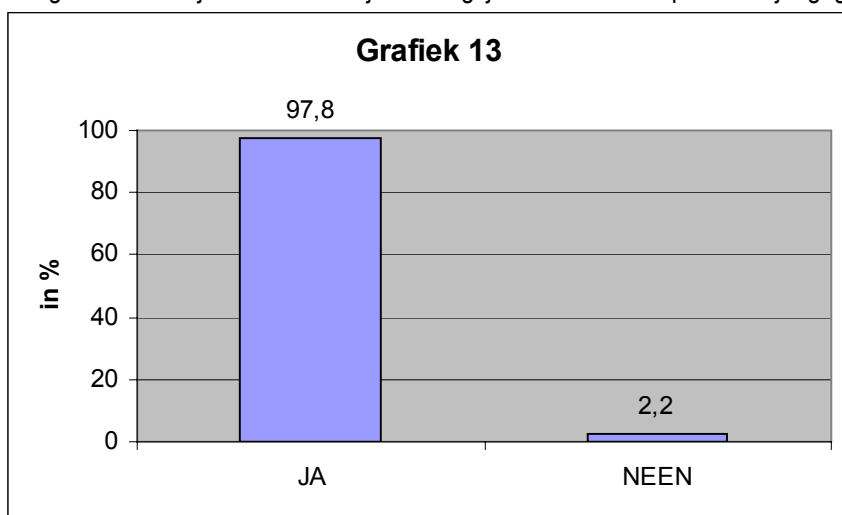
Uit de resultaten blijkt dat het project voor velen wel degelijk een betekenis heeft gekregen. Voor het ontstaan van het project geeft 30% aan geen idee (cfr. Niets) te hebben van de inhoud van het project. Na vijf jaar project blijkt nog maar 8% geen inhoud te kunnen geven aan het project. Voor het ontstaan van het project bleek dat 56% van de ondervraagden 'bosvriendelijk spelen' vooral omschreef als 'meer aandacht van de jeugdorganisatie voor de kwetsbaarheden van het bos'. Deze blijft, na vijf jaar project, de meest toepasselijke omschrijving. Daarnaast beseffen jeugdgroepen dat met bosvriendelijk spelen ook het aanpassen van hun eigen bosspelen wordt bedoeld. Langs de andere kant vinden jeugdgroepen het steeds belangrijker dat de bossector meer aandacht geeft aan de recreatieve functie van het bos. Uit de vergelijking van de twee bovenstaande grafieken kunnen we duidelijk afleiden dat er zich een bepaalde bewustwording binnen het jeugdwerk heeft voorgedaan. Toch blijft het in sommige gevallen nog belangrijk onze campagne verder te voeren.

5.2 Bosvriendelijk spelen in de praktijk: spelen in en met het bos

a) Spelen in en met het bos

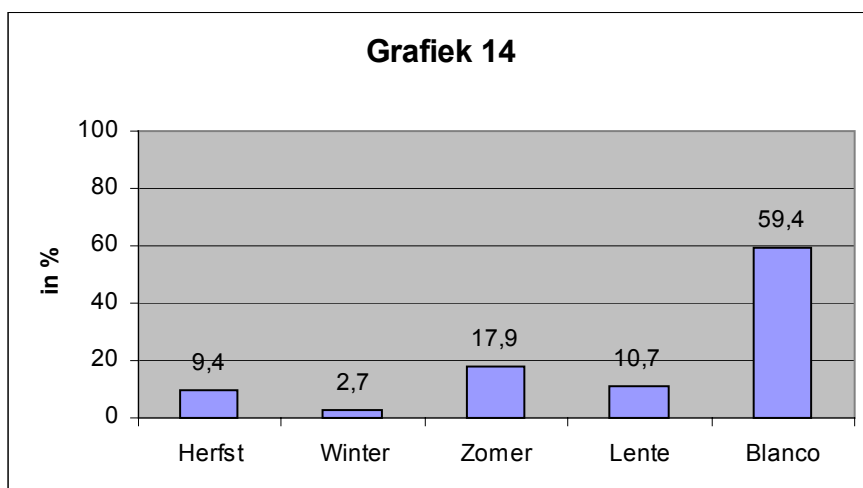
1. Inleidende vraag

Vraag 11: Hebt u tijdens het voorbije werkingsjaar of zomerkamp met uw jeugdgroep in het bos gespeeld?

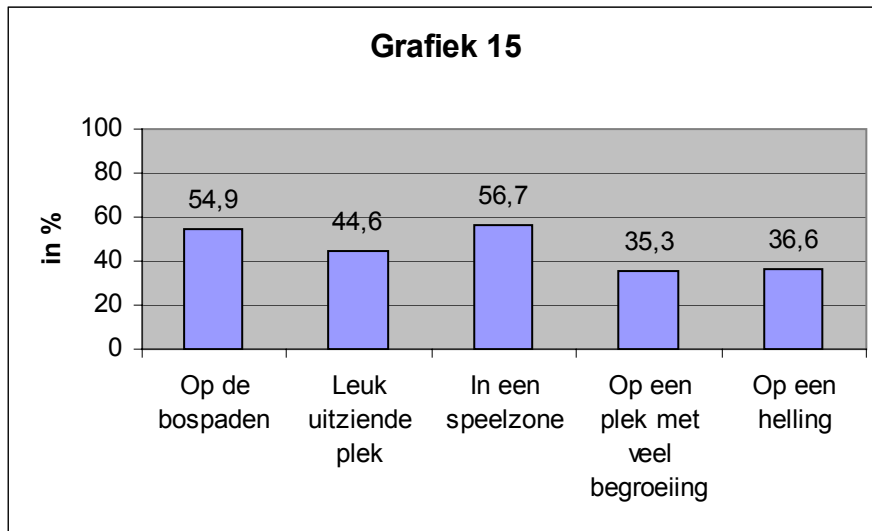
2. Seizoen

Vraag 9: Tijdens welk seizoen speelt u met uw jeugdgroep het meest in het bos?

3. Plaats

Vraag 11 bis: Waar in het bos speelt u met uw jeugdgroep?

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

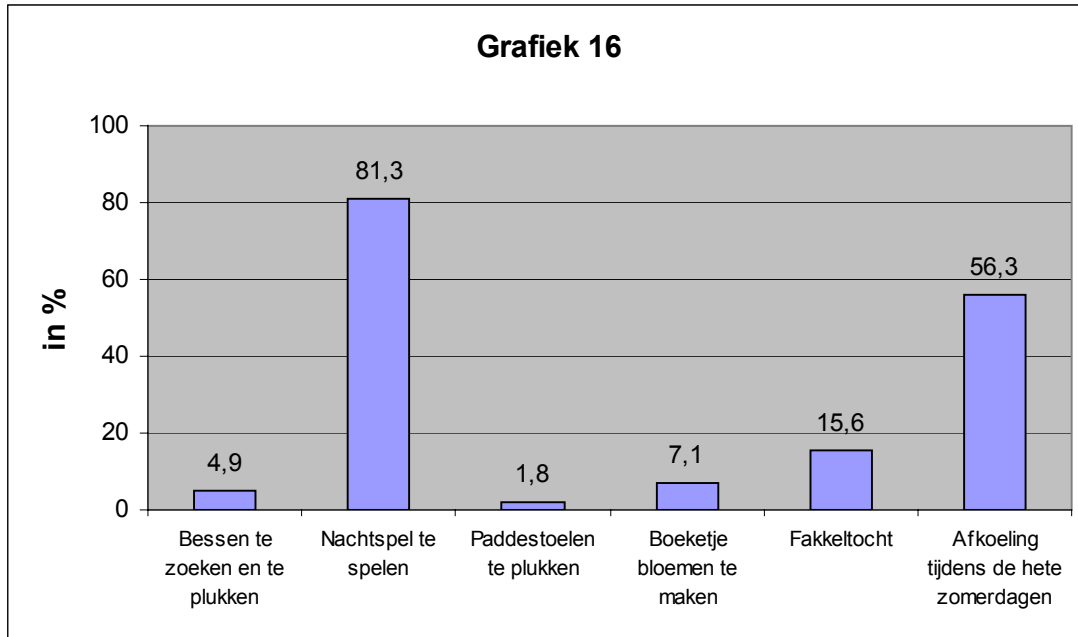
Opmerking: Met een leuk uitziende plek wordt in de enquête bedoeld 'een plek die door de leiding gekozen wordt omdat ze er leuk uitziet om te spelen'. Het kan dus zijn dat deze plek op een helling gelegen is of dat er begroeiing voorkomt.

Andere plekken waar men gaat spelen in het bos:

- Zandbergen
- Open plek midden in het bos
- Aan de rand van het bos
- Vijver met een eiland
- Tussen de bomen

4. Reden

Vraag 10: Om welke reden(en) spelen jullie in het bos?

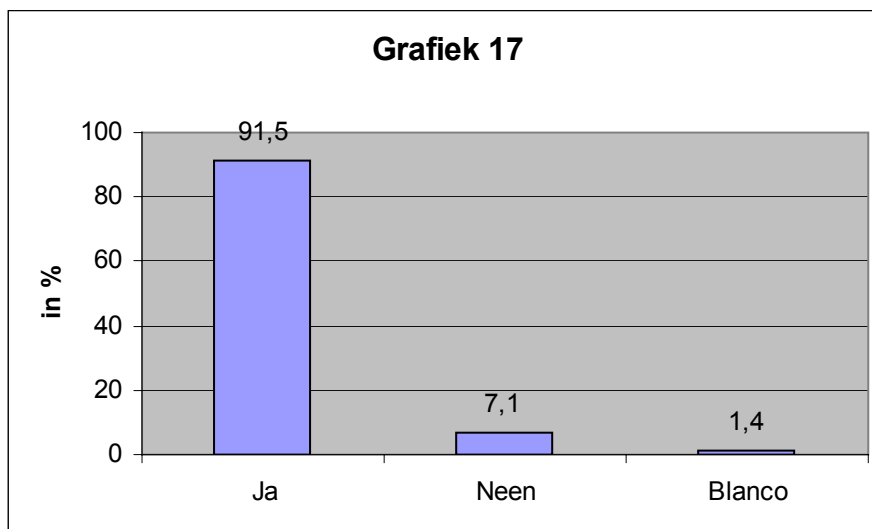
(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

Andere redenen:

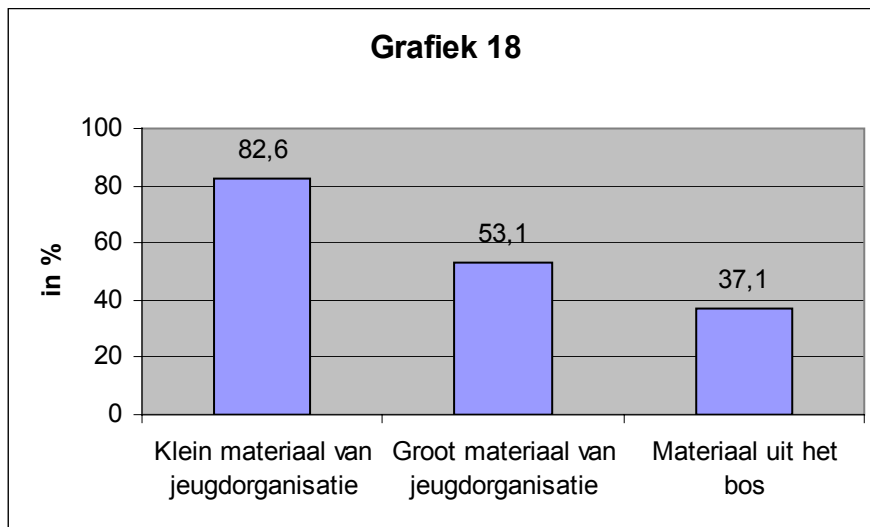
- Kampen bouwen
- Leuke spelomgeving
- Griezeltochten
- Hindernissenparcours
- Dropping, commandotochten
- Educatieve spelen
- Inleefspelen

5. Benodigdheden

Vraag 12: Had u materiaal nodig voor de bosspelen?

Vraag 12 bis: Welk soort materiaal had u hiervoor nodig?

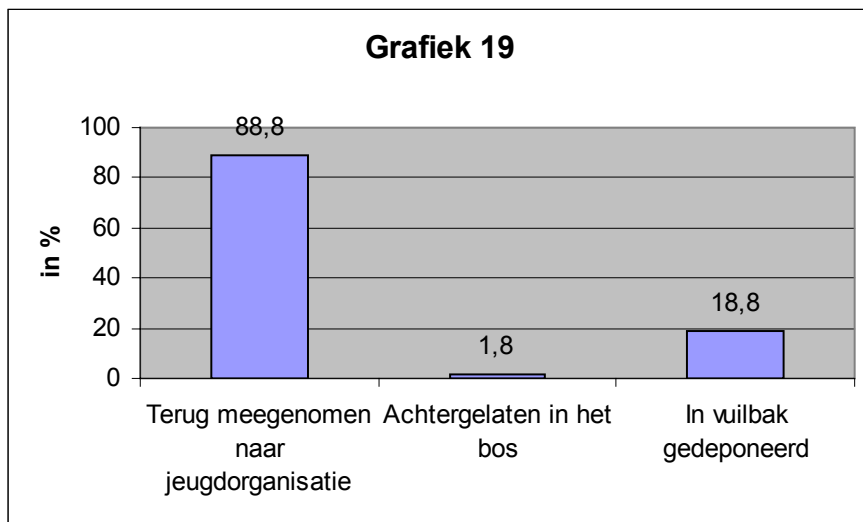

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

Ander materiaal:

- Afbakeningslint
- Zaklampen
- Krijt
- Sjortouw
- Kaarten
- Ballonen

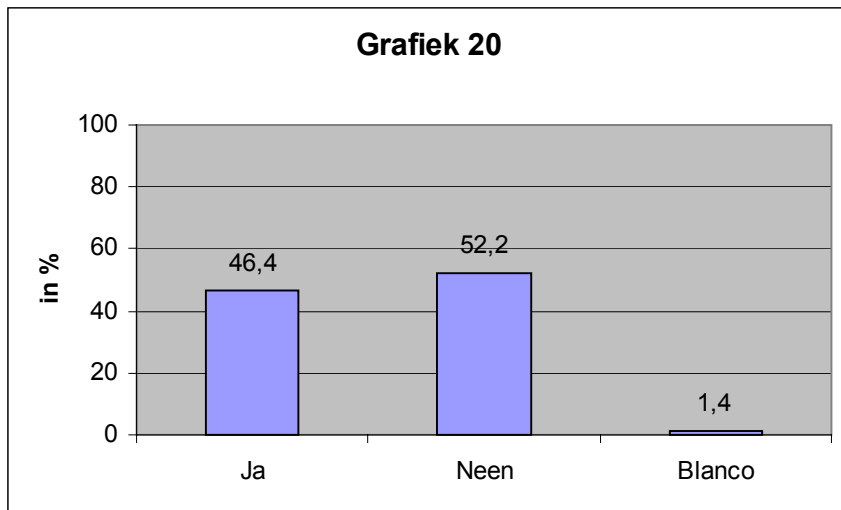
Vraag 12 tris: Wat deed u met het materiaal na het spelen van het bosspel?

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

6. Inkleding spel

Vraag 13: Hebt u voor de inkleding van het spel rekening gehouden met de gevoeligheden van het bos?

Gevoeligheden waarmee men rekening houdt:

- Niets achterlaten in het bos, na het spel alles terug opruimen
- Geen takken en bladeren afbreken van de bomen en de struiken
- Kijken waar je loopt in het bos
- Geen schadelijke producten gebruiken zoals verf, ...
- Op zoek gaan naar een plek zonder veel begroeiing

Conclusie over het bosvriendelijk spelen van jeugdverenigingen:

Een bos is een ideale, gedroomde speelplek voor jeugdgroepen. Het is dus een evidentie dat de jeugd en het jeugdwerk er veel tijd doorbrengen. Jeugdverenigingen spelen vooral tijdens de zomermaanden in het bos. Ze spelen er graag. Het spelen van nachtspelen en het zoeken van afkoeling zijn elementen die het bos extra aantrekkelijk maken. De meeste nachtspelen gaan door tijdens de kampen, die dan weer plaatsvinden tijdens de zomervakantie. De zomer is dus het seizoen bij uitstek voor bosspelen. Maar in de zomer is het bos zeer kwetsbaar. Een kwetsbaar bos met heel wat spelende kinderen gaat uiteraard niet samen. De speelzone in het bos is een gebied dat veel minder kwetsbaar is en waar kinderen zonder problemen kunnen spelen.

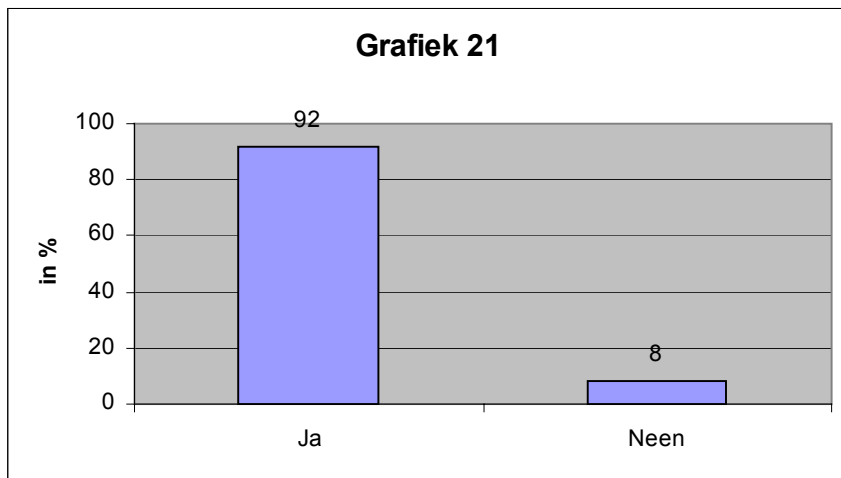
De helft van de ondervraagden geeft aan in een speelzone of op de bospaden te spelen. Toch blijkt nog een te groot percentage (50%) op een andere plek in het bos te spelen. Het gaat hier dan meestal om kwetsbare gebieden zoals een helling, een plek met veel begroeiing (dit omwille van de mogelijkheden zich te verstoppen). Bijna alle ondervraagden gebruiken materiaal voor het spelen van hun bosspel. In de meeste gevallen gaat het om klein materiaal zoals lintjes, plakband, papier, ... De meeste groepen geven aan dat zij hun materiaal, na het spelen van het spel, terug meenemen naar hun jeugdlokaal. Een bepaald bewustzijnsniveau blijkt hiermee bereikt.

Bij de voorbereiding van de inkleding van het spel wordt nog veel te weinig rekening gehouden met de kwetsbaarheden van het bos. Meer dan 50% van de ondervraagden geeft aan geen rekening te houden met de kwetsbaarheden van het bos bij de inkleding van het spel. Vorming blijft dus noodzakelijk.

5.3 Contacten met de bossector

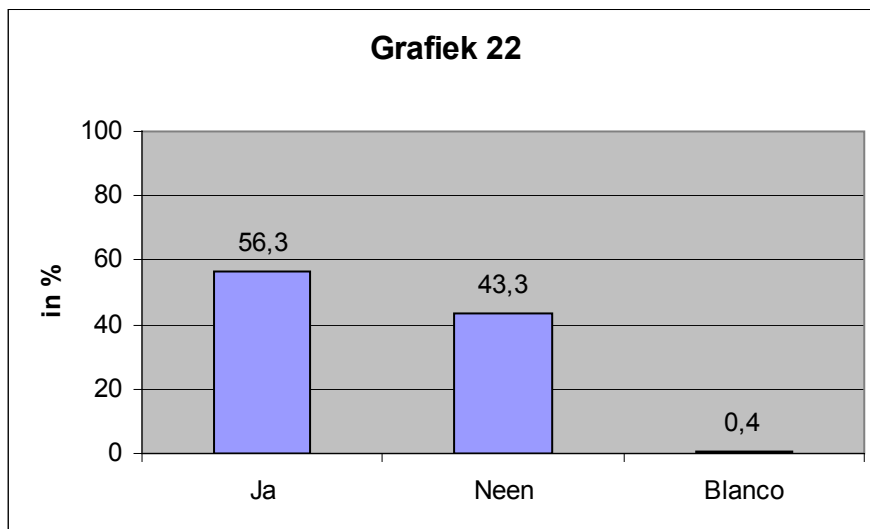
a) Aanwezigheid van bossen

Vraag 14: Is er een bos in de buurt van de jeugdgroep?

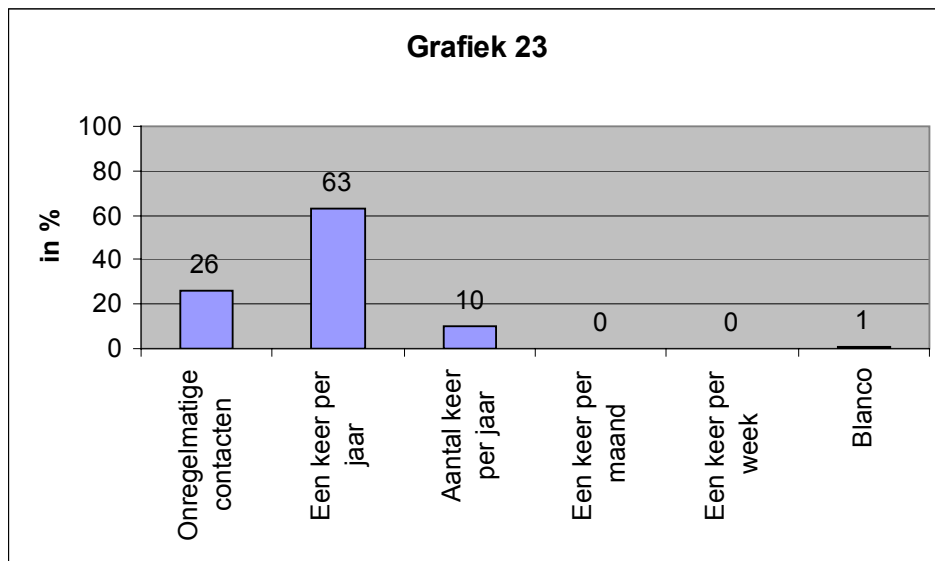

b) Contacten met boswachter

Vraag 15: Nam u al eens contact op met de boswachter om iets te vragen of te regelen?

Vraag 15 bis: Hoe vaak hebt u contact(en) met de boswachter/ bossector?

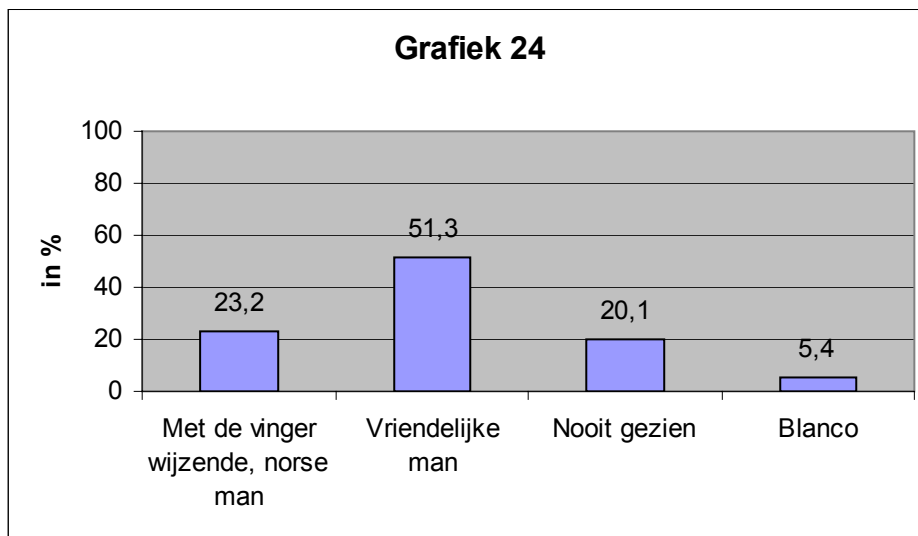

Legende:

Onregelmatige contacten: op de hoogst noodzakelijke momenten

Aantal keren per jaar: 2 tot 3 keer per jaar

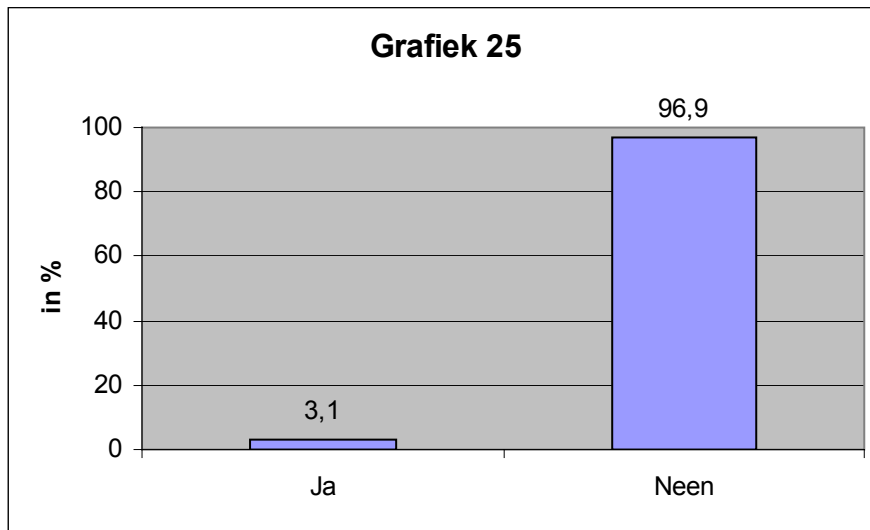
Vraag 16: Welk beeld hebt u van de boswachter?

Uit het onderzoek blijkt dat het overgrote deel van de ondervraagden een bos heeft in de buurt van zijn jeugdlokaal. Dit wordt door het jeugdwerk als zeer positief ervaren. Toch blijkt dat maar 56% van de ondervraagden al eens contact had met de boswachter. Als we kijken naar de frequentie van deze contacten, kunnen we vaststellen dat 1/3 van de ondervraagden slechts één maal per jaar contact heeft met de bossector. Dit resultaat is zeker niet slecht. Toch blijft het een uitdaging voor de toekomst het aantal contacten te vergroten. Beide partijen dienen hierin een belangrijke bijdrage te leveren.

c) Problemen jeugdsector – bossector

Vraag 18: Hebt u al eens ernstige problemen gehad met de boswachter waardoor deze genoodzaakt was een proces-verbaal op te stellen?

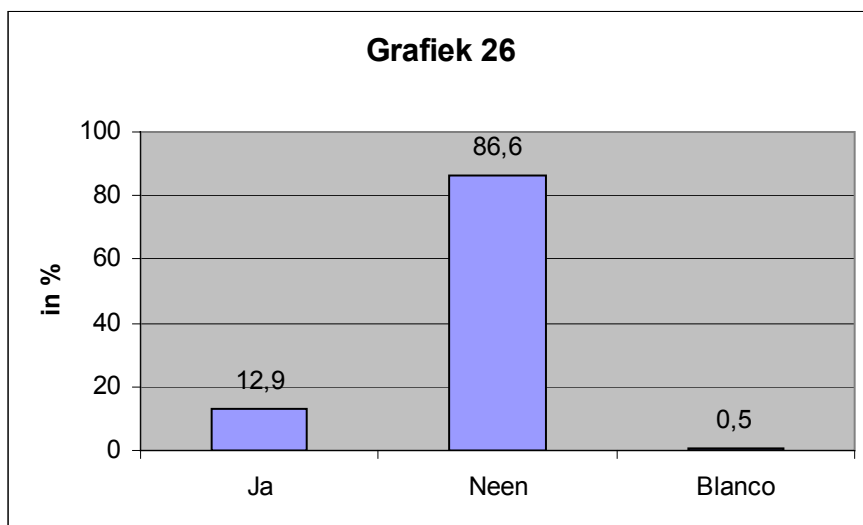
Van alle ondervraagden (224) zijn er zeven respondenten die al eens ernstige problemen hadden met de boswachter waardoor deze genoodzaakt was een proces-verbaal op te stellen. Twee respondenten hadden ernstige problemen met de boswachter voor het verlaten van de bospaden, drie respondenten voor het maken van vuur, één respondent voor het maken van teveel lawaai in het bos en één respondent voor het afbreken van takken.

Andere problemen:

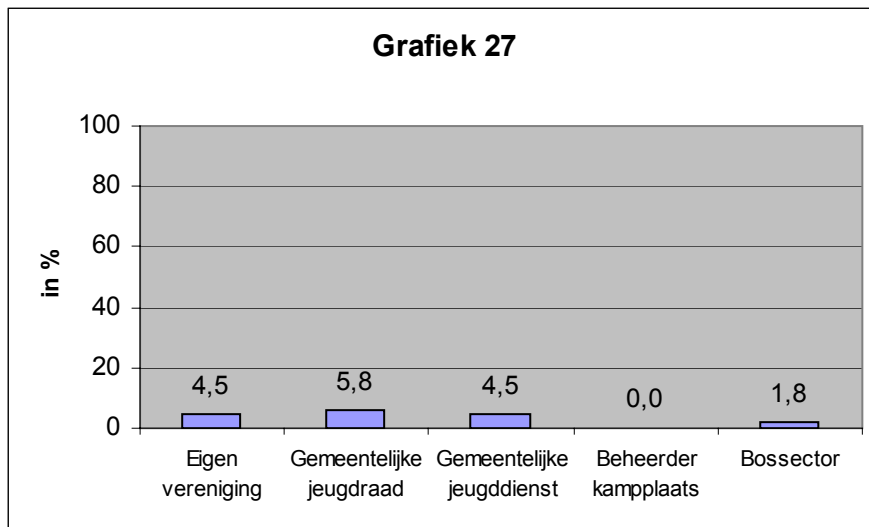
- Auto in het ven
- Hout gesprokkeld zonder toestemming
- Vlaggenmast gekapt zonder toelating

d) Overleg jeugdsector – bossector

Vraag 20: Hebt u met uw jeugdgroep al eens in een overleg gezeten met de bossector?

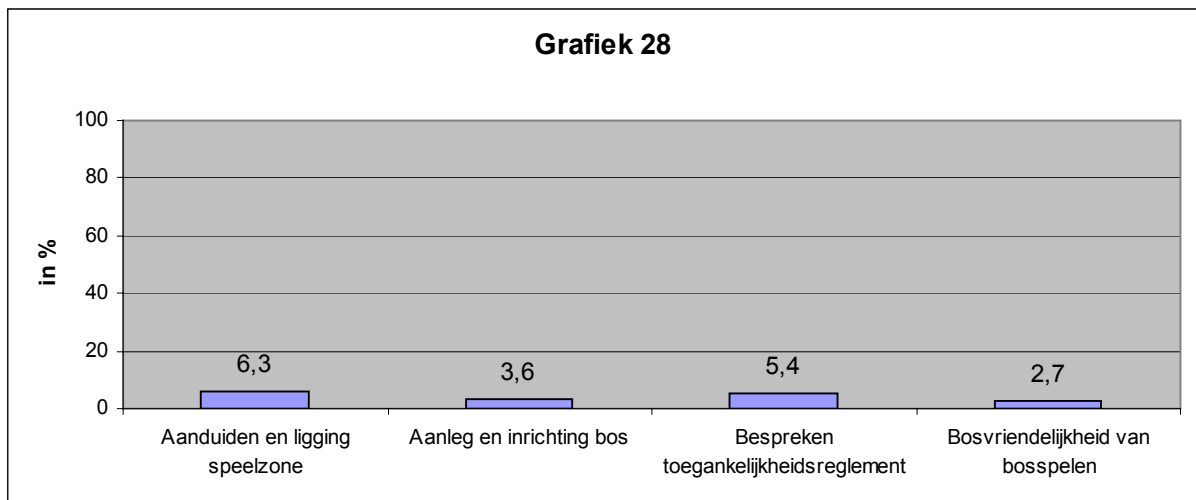

Vraag 20 bis: Van wie kwam het idee om een overleg met de bossector te houden?

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

Vraag 20 tris: Wat was het thema van dit overleg?

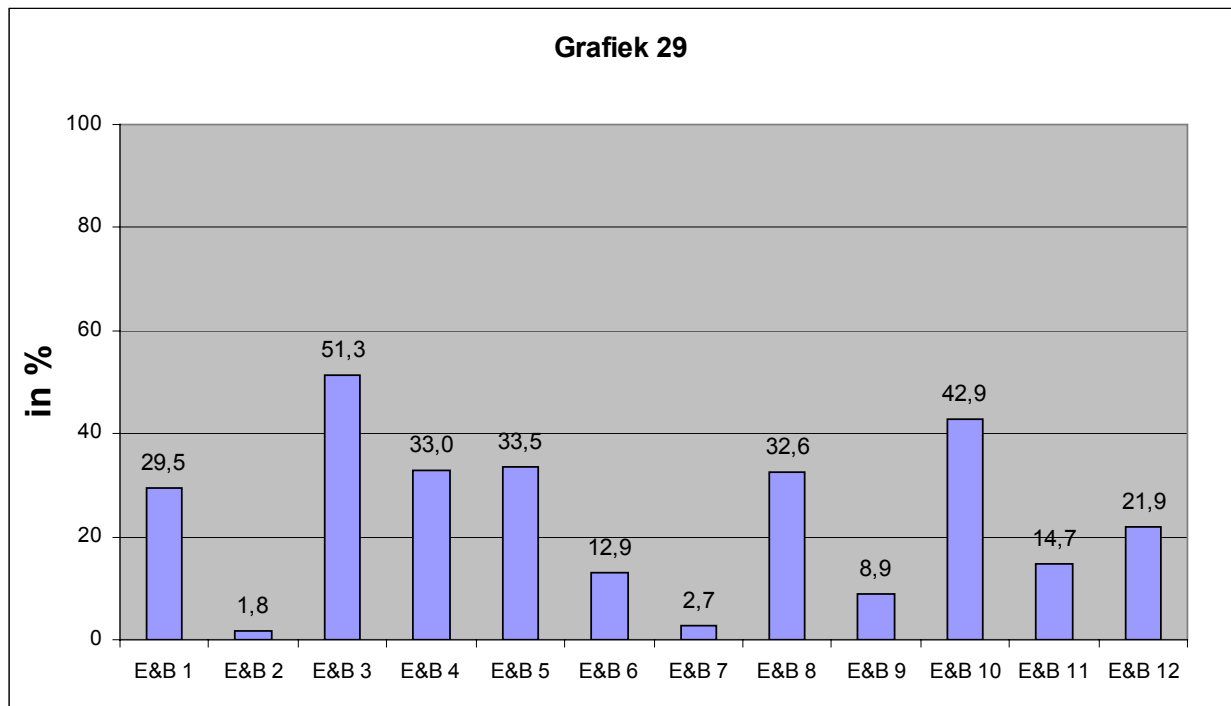

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

Conclusie overleg jeugdsector - bossector:

De cijfers bewijzen dat er nog veel te weinig overleg tussen jeugdsector en bossector gebeurt. De enkele overleggroepen handelden in de meeste gevallen over aanduiding en ligging van de speelzone. Zeer vaak komt het initiatief tot overleg vanuit de gemeentelijke jeugdraad. Toch nemen ook de plaatselijke jeugdgroepen en de gemeentelijke jeugddienst initiatief tot overleg.

5.4 Ervaringen en bevindingen i.v.m. bosvriendelijk spelen

(Meerdere antwoordmogelijkheden per respondent)

Legende:

E&B 1: Het begrip bosvriendelijk spelen is goed ingeburgerd in mijn jeugdgroep

E&B 2: Ik maak gebruik van de brochure 'Wie wacht op je bos'

E&B 3: Ik gebruik bosvriendelijk materiaal als ik met mijn groep in het bos ga spelen

E&B 4: Mijn jeugdgroep en ik spelen enkel in de speelzone of op de bospaden

E&B 5: Tijdens het spelen van een nachtspel maken alle kinderen van mijn groep gebruik van een zaklamp

E&B 6: Door mijn contacten met de bossector spelen mijn jeugdgroep en ik bosvriendelijker

E&B 7: Als ik met mijn jeugdgroep aan het spelen ben in het bos, lopen we vaak de boswachter tegen het lijf

E&B 8: Afval als klokhuizen van een appel, schillen van een sinaasappel laten mijn jeugdgroep en ik achter in het bos

E&B 9: Door het project bosvriendelijk spelen zoek ik vaker contact met de boswachter om te vragen waar ik mag spelen in het bos

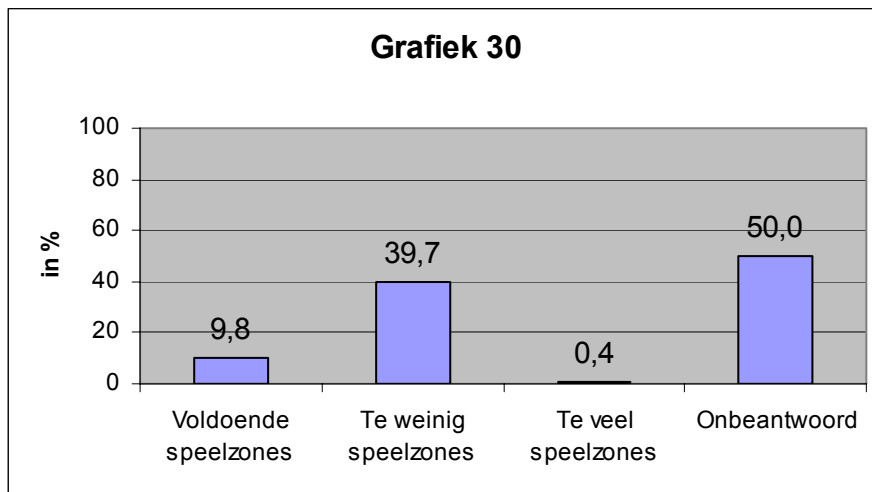
E&B 10: Door het project bosvriendelijk spelen neem ik al mijn materiaal terug mee naar de kampplaats/ jeugdlokalen

E&B 11: Door het project bosvriendelijk spelen zorg ik ervoor dat de kinderen van mijn jeugdgroep niet teveel lawaai maken in het bos

E&B 12: Ik vind het belangrijk een origineel bosspel te maken waardoor ik weinig rekening hou met de kwetsbaarheden van het bos

Stellingen:

- ✓ Er zijn voldoende speelzones in Vlaanderen
- ✓ Er zijn te weinig speelzones in Vlaanderen
- ✓ Er zijn te veel speelzones in Vlaanderen

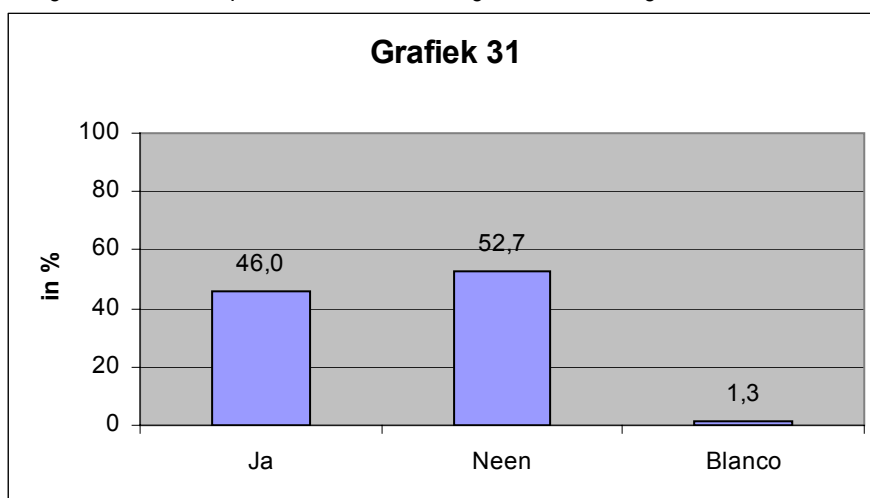
De belangrijkste bevindingen van jeugdgroepen over het project 'bosvriendelijk spelen' zijn de volgende:

- 1) Ik gebruik 'bosvriendelijk materiaal' als ik met mijn jeugdgroep in het bos ga spelen: 51%
- 2) Door het project 'bosvriendelijk spelen' neem ik al mijn materiaal terug mee naar de kampplaats/ jeugdlokalen: 43%
- 3) Mijn jeugdgroepen en ik spelen enkel in de speelzone of op de bospaden: 33%
- 4) Het begrip 'bosvriendelijk spelen' is goed ingeburgerd in mijn jeugdgroep: 30%

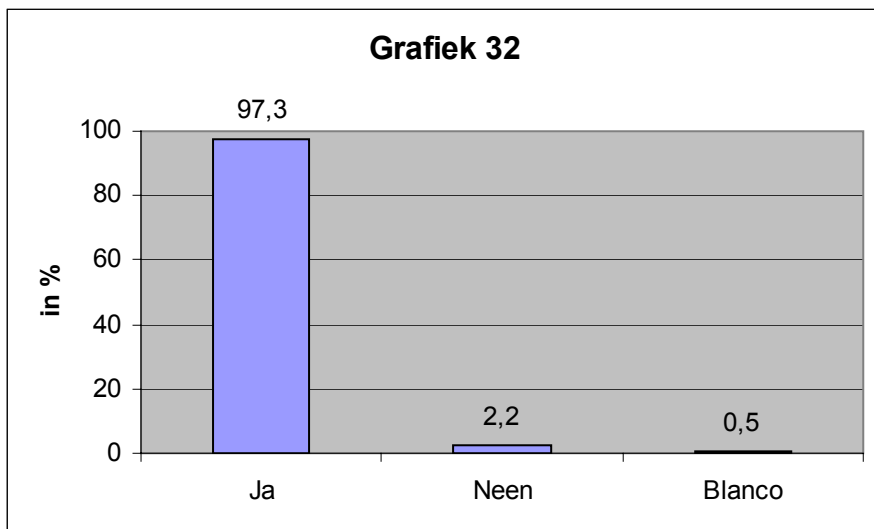
Uit grafiek 29 merken we dat nog teveel groepen (34%) gebruik maken van een zaklamp tijdens het spelen van nachtspele. Door het gebruik van een zaklamp jagen jeugdgroepen de dieren uit het bos. We zien dat zeker 32% van de ondervraagden zijn afval (klokhuizen van een appel,...) achterlaat in het bos. Als laatste merken we ook dat jeugdgroepen weinig rekening houden met de kwetsbaarheden van het bos bij de inkleding van hun spel.

5.5 Toekomstperspectieven en verwachtingen

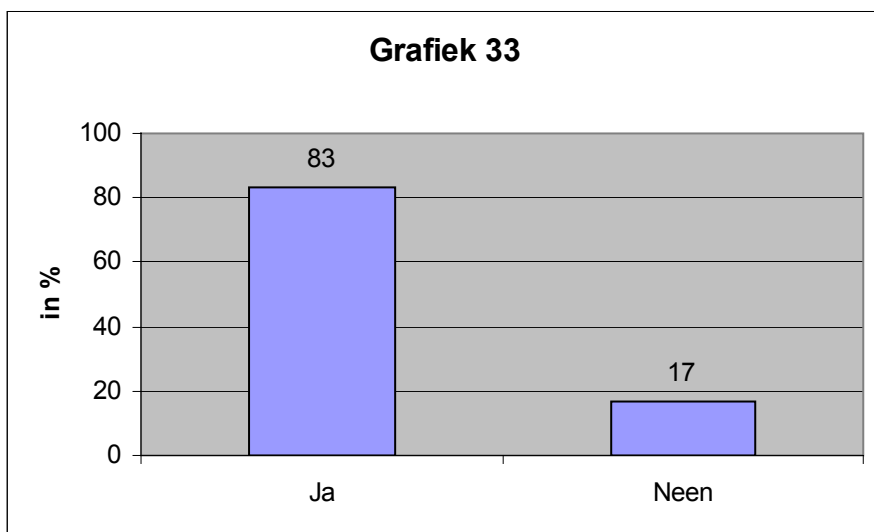
Vraag 22: Bent u van plan in de toekomst nog andere vormingsmomenten rond bosvriendelijk spelen te volgen?

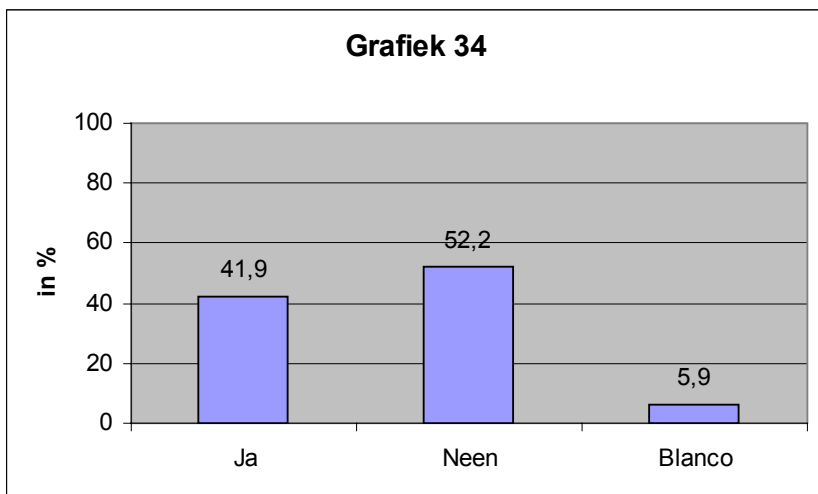
Vraag 23: Bent u van plan in de toekomst rekening te blijven houden met het bos tijdens het spelen van een bosspel?

Vraag 24: Zou u willen dat er in de toekomst in jouw buurt meer speelzones worden afgebakend?

Vraag 24 bis: Bent u van plan hier zelf initiatief voor te nemen?

Conclusie over de toekomstperspectieven van het jeugdwerk:

Ongeveer alle ondervraagden geven aan dat ze in de toekomst rekening zullen blijven houden met de gevoeligheden van het bos. Ondanks het feit dat ze nog te weinig rekening houden met de kwetsbaarheden van het bos bij de inkleding van hun spelen, blijken ze wel allemaal van goede wil te zijn en het bos zeker te willen respecteren. Ook blijven heel veel groepen overtuigd van de nood aan meer speelzones. Toch is maar 42% daarvan bereid zelf initiatief hiervoor te nemen.

Als laatste conclusie komen we terug op ons vormingsaanbod.

Uit het onderzoek blijkt dat:

- vorming duidelijk een effect heeft gehad in de bos- en jeugdsector
- er nog steeds vraag is naar vorming bij de jeugdsector
- een belangrijk deel binnen de jeugdsector nog geen vorming volgde

Het feit dat vorming noodzakelijk blijft, vinden wij een belangwekkende conclusie. Kinderen en jongeren hebben recht om in het bos te spelen maar ze dienen hierbij het bos te respecteren. Onze vormingsmomenten begeleiden jongeren in het zoeken naar een respectvolle houding ten opzichte van de natuur. Vorming, een must!

5.6. Individuele opmerkingen bij het project

- Regelmatig informatie geven over speelzones en het toegankelijkheidsreglement van bossen uit de streek ontbreekt of bereikt weinig jeugdleiders
- Weinig jeugdleiders kennen of zoeken naar speelzones in de bossen
- Waarom geen projectdagen/ -sessies organiseren in de Houtvesterijen? Werkt drempelverlagend en brengt deelnemers in contact met "hun" boswachter/ houtvester
- De speelzones liggen ver van ons heen. Daarom spelen we soms in een officieuze speelzone
- Materiaal doe je ook zonder project terug mee, puur uit respect en properheid
- Wij spelen eigenlijk niet veel in het bos, meestal één keer per jaar een griezeltocht en één keer per jaar een bosspel op kamp. Dus het project heeft op ons niet zoveel betrekking. We hadden nog niet eerder van de vormingscursussen gehoord.
- Misschien nog meer bekendheid nodig, de inhoud van het project is bij ons niet zo goed gekend
- Meer speelzones en hopelijk blijft iedereen zich inzetten voor een goede gang van zaken in het bos
- Het Kiekebosboek is een heel goed initiatief
- Speelzones waar kampen en hutten niet afgebroken worden is ook heel leuk voor kinderen
- Er is nood aan meer promotiemateriaal voor bekendheid van het project bij jeugdverenigingen
- Enkel op weekend of als we op kamp zijn spelen we in het bos. In de buurt van onze chiro is er geen bos. We vragen altijd aan de verantwoordelijke van de kampplaats of we in het bos mogen en dat is meestal zo
- Wij missen een bos! Dat is onze prioriteit voor een kampplaats: een bos in de buurt. Omdat we geen bos hebben, nemen wij geen initiatief voor het vastleggen van speelzones
- Bosbeheerders die een speelzone weigeren aan te leggen, zien niet in dat hun bos meer schade wordt toegebracht zonder speelzone dan met een duidelijk afgebakende zone. In bossen zonder speelzone wordt het hele bos als actieterrein gebruikt/ misbruikt. Anders is dit enkel het speelbos. Lanceer jullie cursusmoment in een opleidingsweek tot animator in het jeugdwerk van alle jeugdbewegingen
- Bij ons in de buurt zijn er genoeg speelzones, maar ik vind persoonlijk dat in de Walen waar we meestal op kamp gaan er te weinig speelzones zijn. We zouden het appreciëren moesten er minder wandelzones zijn en meer beschermde gebieden om de natuur daar zijn volledige rust te gunnen
- Het is enkel op deze site dat ik het begrip "speelzone" in een bos heb leren kennen. Misschien dat dit een verwijzing kan zijn aan een manke verspreiding van dit soort informatiefolders. Dit alles vind ik uitermate jammer en ik hoop dan ook in de toekomst meer over deze folders te horen. In ieder geval zal ik proberen zelf meer te weten te komen desbetreffende de speelzones. Het idee op zich klinkt in ieder geval goed in de oren.

- Een bos is noodzakelijk om in te spelen. Tegenwoordig wordt elk bos beschermd en zijn bosspelen en nachtspelen amper toegelaten. Dit kan toch niet meer, zolang een boswachter een oogje in het zeil houdt zou ieder bos toch altijd toegankelijk moeten zijn. Of willen we ervoor zorgen dat onze kinderen de natuur de rug toekeren en in plaats van chiro de playstation verkiezen. Ik weet zeker dat de meeste jeugdbewegingen respect hebben voor het bos en het is niet omdat we in de bossen zitten dat we de bossen vernietigen. Dat zou niet slim zijn want het bos is essentieel voor een jeugdbeweging
- Dringend meer speelzones en minder administratieve rompslomp voor de leiders van een jeugdvereniging! Beter de gebieden afbakenen die kwetsbaar zijn dan afbakening van speelgebieden en de kinderen en jongeren in een reservaat te steken. Het contact met de boswachter is heel erg afhankelijk van persoon tot persoon. Misschien moeten sommigen meer bekend worden met de jeugdsector zodat ze ook op de kampplaats eens goedendag komen zeggen, zonder meteen af te schrikken. Ze moeten geen politieagent zijn
- Wij hebben in de buurt van onze chirowerking helemaal geen bos, zelfs geen park aangezien wij in de Seefhoek van Antwerpen zitten
- Zeer goed initiatief! Spelen in het bos blijkt bij onze leden zeer populair dus willen we als leidingsploeg zeker veel kennis opdoen over bosspelen! Proficiat met jullie initiatief!
- Ik zit in een groep die absoluut niet de cultuur heeft om vorming te volgen. Toch vind ik dat bosvriendelijk spelen deel zou moeten uitmaken van de basisvorming voor begeleiding in het jeugdwerk (animatorencursus). Ik weet zelf niet goed hoe je de groepen bereikt die niet aan vorming doen. Het Kiekebosboek is een eerste stap, deze site vind ik ook o.k. Maar ik vroeg me af of je hier ook geen verzameling kan opzetten van leuke bosspelen of een forum opzetten zodat jongeren bosvriendelijke spelen kunnen invoeren en dat jullie er dan feedback op geven. Je kan er ook jullie spelen op zetten en jongeren de ruimte geven om er recensies bij te schrijven Enfin, heb stiekem 15 seconden gesurft en gezien dat al mijn wilde ideeën al op jullie site gerealiseerd zijn. Ik surf in ieder geval uitgebreider in de komende weken. Veel succes en alvast proficiat met jullie site!
- Ik vind het maken van speelzones in een bos een heel goed initiatief, maar er komen natuurlijk ook een aantal vragen bij kijken. Ten eerste, een speelzone in een bos blijft keer op keer hetzelfde stuk bos. Elk bosspel wordt hier gespeeld, na een tijdje kennen de leden dit stuk uit hun broekzak. Voor hen is de lol dan grotendeels weg. Ten tweede, als ik mijn ouders hoor praten, leefden zij toen ze klein waren zowat in de bossen, ze kwamen er elk vrij momentje dat ze hadden. Ook toen liepen ze niet over de paadjes. Keek er toen iemand naar ze om? Ik vind het moeilijk om aan de leden van onze KLJ duidelijk te maken dat dit niet mag. Dat we ons aan de regels moeten houden. Zelf lopen ze in hun vrije tijd ook gewoon door de bossen en als ze dan bij de KLJ zijn mag dat niet meer. Het is een beetje onduidelijk voor hen. Ik denk dat betere voorlichting (door een bevoegd persoon) hier wonderen aan kan doen. Ik noem mijzelf niet bevoegd omdat ik niet genoeg weet over de regels en wetten die er zijn i.v.m. bosspelen
- Ik vind dit een heel goed initiatief omdat veel mensen vergeten hoe belangrijk de natuur voor ons is en wat die ons bieden kan. Aangezien we in de jeugdbeweging toch altijd respect en aandacht belangrijk vinden, naast het uitleven, vind ik het positief om jeugdbewegingen hier bewuster van te maken. Ik ben na dit te lezen, van plan om meer contact te zoeken met de boswachter wanneer we op kamp zijn.
- Informatie over de procedure om officiële speelzones aan te duiden
- Bosvriendelijk spelen is allemaal goed en wel, maar je moet ook nog altijd mogen spelen in het bos. En met spelen doe je al eens iets stuk, maar zolang dit binnen de perken blijft vind ik dat dit moet kunnen.
- Is een goed project, zet sommige mensen aan tot nadenken
- Dat wij als vrijwillige jeugdwerkers niet moeten worden opgezadeld met de aanvragen om in een bos te mogen spelen. Jeugdwerkers hebben al genoeg zorgen aan hun hoofd en kunnen zich alsmaar minder bezighouden met de animatie van de kinderen of jongeren.
- Wat een prachtige site - Proficiat!
- Ik denk dat het bosvriendelijk spelen meer zal moeten ingeburgerd geraken bij de jeugdbewegingen, tevens met het ter beschikking stellen (aanleggen) van nieuwe bossen. Er moeten speelbossen zijn maar ook bossen louter voor de natuur. Bij de bossen die niet toegankelijk zijn om te spelen zou dit duidelijk moeten zijn. Ook meer uitleg bij een bos of bekendmaking van de boswachters moet mogelijk zijn. Ik denk dat er vooral werk moet gemaakt worden van een bijkomend aantal boswachters. Anders kun je wel proberen met vormingsinitiatieven maar als je nog in geen jaren een boswachter tegen het lijf loopt ben je daar niets mee

- Er is veel te weinig bos in België. Met het bos dat er nog is, wordt niet zorgvuldig genoeg omgesprongen. Gisteren nog zag ik midden in een bos een groot stuk waar alle bomen omgekapt waren. Dit is gewoon vernieling van de natuur!
- De reden waarom wij buiten de speelzone gaan spelen is simpelweg omdat onze speelzone te klein is, het te ver weg ligt en de situatie van het bos niet optimaal is
- Uitermate goed initiatief! Doe zo voort!
- Zijn er “speelzones” bij ons? Ik heb nog nooit zo een cursus gevolgd en dit is de eerste keer dat ik het woord “speelzone” hoor. Ik denk niet dat er bij ons in het bos een boswachter is of zoiets, dus we hebben ook nog nooit last gehad met die mens, we spelen gewoon in het bos waar er plaats is, en ik vind dat dat overal moet toegelaten zijn. Wat is het nut om ergens een speelzone af te zetten? Dan moet je elke week naar hetzelfde stukje bos, daar zal alles platgelopen worden en daar kennen alle leden dan ook meteen de weg, daar is niets plezant meer aan. In het bos spelen moet toch ook een beetje “op verkenning gaan” zijn.
- Er worden veel inspanningen geleverd, dat is fijn. Maar behalve vele nieuwe mogelijkheden voor jeugdbewegingen (op bepaalde plaatsen al meer dan op andere), komen er plichten bij, terwijl het bos toch voor iedereen is.
- De spelletjes door jullie aangeboden zijn meestal niet plezant. Volgens mij zijn er betere alternatieven dan saaie spelletjes spelen in het bos.

6. Conclusie

“Het bos, voor de ene een plek om te genieten van de natuur, voor de andere een gedroomde plek om een kamp te bouwen.”

Het bos nodigt uit tot ontspanning en vorming, de sociale en educatieve functie. Daarnaast heeft het bos ook een ecologische, wetenschappelijke en schermfunctie. Als iedereen altijd en overal toegang zou hebben tot elk bos en daar onbeperkt zou mogen ravotten, dan zou de ecologische functie van het bos spoedig in de verdrinking komen. Daarom worden er een aantal beperkingen opgelegd. Met het instellen van speelzones wordt getracht het bosspelgedrag van jongeren in goede banen te leiden. De hoofddoelstelling van het project bosvriendelijk spelen was in de eerste plaats het stimuleren van contact tussen bos- en jeugdsector, het aanpassen van bosspelen aan de gevoeligheden van het bos en de kennismaking met en de inburgering van de bosspelregels binnen de jeugdsector. Uit het onderzoek blijkt dat we in onze opdracht geslaagd zijn maar dat we nog maar halverwege zitten. De oorzaken hiervoor zijn het feit dat de doelgroep nog niet volledig werd bereikt (de cijfers omtrent het volgen van vorming bewijzen dit) en het grote verloop in het jeugdwerk.

6.1 Tijd en plaats

De zomer blijkt het seizoen bij uitstek om in het bos te ravotten. Het bos biedt de jeugdverenigingen de extra mogelijkheid er afkoeling te zoeken tijdens de hete zomermaanden. Tijdens de zomerkampen is ze de ideale plek voor het spelen van nachtspele. Meer dan de helft van de ondervraagden spelen in een speelzone of op de bospaden. Dit bewijst eveneens hun bosvriendelijk bewustzijn. De gegevens uit de bevraging bij de bossector beaamt deze conclusie. Ze geven aan dat de jeugdverenigingen de laatste jaren bewuster nadenken over de plek waar ze spelen. Jeugdverenigingen kiezen voor een speelzone of een minder kwetsbare plek om te spelen in het bos en ze laten hun materiaal niet meer liggen in het bos maar nemen het terug mee.

6.2 Inkleding en materiaal

Het jeugdwerk bracht gedurende dit vijfjarige project ‘bosvriendelijk spelen’ voornamelijk in de praktijk door de keuze van hun materiaal. Jeugdgroepen kiezen voor bosvriendelijk materiaal en nemen hun materiaal na het spelen van de bosspelen terug mee naar hun jeugdlokale of jeugdkampeercentrum. Nemen we een kijkje naar de inkleding van de bosspelen, dan merken we dat daar het schoentje wat knelt. Jeugdverenigingen houden bij de inkleding van hun spel nog te weinig rekening met de kwetsbaarheden van het bos. Toch willen jeugdgroepen in de toekomst een positieve houding aannemen ten opzichte van het bos want ongeveer alle ondervraagden geven in de enquêtes aan rekening te willen houden met de kwetsbaarheden van het bos.

6.3 Contact

Jeugdverenigingen die al contact opnamen met de boswachter, deden dit zeker één keer per jaar of enkel op een moment dat dit hen noodzakelijk leek. Meer dan de helft van de ondervraagde boswachters nam al eens contact op met de jeugdsector. Dit resultaat is zeker een opmerkelijke verbetering in vergelijking met vroeger. Voor de toekomst blijft het wel een uitdaging deze contacten te verbeteren en de frequentie ervan te verhogen.

Dit vooral omdat de meeste boswachters in de enquête aangeven dat ze graag op de hoogte worden gesteld van de geplande activiteiten in het bos door de jeugdsector. Met het bestaan van het project worden we in de mogelijkheid gesteld het aantal en de frequentie van de contacten verder te stimuleren.

Merkwaardig zijn de resultaten betreffende het overleg tussen jeugd- en bossector. Binnen de bossector geeft 52% aan ooit in een overleg met de jeugdsector gezeten te hebben. Terwijl dit percentage bij de jeugdsector veel kleiner is, namelijk 13%. Een mogelijke verklaring is het feit dat we met onze steekproef maar een klein gedeelte van de jeugdgroepen bereikten en het feit dat er een groot verloop is in het jeugdwerk. Zo kan het bijvoorbeeld zijn dat dit overleg van een aantal jaren geleden dateerde en er ondertussen al een volledig nieuwe leidingploeg geïnstalleerd is. Een andere mogelijke verklaring kan gezien worden in het feit dat 31% van die 52% aangeeft voornamelijk overleg te hebben met de gemeentelijke jeugddienst. Belangrijk is hier op te merken dat een

boswachter een uitgestrekt werkingsgebied heeft waarin verschillende jeugdverenigingen zitten en dat een jeugdvereniging slecht één boswachter te contacteren heeft.

6.4 Speelzones

Van het totale oppervlakte bos in Vlaanderen (Totaal = 146.381 ha waarvan 18.111 ha eigendom van het Vlaamse Gewest, 25.335 ha eigendom van diverse openbare besturen, andere dan het Vlaamse Gewest en 102.935 ha in privé-handen[^]) bestaat 1032 hectare uit officiële speelzones[^]. De totale oppervlakte aan officieuze speelzones in Vlaanderen bedraagt 893 hectare. Dit betekent ongeveer 900 hectare aan speelzones te weinig. Dit omdat een officieuze speelzone[^] wordt gedefinieerd als een niet erkende speelzone. Alle officieuze speelzones zouden in principe omgezet moet worden in officiële speelzones.

Willen we een officiële speelzone inplanten dan is er een advies van de gemeentelijke jeugdraad nodig, behalve bij privé-bossen. Dit en het feit dat er nog een groot aantal officieuze speelzones in officiële moet worden omgezet, zijn twee goede redenen om het overleg tussen beide sectoren te verhogen. Willen we een verdubbeling van het aantal speelzones in de Vlaamse bossen dan hebben we overleg nodig. De jeugd- en bossector hebben elkaar duidelijk nodig en dienen in de toekomst werk te maken van één (en liefst meerdere) overlegmomenten.

De bijkomende noden voor de toekomst zijn hiermee ook duidelijk geplaatst en onderbouwd, namelijk de verdubbeling van de contacten tussen jeugd- en bossector en het verdubbelen van het aantal speelzones door de officieuze speelzones om te zetten naar officiële speelzones.

6.5 Vorming

Last but not least het bosvriendelijke gedrag van de jeugdsector. Met de instelling van het jeugdwerk om in de toekomst rekening te houden met de kwetsbaarheden van het bos werd een positieve toon gezet. Deze willen we nog verbeteren door het blijvend organiseren en geven van vormingsmomenten. Ongeveer 46% van de ondervraagden wil in de toekomst (nog) vorming volgen. Dit en de stijgende aanvraag naar vorming toont de belangrijkheid van vorming en van het project aan.

6.6 Aanbevelingen

- Meer informatie van jeugdsector aan bossector over geplande activiteiten
- Meer overleg tussen bos- en jeugdsector
- Een verdubbeling van het aantal speelzones
- Meer oppervlakte bos ter beschikking stellen voor de jeugd
- Blijvende nood aan vorming
- Blijvende vraag naar vorming

[^] Boskartering toestand 2000

[^] Officiële speelzone: zone die in samenspraak met de gemeentelijke jeugdraad en jeugddienst aangeduid werd en door de Afdeling Bos & Groen erkend werd als zone waar kinderen en jongeren vrij kunnen spelen en die opgenomen werden in het toegankelijkheidsreglement van het bos

[^] Officieuze speelzone: een niet erkende speelzone